

Magazin bibliologic 2010, nr. 3-4

Revistă științifică și bibliopraxiologică

Editori:

Biblioteca Națională a Republicii Moldova
Asociația Bibliophililor "Paul Mihail" din Moldova
Liga Bibliotecarilor din Republica Moldova

Director și redactor-șef:

Alexe Rău, doctor în filosofie

Colegiul de redacție:

acad. Andrei Eșanu, acad. Petru Soltan,
acad. Mihai Cimpoi, doctor hab. Roman Motulski (Minsk),
doctor hab. Gheorghe Postică, doctor conf. Elena Tîrziman (București),
doctor conf. Hermina Anghelescu (SUA), doctor conf. Nelly Țurcan,
doctor Tatiana Luchian,
doctor honoris causa Iurie Colesnic,
cercet. șt. Pavel Balmuș, Vera Osoianu, Nina Negru

Secretari responsabili:

Elena Țuruta, Viorica Antonov

Redactor artistic:

Dragoș Popa-Miu

Procesare computerizată:

Rita Creangă

SUMAR

- 3-4 **AGORA**
Leonard Kniffel. 12 Moduri prin care bibliotecile se fac utile țării
- 5-14 **INVITATUL REVISTEI MB**
„...Zagreb, orașul de la capătul alfabetului...”
Convorbire cu dl Tihomil Maštrović, dr. profesor, director general al Bibliotecii Naționale și Universitare a Croației
- 15-24 **THE EUROPEAN LIBRARY**
Strategic plan 2011-2015
- 25-32 **GALERIA MB**
Dr. Ștefan Lupan. Biblioteca contelui Alexandru Sturdza.
Cercetări istorico-bibliografice
- 33-46 **TEORIE ȘI PRACTICĂ**
Alla Panici. ISBD consolidat – oportunitate justificată în contextul evoluării tehnologiilor informaționale de performanță
- 47-50 **PIETRE PENTRU TEMPLUL BIBLIOLOGIEI**
Matei Călinescu. Recitirea ca normă. Tensiunile dintre citire și recitare
- 51-58 **SYMPOZION**
Dr. Maria Danilov. Cartea românească veche în colecții publice din Sankt Petersburg 1508-1688
- 59-62 **BIBLIOSOFIE**
Dr. Alexe Rău. Scrisul ca sistem supraordonat. 1. Analogiile lui Freud
- 63-68 **CARTOFILIE**
Veronica Cosovan. Chișinăul de altă dată în cărți poștale prezente în Serviciul Carte Veche și Rară al BNR
- 69-74 **CEEA CE RĂMÂNE**
Vera Osoianu. Cronica Simpozionului Științific Anul Bibliologic
- 75-77 **REMEMBER**
DIN SERTARUL LUI IURIE COLESNIC
Dr.H.C. Iurie Colesnic. Medicul care a condus Guvernul Republicii Moldovenești
- 78-80 **REMEMBER**
DIN SERTARUL LUI IURIE COLESNIC
Un poet adoptat pe veci de Basarabia

12 Moduri

prin care bibliotecile se fac utile țării

Majoritatea americanilor știu ce le poate oferi o bibliotecă. Și bibliotecarii la rândul lor știu de ce au nevoie, pentru a oferi acces la fiecare detaliu înregistrat de-a lungul existenței umane. Au nevoie de susținere.

Bibliotecile sunt gata oricând să ne îmbogățească intelectul și să ne apere dreptul la cunoaștere, la fel cum alte instituții ne apără integritatea, ne protejează proprietatea. Fără un intelect dezvoltat, visul american referitor la străzi și locuințe sigure nu va fi niciodată împlinit.

Bibliotecile apară libertatea noastră și mențin o democrație viabilă. Pentru susținătorii de pretutindeni ai bibliotecii – prieteni, administratori, membri ai consiliilor, patroni și voluntari – bibliotecile americane oferă această posibilitate, care constă din 12 idealuri spre care tindem cu toții. În atingerea acestora va fi nevoie de noi

Leonard KNIFFEL

toți, de spiritul nostru de mândrie și libertate, pentru a menține bibliotecile drept o realitate vie a unei națiuni libere în secolul XXI.

1. Bibliotecile informează cetățenii. Democrația îi oferă unui om puterea supremă. Bibliotecile contribuie la funcționarea democrației prin asigurarea accesului la informații, astfel încât cetățenii să poată lua decizii corecte pentru a se autoguverna. Biblioteca publică este singura instituție din societatea americană, al cărei scop este protecția contra tiraniei ignoranței și conformității, iar existența acesteia indică criteriile prin care o societate democratică știe să prețuiască cunoștințele, adevărul, dreptatea, cărțile și cultura.

2. Bibliotecile străbat hotarele. Bibliotecile oferă programe familiale gratuite de alfabetizare pentru persoanele analfabete, slab alfabetizate și cele care nu cunosc limba engleză. Pe lângă aceasta, sute de bibliotecari din toată America conduc programe de ajutorare care învață ce înseamnă să fii cetățean și dezvoltă materiale multilingve și multiculturale pentru patronii săi. Bibliotecile servesc vârstnici, care nu se pot deplasa, deținuți și alte categorii de persoane private de libertate, persoane fără adăpost, orbi și cei cu deficiențe de auz.

3. Bibliotecile oferă condiții egale de lucru tuturor beneficiarilor. Economiiștii menționează, că inechitatea veniturilor în America este în creștere, diferența dintre cetățenii bogați și cei săraci e din ce în ce mai mare. Făcând toate resursele pe care le posedă o bibliotecă disponibile tuturor membrilor comunității, indiferent de venit, clasă sau alți factori, biblioteca oferă condiții egale de lucru pentru toți beneficiarii. Iar odată ce utilizatorii au acces la documentele bibliotecii, ei au oportunitatea de a deveni egali cu cei din afara acestei instituții, deoarece au posibilitatea de a studia pentru a obține un loc de muncă sau să inițieze o afacere.

4. Bibliotecile încurajează individul. Ușile bibliotecilor sunt deschise pentru gândirea liberă, independentă, fără prejudecăți. Bibliotecile oferă alternative manipulărilor de comercialism, începând cu produse valoroase ale televiziunilor publice și terminând cu operele editorilor liber cugetători, renegați și viziunile unor poeți și artiști din afara mainstream-ului artei și literaturii.

5. Bibliotecile dezvoltă creativitatea. În incinta unei biblioteci suntem cu toții niște copii. Prin stimularea curiozității, care poate fi considerată sorgintele celor două forțe gemene – creativitatea și imaginația, chiar și cea mai specializată bibliotecă are drept scop perfecționarea intelectului. Bibliotecile depozitează idei, care ar putea să nu mai fie utile. Aceste idei însă ar putea fi materie primă care, asimilată de o minte inovatoare, ar da răspunsuri la întrebări, ce nu au fost încă puse.

6. Bibliotecile largesc orizontul copiilor. Vizitarea unei biblioteci pentru copii poate fi o transpunere din cotidian în lumea extraordinarului. Între orele de povești pentru preșcolari și cele de orientare profesională pentru liceeni, bibliotecarii pentru copii fac diferență, întrucât lor le pasă de persoanele care vin la bibliotecă după ajutor. Copiii simt responsabilitate, posedând un permis de cititor, care le oferă acces către lumile noi din cărți, înregistrări video, casete audio, calculatoare, jocuri, jucării și multe altele.

7. Bibliotecile întorc dividende. Ce au în comun *Gallo wines*, magazinele *I Can't Believe It's Yogurt* și panoul gigant *Metromedia*? Bibliotecile i-au făcut milionari pe proprietarii acestor companii oferind informații cruciale pentru startul unor afaceri când aceștia abia își doreau să devină titani ai businessului. Bibliotecile sunt pentru a ajuta și oameni cu scopuri mult mai personale. Dar care este suma cheltuită pentru aceste și alte istorii de succes? E vorba de mai puțin de 20 de dolari per capita pe an proveniți din taxe de înscriere.

8. Bibliotecile edifică comunități. Orice bibliotecă are o viziune amplă asupra comunității. Fiecare comunitate își are bibliotecile sale și colecțiile sale speciale. Bibliotecile validează și unifică, ele salvează vieți la propriu, inclusiv și prin păstrarea informației despre aceste vieți. Bibliotecarii au devenit experți în a-i ajuta pe alții să navigheze pe Internet. Chiar înainte să existe măcar discuții despre *cyberspațiu*, deja existau biblioteci care au pavat drumul către aceste *supermagistrale*.

9. Bibliotecile fac familiile mai prietenoase. Cel mai bun prieten al familiei americane, bibliotecă, oferă servicii, care au menirea de a altoi abilități de rezistență în fața vicisitudinilor vieții. Centre de familie, alfabetizare, activități extrașcolare, materiale de instruire a părinților în vederea educării propriilor copii, programe de lectură de vară, activități de informare – astfel bibliotecile de pretutindeni se adaptează la noile provocări.

10. Bibliotecile offensează toată lumea. Dorothy Broderick, bibliotecar pentru copii, susține că fiecare bibliotecă din țară ar trebuie să aibă o plăcuță pe ușă, pe care să fi scrise următoarele cuvinte: „Această bibliotecă are ceva ofensator pentru toată lumea. Dacă nu sunteți jigniți de ceva ce avem, vă rugăm să faceți o plângere.” Îndemnul de a ofensa semnifică toleranța și dorința de a examina toate aspectele unor probleme, care ar fi benefice pentru o națiune în orice context; el este deosebit de valoros atunci când este îmbinat cu egalitarismul și deschiderea caracteristică unei biblioteci.

11. Bibliotecile oferă sanctuare. Ca și sinagogile, bisericile, moscheile și alte locașe sfinte bibliotecile pot crea o atmosferă de pace sufletească, respect, pioșenie și onoare care deschid orizonturile minții și umple corpul uman cu o plăcere apropiată de cea spirituală. Dar de ce? Poate de aceea că în bibliotecă nu suntem responsabili în fața nimănui, suntem singuri cu gândurile, fanteziile și speranțele noastre, suntem liberi să alegem ce e mai prețios pentru noi, în compania discretă a celor pe care nici nu-i cunoaștem.

12. Bibliotecile păstrează trecutul. Bibliotecile păstrează memoria. O națiune, o cultură, o comunitate, care nu-și cunoaște propriul trecut e pasibilă să repete propriile greșeli. Bibliotecile ne permit să comunicăm în timp și spațiu cu cei vii și cei morți. Este un miracol accesibil prin sortarea, depozitarea, indexarea și conservarea meticuloasă a informației, care încă mai caracterizează munca bibliotecarului, muncă ce va continua în mediul electronic, prin dificultățile și la un preț încă neestimat.

Traducere: Viorica ICHIM

"...Zagreb, orașul de la capătul alfabetului.."

Convorbire cu dl Tihomil Maštrović, dr. profesor, director general al Bibliotecii Naționale și Universitare a Croației

- *Domnule profesor, este de-a dreptul copleșitoare și încântătoare, chiar miraculoasă în felul ei istoria podoabei pe care croații au inventat-o, ba nu – au creat-o, i-au dat fință, iar apoi au perfecționat-o și au promovat-o în lume, dând imaginii țării dvs. o rezonanță mondială. Practic, fiecare bărbat de pe glob poartă la gât această podoabă și, împreună cu ea, numele Croației. Cum a fost: podoaba a luat numele țării sau viceversa?*

- Trebuie să adaug aici că la Zagreb funcționează o instituție unică în lume – Academia Cravatica, aceasta ocupându-se cu istoria, dezvoltarea și promovarea acestei podoabe. Cât despre etimologia numelui țării și cel al podoabei, există mai multe versiuni, pornitoare unele de la exonime, altele de la endonime. Numele țării își ia începutul, după unii cercetători, de la toponimul persan vechi Harahvat, în inscripțiile persane regiunea e numită Harahuvatis, denumire ce corespunde cu toponimul din Vede-Sarasvati. După cucerirea independenței în 1991, a apărut o interpretare oficială academică în care denumirea aceasta e dată deja ca endonim. Cei care își mențin versiunile lor în albia exonimică, susțin că numele vine nu de la un toponim, ci de la un etnonim exonimic, în versiunea proto-germanică Hrvati însemna corn-armură, armură cu corn. Asadar, e vorba de soldați, de ostași. Cuvântul cravată se trage și el de la ostași, de la soldații gărzii regale croate, care purtau la gât, aranjate în jurul gulerului cămașei, cravate albastre legate cu nod, așa cum se poartă și astăzi. Cuvântul cravată este un endonim, adică are rădăcină croată cu acte în regulă, cum se spune. Și cravată și hrvati erau, așadar, niște însemne de identitate. Fiind aproape paronime, e greu să stabilești cu precizie de la care a pornit numele țării. Dar e clar că țara Croația este patria unor bravi ostași.

- *Academia Cravatica, despre care ați menționat mai sus, o fi fiind o instituție de mare succes, vreau să spun, foarte profitabilă...*

Alexe RĂU, doctor în filosofie

Abstract: *Even in the early years this library had the missionary role of spreading knowledge and faith in Jesus and Christian culture in the region. This missionary role of population enlightening, of its education in the spirit of the faith in Christ, and of ensuring the movement of cultural and scientific ideas in the country has been taken over and promoted by the current National and University Library of Croatia. The new building of the Library, if you stand to contemplate it long, makes you create a wide field of associations both for sight and for mind. Here we have the work of the most important Croatian architect of the time, Velimir Neidhardt. Some people call this style "late modernism", others – "productivism", a third name for it would be "the architecture of monumental urban landscape".*

Primul sediu al Bibliotecii Naționale din Zagreb

- De mare succes - da, dar în ce privește banii, ea este o organizație nonprofit. Veniturile ei, și ale țării prin ceea ce face ea, se măsoară nu în valută, ci în creșterea și stabilitatea imaginii croaților în lume. Și acesta e un lucru principal, el ține de felul de a fi al croaților. Din moși - strămoși imaginea lor nu a depins niciodată de punga cu bani, ci de ținuta, de prestața, de mintea și cultura lor. Imaginea râvnită de noi este fără preț...

- Subtitlul unei istorii a cravatei difuzată aici la Zagreb sună astfel: "Podoabă croată pe cămașa Lumii". Acum înțeleg bine ce ați avut în vedere dumneavoastră: din locul unde a ajuns cravata croată, banii se văd jos, la picioare, iar podoaba deschide o zonă a spiritului, cu oportunități sacre.

- Nici măcar nu se văd banii de acolo. Ochiul de la înălțimea aceea e un altfel de ochi, unul ca cel al lui Shiva.

- Să fie oare faptul acesta una din întemeierile ontologice ale croaților? Și care a fost și este, în contextul acestei specificități, rolul cărții și al bibliotecii, al Bibliotecii Naționale în special?

- Din ceea ce am afirmat mai sus nu ar fi corespunzătoare adevărului eventuala concluzie că neamul nostru există în afara banilor. Ei își au rolul lor firesc în întreținerea părții materiale a ființei noastre naționale. Însă când vine vorba de partea spirituală, banii nu au cum fi mai aproape decât acolo unde i-a aruncat Iisus când a intrat în templu... Întâmplarea și rostul ei sunt bine cunoscute. Revenind la întrebarea dumneavoastră, țin să afirm cu tărie că națiunea croată este una care și-a croit calea în istorie prin instruire și cultură. Armele principale ale unui popor mic (dacă

e corect să stăruim asupra unei astfel de definiții, or, în domeniul spiritului decisivă este calitatea, nu cantitatea) sunt cunoștințele și înțelepciunea. Imaginea ce și-a făurit-o Croația este un produs izvorât din munții spiritului.

- Prin ceea ce spuneți acum m-ați făcut să-mi amintesc instantaneu de apele acelea cerești, de mana aceea celestă ce izvorăște din vârful de munte de la Plitvice... Priveliștea era una eminentă biblică.

- Locul unde s-au stabilit croații, după ce au străbătut pământuri și ape venind de prin părțile Poloniei și Galiției, în timpurile acelea de demult, ne-o fi fost arătat de divinitate, poate chiar ca răsplată pentru înălțimea spirituală la care am ajuns și ne menținem. Și ne menținem și azi, vreau să cred asta. Așadar, croații au pus și pun cel mai mare preț pe știința de carte, pe educație și pe credință. Rolul, implicarea bibliotecii în acest proces este unul direct și decisiv, or, ea a întărit și mai mult orientarea spirituală a națiunii. După înființarea în Europa, la Paris, a Societății lui Iisus (Ordinul iezuiților), mișcarea iezuită cuprinde și Croația. Papa de la Roma îl trimite la Zagreb pe legatul său, R. P. Marcone, spre a orienta activitățile iezuitice ale localnicilor. Este înființat aici un colegiu iezuit, cu o bibliotecă ce avea și rol de bibliotecă națională, adică de acumulare și conservare a cărților din teritoriul țării. Chiar din primii ani de activitate, biblioteca aceasta avea un rol misionar, acela de a răspândi în regiune cunoștințele și credința întru Iisus și cultura creștină. Epitropul bibliotecii, Baltazar Adam Krcelic, blazonul familial al căruia a fost pus la baza stemei de stat a Croației, a donat bibliotecii un număr impresionant de cărți și alte documente, cu destinația "de a fi puse în serviciul luminării poporului și cinstirii lui Iisus și a papei". Rolul acesta misionar, de culturalizare a populației,

de educație a ei în spiritul credinței în Hristos, dar și de asigurare a circulației ideilor culturale și științifice în țară a fost preluat și este promovat de actuala Bibliotecă Națională și Universitară a Croației (în baza colegiului a fost creată mai apoi Universitatea din Zagreb, iar Bibliotecii acestei universități i s-au consfințit prin lege și funcțiile de bibliotecă națională).

- *O istorie asemănătoare au parcurs și bibliotecile universitare din Transilvania, cea din Cluj, de exemplu.*

- Colegii iezuite au fost înființate în majoritatea centrelor culturale din Europa catolică. Când despre situația din capitala Croației, evoluția ei a fost impulsivă și de niște tradiții ale unor bibliofili bogăți care aduceau cărți pentru a le pune în serviciul instruirii populației. Biblioteca a fost forma ideală de realizare a acestui obiectiv. Așa se face că și atunci, și astăzi Biblioteca Națională a Croației a fost și este un punct motrice și director al gândirii și al sistemului inovațional ale nației, dar în același timp, ea conturează, prin resursele de care dispune, locul cunoștințelor dobândite de croați în istoria și în tabloul cunoașterii universale. Și am atins scopul de a intra în competiția inovațională mondială pornind de la tradițiile naționale seculare. În Zagreb a fost de la bun început și dăinuie o atmosferă, așa zice eu, livrescă. Orașul nostru a fost și este un misionar în răspândirea cărturăriei și a cunoștințelor. În secolul trecut, unul din mecenăți, venind cu cărți noi de la Veneția, ar fi răspuns vameșului că volumele sunt destinate” bibliotecii din Zagreb, orașul de la capătul alfabetului”... Urbea noastră era văzută ca parte integrantă în ordinea grafemelor și a ideilor! O așezare hieratică. Spiritul acesta dăinuie în noi și astăzi.

- *Povesteți ieri, la recepția inaugurală, despre o tradiție de întreținere a circulației cărții și a cultului lecturii în Zagreb, apoi în bazinul Sava, ca să cuprindă în cele din urmă aria croată în integritate, inclusiv arhipelagul insular din marea Adriatică.*

- Păi da, aceea era de fapt o mișcare misionară, sau, dacă nu întrec măsura prin ce o să zic acum, un fel de mișcare cruciată a croaților. Cu... cruciala diferență că ea era orientată nu spre exterior, topografic, ci spre interiorul nostru, spre adâncimile conștiinței noastre naționale. Una din determinările ființei noastre este conștientizarea faptului că o carte este făurită spre a fi citită de toți. Iar pentru asta se cer două condiții simple: alfabetizarea, știința de carte și existența obiectului lecturii, a cărții. Lectura publică (în formă neinstituționalizată, desigur) exista la noi încă de

pe când au poposit pe aici, prin câmpia Panoniei, cu misiunea de a răspândi creștinismul și evangheliile, Kiril și Metodiu. În vremurile acelea de demult o evanghelie cutreiera, transmisă din mână în mână, o regiune întreagă. Și unde ajungea, se organiza lectura în glas, în sensul că unul citea iar ceilalți ascultau. În sensul acesta, am fost surprins când dumneavoastră îmi relațați, între altele, că o colegă de a dumneavoastră, istoric al bibliotecilor, scrie într-o monografie a ei că cititul în glas e o formă sovietică... Categorie nu! Ea ține de răspândirea credinței în Hristos, iar numărul mare de ascultători era cauzat de numărul mic de evanghelii. Or, ele pe atunci se scriau cu mâna, lucru greu și de lungă durată... Revenind la tradiția lecturii și a cărții, așa ține să scot la vedere, în fața dumneavoastră, și o altă calitate a croaților: la un semn, în caz de nevoie, fiecare familie este gata să doneze din casa sa cel puțin o carte. Într-o săptămână putem strânge astfel o colecție de zeci de mii de volume pentru a înființa, acolo unde este stringent necesar, o bibliotecă nouă.

- *La toate astea se adaugă și ceea ce am văzut noi în timpul liber din ziua sosirii la Zagreb: întruniri la aer liber ale bibliofililor, în zonele unde sunt deschise chioșcuri, locuri de vânzare a cărților noi sau de anticariat. Iar pe malul râului Sava am fost martorii unei lansări de carte veritabile. Până acum credeam că astfel de evenimente culturale se produc doar pe cheiul Voltaire din Paris.*

- Trebuie să mărturisesc un lucru important pentru înțelegerea Zagrebului și a spiritului croat. Precum se știe, mișcarea iezuită a luat naștere în capitala Franței, în baza universității, a Sorbonei. Subdiviziunea ordinului iezuit de la Zagreb, cu renumitul colegiu al său, a adus și o importantă influență a culturii franceze. Cititul cărților ridicat la înălțimea unui cult de acolo vine. Totuși, spiritul croat i-a conferit, i-a adăugat o alură ancestrală și, în paralel, o funcție orientativă, organizatorică (în raport cu populația) care o deosebește mult de izvorul din care se trage. Se deosebește nu ca esență, ci ca fel de a fi și ca impact asupra mulțimii. Dar și ca specific lingvistic, etnocultural.

- *Pentru că veni vorba despre colegiul iezuit croat, așa vrea să abordăm și aspectul legat de arhitectura clădirii în care s-a aflat biblioteca. După imagini, parcă ar ține de renaștere, dar are și niște elemente autohtone, de epocă. În plus, cred că e una din primele edificii europene proiectate expres pentru o bibliotecă...*

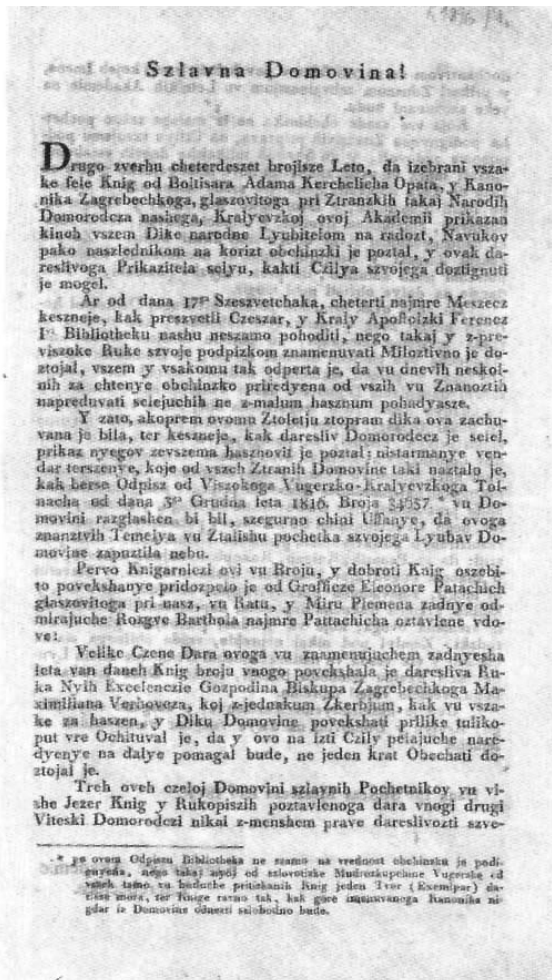
- Stilul renescentist este proeminent în cazul acestui sediu de bibliotecă, aveți perfectă dreptate.

Dar ceea ce e și mai interesant pentru mine este că prin el se pun bazele biblioarhitecturii în Croația și nu numai. De la el pornind, putem realiza un întreg studiu despre evoluția acestui gen de arhitectură. Și nu numai în Croația.

- La drept vorbind, intenția mea era să realizez un interviu cu dumneavoastră relativ la reforma bibliotecii pe care o conduceți, or, investirea bibliotecii universitare din Zagreb cu funcții și de Bibliotecă Națională, în 1996, felul în care ați conceput reformarea bibliotecii, filosofia acestei reforme mi s-au părut unicele în felul lor. La aceasta se adaugă încă un detaliu extraordinar: proiectarea noului, celui de al treilea sediu al Bibliotecii a început numai după ce a fost aprobată noua concepție și noua organigramă a instituției. Prin urmare, noua clădire este o expresie arhitecturală a unei concepții biblioteconomice și manageriale elitare. Toate astea mi se par atât de relevante și de revelatorii, încât recunosc franc că drumul interviului nostru stă să se bifurce... Dacă nu vă deranjează prea mult, am putea vorbi mai detaliat despre aspectul arhitectural, pentru o primă parte a dialogului, iar după aceea să

tratăm și subiectul reformei Bibliotecii Naționale a Croației, pentru partea a doua a interviului...

- Prin urmare, Borges are din nou dreptate... E o plăcere pentru mine să o luăm pe cărarea biblioarhitecturii, tema aceasta fiind una predilectă pentru mine. I-am consacrat mai multe studii și eseuri. Așadar, primul sediu pentru bibliotecă a fost construit la începutul secolului al XVII-lea. Stilul renaissance-ului în care a fost edificată, Renașterea în general însemna întoarcerea la modelele umaniste antice. Să ne amintim că la grecii antici tot ce se construia pornea de la măsura sau de la măsurile omului, lucru generalizat mai apoi de Vitruviu. Chiar unitățile de măsură ca atare porneau de la părțile corpului uman. Drept care, clădirea bibliotecii colegiului iezuit era făcută pe măsura ființei umane, fapt care o făcea mai atractivă, mai deschizătoare de suflet, de spirit, de lumi interioare. La aceste detalii se mai adăuga coloritul local. Interiorul a rezultat și el dintr-o armonizare a tradiției iezuite cu stilul ambiant local. Toate împreună, plus cărțile, bibliotecarii și povăduitorii învățaturii lui Iisus, au transformat acel imobil într-un locaș, într-un loc de atracție

nu doar pentru învățacei, ci și pentru toată populația. Desigur, elementele de democratizare, să zic așa, de apropiere ale clădirii erau echilibrate de detaliile sacre, care mențineau, totuși, apropierea la o anumită distanță.

- *Am meditat cândva asupra acestui raport și am scris într-un poem că "Aproapele și departele / părinții credinței sunt / Familiarul și Distantul - / botezătorii ei înființatori".*

- Cred că v-a vizitat atunci o intuiție revelatoare. Într-adevăr, templul acela invizibil al credinței se ține pe acești patru piloni virtuali. Primul sediu al BNC a fost conceput ca o armonie a acestor elemente nevăzute.

- *Așadar, bibioarhitectura se întemeiază atât pe văzut, cât și pe nevăzut...*

- Această condiție este ca o secțiune de aur. Sau, hai să o numim secțiunea de aur nevăzută. Și asta se referă nu doar la edificiile cu destinație de cult. Orice plasmuire arhitecturală de reală valoare trebuie să-și aibă văzutul și nevăzutul său. Cel de-al doilea sediu al bibliotecii noastre a fost construit pe timpurile când ea era doar bibliotecă universitară. Edificiul a fost realizat în stil Art Nouveau. Traectoria acestui stil își are începutul tot în Franța. Cred că vă amintiți de celebrul magazin parizian Maison de l'Art Nouveau. Ei bine, stilul acesta a pornit de la acea clădire cu tot cu denumirea ei. În 1900 în acest stil au fost realizate toate pavilioanele de la expoziția-târg mondială. Răspândită preponderent în Europa și în America de Nord, Art Nouveau a fost calificată de specialiști ca un fel de mișcare artistică de tranziție, formând un preludiu a ceea ce urma să devină modernismul secolului al XX-lea. În ce a constat chintesența acestei tranziții? Renaissance-ul era, în profunzimile lui, un stil introvertit. Art Nouveau a adus primele încercări de extravertire, care vor domina plenar la finele sec. XX, încep. sec. XXI. Cel de al doilea sediu al BNC includea în conceptul său mai multe elemente de deschidere către ambianță, către aceasta obligând și creșterea numărului de studenți, dar și faptul că biblioteca servea savanții, specialiștii economiei naționale și populația în general. Sediul al doilea incifra în conceptul său tendința spre o nouă democrație.

- *Ce conținea cel de al doilea sediu al Bibliotecii sub aspect tehnologic?*

- La edificarea și apoi la asigurarea funcționalității edificiului au fost aplicate noutățile tehnologice de la sfârșitul sec. XIX, folosind frecvent fier și bucăți mari de sticlă de formă neregulată, odată cu startul, natura puternic stilizată, factura migă-

loasă și individualizată a designului Art Nouveau, care era scump de realizat, este abandonată din ce în ce mai des în favoarea unui modernism liniar, simplu și ieftin de realizat, care era, în același timp, mai apropiat de estetica simplificatoare și relativ brută a designului industrial al cărui "părinte" de necontestat a fost Peter Behners.

- *Exista oare o continuitate stilistică în raport cu sediul din sec.XVII?*

- Distanța în timp e prea mare pentru a pune această problemă în mod radical. În plus (și despre lucrul acesta vom vorbi mai pe așezate când va veni rândul celui de-al treilea sediu), cel de-al doilea edificiu era plasat într-un alt context (regula contextului în arhitectură, ca și în oricare alte domenii, este decisivă), într-o piață pe care o guvernau și de la care lua atâta stil cât și conferea. Un fel de „metabolism” arhitectural, dacă doriți. În schimb, s-au remarcat trăsăturile noi, de interior și de exterior, care au constituit o noutate pentru Zagreb, împodobindu-l prin asta și dându-i o nouă respirație. M-aș referi în această ordine de idei la liniile sale curbe, ondulate, "curgând" firesc, pline de ritmuri sincopate, aidoma unui leitmotiv muzical; folosirea frecventă a liniilor curbe deschise de tipul parabolei sau hiperbolei; importante elemente ale "panopliei" ArtNouveau sunt și cele ce conferă dinamism și ritm artefactelor clădirii. De asemenea, toate formele folosite convențional anterior în alte stiluri artistice, redesenat în Art Nouveau fiind pline de viață, părând a crește, și se dezvoltă în tot felul de forme amintind de plante ce sunt pe cale de a îmboboci sau a înflori. Art Nouveau a promovat consecvent utilizarea extrem de stilizată a motivelor existente în natură, extinzând domeniul "natural" la orice inspirat de viață, de la ierburi marine la muguri florali și de la formele nevertebratelor, a insectelor în special, la curbele ce se regăsesc în feline și păsări răpitoare. Deși se zice că e inspirată de la prerafaeliți, Art Nouveau are un aspect vizual categoric distinctiv și unic.

- *Într-adevăr, trecând de mai multe ori prin fața celui de al doilea sediu, în drum spre Muzeul Național în a cărui aulă aveau loc ședințele CENL, ne convingeam de forța de seducție a ei ca plasmuire arhitecturală, deși, după ce am vizitat sediul nou, cel de-al treilea, clădirea din scuarul Marulic (sediul al doilea) fu pusă, în conștiința noastră, ca într-un fel de paranteză, ca la Husserl.*

- Remarc cu plăcere experiența fenomenologică prin care ați trecut. Atâta doar că efectul parantezei husserliene, al reducăției fenomenologice, s-a produs în conștiința dumneavoastră altfel de cum credeți, totul a avut loc invers. După ce ați văzut sediul nou, pe viu, și ați revenit în fața sediului al

Cea de-a doua clădire a Bibliotecii Naționale a Croației (1913-1996)

doilea, în fața dvs. nu se afla clădirea ca atare, ci imaginea ei înregistrată în conștiință. Prin urmare, în paranteză husserliană era luat nu sediul numărului doi, ci tot restul orașului, imaginea căruia persista însă ca fundal...

- In ce cheie au fost abordate în primele două sedii aspectele și problemele de interior?

- În clădirea din sec. XVII interiorul era conceput și organizat în stil sobru și în același timp de o manieră care să contribuie la înseninarea sufletului și la întărirea credinței. Altfel spus, era pus în aplicare întregul arsenal de forme și culori care să acompanieze procesul de umanizare și de intelectualizare. În sediul al doilea, cel din scuarul Marulic, au fost introduse elemente de extravertire, sau elemente care puneau începutul unei extravertiri arhitecturale și a unei geometrizări platoniene a ambientului, în consens cu ceea ce se petrecea în arta modernistă. Sălile de lectură care ofereau cititorului un contact inspirator cu urbea, cu mediul, cu Universul în ultimă instanță, alte elemente de deschidere puneau începutul, să zic așa, al unui fel de „plein air” al lecturii, termenul acesta semnificând, treptat, nu doar fenomenul percepției, ci și comunicarea în toate substraturile și ipostazele ei. Însă toate lucrurile acestea își vor afla o aplicare veritabilă, plenară, în construcția sediului nou al Bibliotecii pus în folosință în 1995-96. În rest, interiorul primelor două sedii

era unul funcțional, dar care ținea cont mai mult de statutul funcțional al instituției decât de organizarea concretă a ei.

- Noul edificiu al Bibliotecii, dacă stai să-l contemplezi îndelung, îți crează câmp larg de asocieri atât pentru văz, cât și pentru minte. Colegul nostru din Ucraina vedea în forma acestei clădiri un elicopter. Colega noastră din Italia s-a ales, în imaginația ei, cu chipul unui delfin. Prin fațada de sticlă a construcției transpare fațada sediului din scuarul Marulic! Și din toate părțile se manifestă efectul de prismă, contopirea cu universul, uneori cu o lume parcă fluidă, ca la Kundera. Ce nume ar purta toate astea?

- Aici avem în fața privirii opera celui mai important arhitect croat al momentului, Velimir Neidhardt. Stilul edificiului pare să-și aibă ca sursă de inspirație biblioarhitectura din America de Nord, unde arhitectul nostru a făcut un stagiu îndelungat. Dar nu trebuie să forțăm concluziile. Adineori noi am constatat că Art Nouveau, generată la Paris, a avut o arie de răspândire ce a cuprins și America de Nord. Am mai convenit atunci că Art Nouveau e un stil de tranziție către modernism. Tehnologizarea mai accentuată a arhitecturii (și nu numai) a făcut ca această trecere să se producă cu mai multă proeminență în America. Ontologia acestei arhitecturi, însă, tot de la Paris se trage. Și nu e nimic nou în asta. E suficient, de exemplu,

Clădirea nouă a Bibliotecii Naționale a Croației

să cercetezi planificarea și stilistica arhitecturală a Washingtonului ca să-ți dai seama că el este o imitație a Parisului. Cât privește numele lor... Unii îi zic acestui stil „modernism târziu”, alții - „productivism”, o a treia denumire ar fi „arhitectura de peisaj urban monumental”. Important este să prinzi esența acestor metamorfoze, care, deocamdată, este una ubicuă...

- Unii scot în prim plan tocmai pivotul tehnologic, high-tech-ul, felul acesta de abordare fiind preluat și de biblioteconomiști.

- S-ar putea întâmpla să fie greșit un astfel de modus de abordare. High-tech-ul este un mijloc de a realiza ceva, inclusiv acea esență pe care o tatocăm în cadrul convorbirii noastre. Cred că ar fi prea banal pentru niște oameni de formația noastră să umblăm cu exemple „didactice” (gen: dacă omul umblă în opinci, asta nu înseamnă că esența lui este opinca...). Esența trebuie căutată, poate, mergând pe urmele gândirii lui Neidhardt. Or, el pornea în reflecțiile sale de la următoarea frază programatică (aproape wittgensteiniană): „Dacă natura e locul de naștere al arhitecturii, atunci arhitectura constituie o ambianță naturală”. De la acest postulat se ramifică un set de vectori ai evoluției arhitecturii, pivotul constituindu-l deviza „De la arhitectură la natură”, cu toate argumentele ei. După care ies pe tapet tematizări precum relația dintre global și local, dintre stereotipul dominant și contribuția individuală a autorilor.

- Ultimele două aspecte enumerate de dvs. au, probabil, o importanță crucială în combaterea uniformizării, a pericolelor entropiei care este soră cu moartea spirituală...

- Aveți perfectă dreptate. În plus, de la acel postulat al lui Neidhardt își trag sorgintea interogațiile și căutările privitoare la rolul arhitectului însuși în societatea contemporană. E clar, din tot ce re-

zultă din dezbaterile care mai sunt încă în toi, că arhitectii, mai mult decât celelalte individualități creatoare, determină complexitatea structurală și vizuală a urbei. Ei nu doar contribuie la organizarea vieții urbane, ei anticipează viața prin niște module tridimensionale care alcătuiesc urbea. Neidhardt îi numește pe arhitecți „articulatori urbani”, „manageri ai traiului în mediul construit”, „conductori care dirijează muzica ambientală înghețată în forme și structuri urbane”...

- Acest din urmă predicabil cam amiroase a Victor Hugo...

- Poate, Terra e mică... Dar să revin la predicabilii noii arhitecturi. Trăsăturile specifice ale ei constau în orientarea funcțiilor urbane spre interiorul edificiilor, în mutarea (lichidarea) barierelor dintre spațiile interioare și cele exterioare, în racordări, legături orizontale și verticale. Comuniunea interior - exterior crează un nou modus abitantis. Și bibliotecile, edificiile lor nu pot face excepție din aceste orientări. Amintiți-vă de proiectul bibliotecii municipale din Viena. Unde și cum au clădit-o austriecii? În centrul Vienei, pe linia căii ferate a metroului, biblioteca devenind, prin felul ei și stație de metro. În punctul central de intersecție a comunicărilor urbane e situată o bibliotecă - stație care e mai mult decât bibliotecă și mai mult decât stație. E însăși natura vieții urbane. Și dacă arhitectura este natură, atunci edificiile sunt părți integrante ale unui peisaj urban. Aceasta este noutatea majoră pe care o aduce Neidhardt în arhitectura modernistă croată. Interpretarea creației arhitecturale a lui Neidhardt implică inevitabil în discuție două contexte: cel cultural și cel urban. Noi cunoaștem elementele de noutate introduse de el ca meseriaș: de ex. panorama, axisul, focusarea, orientările - toate acceptate ca elemente egale ale ecuației de design spațial. Dar mult mai importantă este amprenta ce o lasă pe arhitecturile sale spiritul său, subconștientul, me-

monia națională. Fără de aceste amprente creația oricărui arhitect este una insignifiantă, minoră. Și anume ele asigură valoarea operei și în același timp o scot în afara pericolului uniformizării.

- În această ordine de idei, se iscă multe întrebări. De exemplu, cum evoluează raportul dintre global și local în arhitectură? Ați menționat, cu referire la Neidhardt, că stereotipul poate fi depășit doar prin contribuția individuală a creatorului, a arhitectului, prin lumea sa interioară (ca viziune și sensibilitate artistică ori ca memorie națională). În condițiile capitalismului liberal, însă, are loc o fără precedent scurgere de creiere, chiar o vânătoare de creiere, vânătorii aflându-se, sau venind din țările extrem de bogate, din lumea americilor, să zic așa. Cum vor rezista națiunile mici și mai sărace în fața unui astfel de tăvălug, ce vor putea face în condițiile în care culturile lor sunt lipsite de talentele cele mai importante și mai decisive pentru rezistența în fața uniformizării și a entropiei?

- Soluțiile cele mai importante sunt două (în opinia mea subiectivă): să fim harnici și să facem ca patriile noastre să prospere și să edificăm un sistem educațional care să producă oameni culți, cu virtuți, iubitori de țară. Cel puțin astfel procedeză Croația și strădaniile acestea se soldează cu rezultate. Dar nu cred că există vreun panaceu universal și miraculos în privința aceasta. Viața este prea complexă ca să o putem clasifica și aranja la raft. Continuând vorba despre Neidhardt, aș ține să subliniez încă un principiu înnoitor al său, pe care el îl formula astfel: "Integrarea similar motivată a edificiilor în logica locuirii".

- E un enunț ca al unui învățăcel al lui Heidegger...

- Dacă s-ar fi fost cunoscut, ar fi devenit confrăți de idei, sunt sigur de asta, căci îi apropia o taină comună: filosofia locuirii. Așadar, logica locuirii. Ce subînțelege el prin această sintagmă? Pe lângă tendința de extravertire despre care am vorbit mai sus, arhitectul pune mare preț pe finețea și flexibilitatea granițelor dintre edificiu și urbe. Alături de concepția redefinirii funcțiilor edificiului în contextul relației exterior-interior, această pledoarie pentru o redefinire cardinală a demarcărilor poate fi considerată ca o contribuție substanțială la evoluția arhitecturii și a urbanismului.

- La acestea ar putea fi adăugite conceptul de construcție rațională și estetica minimalistă...

- Plus elementele de monumentalism corporativ și de ultramodernism, influența metabolismului

monumental al răsăritului, explorările experimentale biomorfice și megastructurale care au jucat un rol important în formarea lui Neidhardt ca arhitect. Aceste influențe au fost îmbogățite de el prin studii teoretice și vizite în străinătate.

- Pentru că a venit momentul (simt bine oportunitatea aceasta) să luăm în discuție și proiectul noului edificiu al Bibliotecii Naționale a Croației, aș vrea s-o începem cu unul din gândurile ce mi-au venit în timp ce contemplant sediul după ce-l vizitasem, anume că în nevăzutul lui se află niște temeuri care întrec cu mult modernismul târziu și toate celelalte curente. E ceva în el din duhul iezuiților, din tainele credinței în Hristos, din misterul kerkegardian al credinței, din spiritul ancestral al națiunii, cel din dincolo-ul rilkean. Care o fi fiind, de exemplu, motivația holului enorm de la intrarea principală, un adevărat atrium?

- Explicația o putem despleti începând chiar de la catrenul dvs despre aproapele și departele ontologice. Or, sacral este unul din fundamentele conceptuale ale unei Bibliotecii Naționale. Holul larg și înalt „până-n bolți” cu care începe calea prin bibliotecă are chiar menirea de a insufla vizitatorului (fie și utilizatorului) tocmai sentimentul înaltului, sacralului.

- Altfel spus, "atriumul", acesta e ca un fel de purgatoriu, ca un preludiv la actul comunicării prin carte...

- Ați folosit acum cuvinte potrivite la locul potrivit...

- În această ordine de idei, am să vă relatez, cu permisiunea dvs., cazul unui mare bibliofil român, Rosseti. Pentru a-și amplasa și gestiona bogata-i colecție el a comandat să i se construiască o clădire specială. Edificiul a fost divizat în două părți componente: baia și biblioteca. Înainte de a păși în lumea sacră a cărților, el se îmbăia, se purifica...

- Nasc și la români bibliofili miruiți! Da, aveți dreptate. Holul acesta e pentru a-l pregăti pe cel ce intră, pășește către o întâlnire cu spiritele umanității, cu înțelepciunea ei depozitată în grafeme. Nu-mi pot imagina o veritabilă Bibliotecă Națională, păstrătoare a comorilor spirituale ale neamului, fără de un astfel de spațiu intermediar.

- Ideea aceasta de atrium în bibliotecă a fost îmbărbătată, grație exemplului dvs., și de alte țări care au construit edificii noi pentru Bibliotecile Naționale. Rusia și Bielarusi sunt unele dintre acestea. După ce am vizitat clădirea nouă a dvs., am constatat că cei de la Minsk au preluat de la voi numeroase elemente tehnologice, arhitecturale

și inovații. Comentariul lor referitor la felul de a fi al noului edificiu al Naționalei bielorusse se pivo-tează pe două temeuri: o metaforă arhitecturală și high-tech-ul. Care este întemeierea conceptuală și tehnologică a clădirii din Zagreb?

- Sediul nou al Bibliotecii Naționale din Zagreb este, pentru moment, cel mai complex proiect al lui Velimir Neidhardt. El consacră definitiv aplecarea lui spre o viziune dispersivă asupra urbei, devenind și un test practic al metodei științifice particulare a designului arhitectural creată de arhitect. Acest proiect e semnificativ nu doar în termeni de mărime și de importanță pentru cultura națională, dar și din cauza localizării excepționale a lui în urbe. Această localizare este alea principală care începe de la gara feroviară, intersectează râul Sava și conduce spre partea nouă a Zagrebului. Proiectată ca un viitor centru al capitalei, această parte a orașului rămâne pentru Neidhardt o constantă provocare de design urban și arhitectură. Edificiul nou al Bibliotecii poate fi analizat pe mai multe nivele. Din punct de vedere arhitectural, ca structură luată izolat, el este un exemplu clasic de estetică ținătoare de modernismul târziu. E o clădire publică monumentală de genul care predomina în arhitectura nord-americană a anilor șaptezeci ai secolului trecut

- M-am aflat o lună de zile în America, în 2002, am avut și câteva lecții de biblioarhitectură americană și îmi vin în minte, în această conexiune, proiecte asemănătoare realizate de Eugene E. Aubry (biblioteca publică din Houston), de I. M. Pei (Biblioteca Fitzgerald Kennedy din Boston)...

- Într-adevăr sunt modele pe care, cred, le-a cercetat și Neidhardt. Dar se știe cu siguranță că el a studiat aprofundat creația biblioarhitecturală a lui Cezar Pelli. Revenind la ceea ce începusem să zic despre acest proiect al arhitectului nostru, țin să subliniez că structura aceasta care susține un paralelipiped din aluminiu și sticlă este întâi de toate un atractiv semn urban al punctului de pornire a noului bulevard central al Zagrebului. Dar ceea ce este particular important este spațiul împrejmuit de această structură. E un spațiu total care este, pe orizontală și pe verticală, unificat în tot ce poate funcționa ca segment ori ca totalitate. Un astfel de spațiu e mai mult decât o caracteristică a arhitecturii modernismului târziu. El a fost aplicat întâiași în edificiul lui Foster și Faber și este întemeietor aproape pentru toate oficiile moderne cu spațiu lobby, incluzând și pe cele din edificiul Rogers Lloyd, care este de obicei clasificat ca High Teck.

- Cum s-a răsfrânt acest mod de abordare exterioară asupra interiorului ?

- Spațiul interior al noii BN a Croației pornește, tipologic, de la ideea diferenței față de vechea clădire proiectată în stil Art Nouveau de Rudolf Lubinsky în 1913.

- Acesta o fi fiind și motivul pentru care imaginea fațadei vechii clădiri transpare prin (sau din) sticla fațadei sediului nou?

- E un procedeu aplicat cu dubla intenție de a pune în evidență atât diferența, cât și continuitatea. E, dacă vreți, cheia noutății în ornamentarea spațiului intern: clădirea veche e reiterată parcă în interiorul celei noi. E ca un fel de ilustrare a concepției despre timp a lui Husserl, la care v-ați referit. La el timpul nou înainteaază împreună cu cel vechi, formează un tot dialectic, dinamic, integru. Cele mai importante caracteristici noi ale interiorului includ accesul liber la cele mai multe colecții și comunicațiile directe între segmentele funcționale ale clădirii. Aceste caracteristici, împreună cu o seamă de facilități auxiliare, au intenția de a stimula caracterul transdisciplinar și multimediat al încăperilor din holdingul bibliotecii. O altă diferență în raport cu clădirea veche care era una introvertită, este caracterul extravertit și deschiderea spre urbe ale interiorului celei noi. Aceasta vine nu doar în serviciul necesităților utilizatorilor bibliotecii, dar servește și de referință la contextul urban. Ultima e obținută prin intermediul transparenței intrării, atriumului și a fațadei nordice, orientate spre cele mai atractive vederi ale orașului.

- Când contemplam această clădire, m-am prins la gândul că ea incifrează, în limbajul ei specific, etapele evoluției orașului ca atare. Și, fiind un punct de nou început, intră în viitor cu ce a fost reprezentativ în trecut. Ea este locul de trece mentală de la ce a fost către ce vine. De fapt, e un alt mod de a ajunge, ca și dumneavoastră, la concepția husserliană.

- În această ordine de idei, se remarcă rolul clădirii de element-cheie al peisajului orașenesc. Designul ei introduce noi funcții urbane în încă nedezvoltată și nelegitimată parte a viitorului nou centru al Zagrebului. În acest sens, Biblioteca Națională și Universitară poate fi văzută ca un element al noului Zagreb, ca factor al noii identități urbane a acestuia, căruia i se vor alătura alte elemente asemănătoare în viitorul apropiat. De vreme ce edificiul bibliotecii e prima structură în acest district, este de așteptat ca structurile următoare să-și ia poziția, fie pozitivă ori negativă, față de ea. Aceasta îi conferă și îi adaugă semnificație acestui proiect: el introduce o nouă ordine în rețeaua existentă și amestecă vechi și nou, structurându-i, spre deosebire de vechea clădire

a lui Lubinsky care pur și simplu completa o parte a parcului „Potcoava verde”. În timp ce vechea clădire configura o ramă sudică abstractă, noul edificiu deschide orașului direcția sudică însăși. Punctul final al acestui bulevard e mai mult decât sudul ce intersectează râul Sava, el e axis-ul care conduce spre coasta de deal de la care se trage numele orașului, atrăgând de asemenea centrul vieții religioase împreună cu Catedrala.

- *Va fi să fie așezat un pod peste Sava în direcția aceasta, pe care să-l treacă ființele... Mi-am adus aminte de o pătăranie ciobănească din anii copilăriei mele care se potrivește în acest loc. Cică se așează într-o amiază un bărbat cu copiii lui să ia prânzul pe un mal de râuleț. Vedeți apa asta curgătoare, măi băieți? îi întreabă el. Întocmai așa arăta și pârâul peste care un cioban, văzând că oile lui au cam păscut tot ce era de păscut pe malul de dincoace, a început să meșterească o punte pe*

care să-și treacă turma dincolo. După ce a isprăvit lucrarea, dădu drumul oilor să treacă, una câte una și una după alta, la iarba din partea opusă. Zicând aceste vorbe, țăranul scoate un ștof cu ceai, îi trage dopul și începe a savura câte o înghițitură. Tăcerea a durat prea mult timp pentru răbdarea scurtă de copil, așa că unul din feciorași îl întreabă: și ce a fost mai departe? De ce nu ne spui? Iar tatăl unde face: Nu vă grăbiți, bre. Stați să treacă oile, că ele or fi fiind vreo cinci mii la număr...

- Aluzia dumneavoastră este comprehensibilă și acceptabilă. Înainte de a trece la partea a doua a convorbirii, vă invit la o pauză de ceai.

- Mulțumesc.

Zagreb,
27 septembrie 2008

STRATEGIC PLAN 2011-2015

Acknowledgements

We would like to express our thanks to everybody who has contributed to the Strategic Plan.

We would also like to thank the following for their courtesy in making available the images used in the document:

- The National Széchényi Library for *Epitoma Rerum Hungaricarum* by Petrus Ransanus (1490-92)
- Adam Hovarth for the pictures of Jill Cousins and Ian Davis at the Europeana Open Culture Conference 2010
- The Austrian National Library for Charles Darwin's picture by Karl Klietsch.
- The National Library of the Netherlands for the image of Madonna from the Book of Hours of Simon de Varie by Jean Fouquet (15th century)
- The National Archive of the Netherlands for the following images:
Abdication of Queen Wilhelmina (1948); Abel Tasman's Travel Journal (1642); Confession of Balthasar Gerards for Willem van Oranje's murder (1584); the map of Europe by Willem Janszoon Blaeu (Amsterdam, 1664) which is included in 4.AKF, Verzameling van Atlassen, Kaartboeken en Facsimile's, 1541-1983, no. 2
- The National Library of Spain for *Comentarios al Apocalipsis* by Beato de Liébana (1047)
- The Great War Archive University of Oxford for the pictures of Barnard Darley and the shell-case matchbox, © Marilyn Jones

The text in this document is licensed under the terms of the Creative Commons Attribution ShareAlike 3.0 license:
<http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/>

“Digitisation and online accessibility are essential ways to highlight cultural and scientific heritage, to inspire the creation of new content and to encourage new online services to emerge. They help to democratise access and to develop the information society and the knowledge-based economy.”

European Council of Ministers on the launch of the Europeana prototype, Brussels, 20 November 2008

Foreword

Dr Elisabeth Niggemann,
Chair of the Europeana Foundation Board

Europeana has achieved recognition as the digital showcase for the inestimable riches of Europe's cultural and scientific heritage. Access to this cultural heritage stimulates creativity, the rootstock of innovation and growth. Embedded in the learning and research infrastructure, Europeana will become the trusted source of Europe's collective memory, celebrating our cultural diversity and providing a space in which we can reflect on our European identity.

Europeana has in a short time established itself as a catalyst for change. It is playing a pivotal role in forwarding the debate about the public domain, orphan works and copyright harmonisation in Europe. It has facilitated innovative collaboration and knowledge transfer throughout the memory institutions of Europe. The result is a new spirit of collaborative enterprise that is creating a sustainable European information space.

I commend this Strategic Plan as a clear-sighted assessment of the route Europeana must take in order to fulfil its potential.

Jill Cousins,
Executive Director of Europeana

Introduction

Europe's heritage of political, scientific, economic, artistic and religious culture shapes our perspective and informs our understanding. Recorded in books and documents, paintings and objects, broadcasts and films, it is held in trust by Europe's libraries, museums and archives.

Throughout history, progress is the result of the reworking and reinterpretation of ideas drawn from our cultural and scientific heritage. These we use to generate new knowledge and to innovate. This process is accelerating, its impact widening as increasing amounts of our shared cultural and scientific heritage are digitised. The promise of a ubiquitous, universal and open library is now within reach.

Europeana is a record of Europe's journey. Through it, people can discover text, image and audiovisual material, regardless of the country or institution it is held in. All that Europe has considered worthy of keeping, of understanding, of studying – a vast resource of organised and trustworthy knowledge – has the potential to become accessible through Europeana.

“Europeana is the EU's most visible expression of our digital heritage. In less than three years, Europeana has established itself as a reference point for European culture on the Internet. It reflects the ambition of Europe's cultural institutions to make our common and diverse cultural heritage more widely accessible to all.”

Neelie Kroes, Vice President of the European Commission
responsible for the Digital Agenda, 13 October 2010

Launched as a proof of concept in 2008, with 2 million objects from 27 EU countries, Europeana spent 2009 and 2010 creating an operational service and ingesting a critical mass of data from some 1500 providers across Europe. Together with content partners and aided by Europe's leading research universities, we now have a strong and vibrant network of museums, archives and libraries.

We are achieving our objective as an aggregator, and aim to give access to all of Europe's digitised cultural heritage by 2025. However, to remain successful in the future we need now to move from a centralised role to a more distributed model. Europeana will take its place in a wider European information space, collaborating with other aggregators of content. From the users' perspective, Europeana's content will be readily accessible in the places they frequent online – social networks, educational sites and cultural spaces.

Our ambition is to provide new forms of access to culture, to inspire creativity and stimulate social and economic growth. To achieve this, Europeana and its stakeholders grapple with major challenges. Primary among these are the intellectual property barriers to digitisation. Europeana will become outmoded if it is not renewed through access to 20th and 21st century material. To ensure such access, more concerted efforts are needed at a European level to deal with orphan works and rights harmonisation. Secondly, it is vital that the digitisation of Europe's cultural and intellectual record is accelerated. Thirdly, long-term funding needs to be secured for both Europeana and the ecosystem of content providers and aggregators that supplies its lifeblood.

In this strategic plan we outline our approach to these challenges and to creating value for the stakeholders and users. Over the next five years, Europeana will focus on four strategic tracks:

- aggregate content to build the open trusted source of European heritage
- facilitate knowledge transfer, innovation and advocacy in the cultural heritage sector
- distribute their heritage to users wherever they are, whenever they want it
- engage users in new ways of participating in their cultural heritage

Creating value

Europeana has gained recognition for the value it creates through content aggregation, technology transfer, knowledge sharing and policy development. This strategic plan builds on our experience and looks to the future. It reflects our plans for development as a service over the next five years so that we keep creating value for our stakeholders.

Business Model
Europeana has used the Business Model Canvas developed by Osterwalder and Pigneur to sharpen our focus on our most important stakeholders: users, policymakers and market players. European content providers and aggregators represent our main partner group.

Process
We worked with these stakeholder groups in a five-month process, from planning and preparation to research and writing. Our consultation programme comprised two elements:

→ **Value proposition surveys**
A set of specific value propositions were developed for each of the identified stakeholder groups. These were rated and commented on in an online consultation with various groups. These groups included our User Test Panel, the Council of Content Providers and Aggregators, the Member States Expert Group and market players.

"The proposition is what makes the organisation distinct; it serves to resolve customer problems and meet customer needs." (Business Model Innovation Cultural Heritage, DEN Foundation/Kennisland, 2010)

→ **Workshops**
Five workshops were held with expert representatives from each stakeholder community to translate the resulting value propositions into specific activities. Nearly 70 people from the Europeana network were involved in 30 hours of passionate discussion. This was followed by a thorough analysis and synthesis of the results.

Results
The process resulted in the following value propositions Europeana could offer:

- The users valued
- Trusted source
 - Ease of use
 - Reuse
 - In my workflow

- The content providers and aggregators valued
- Visibility
 - Services
 - Revenue

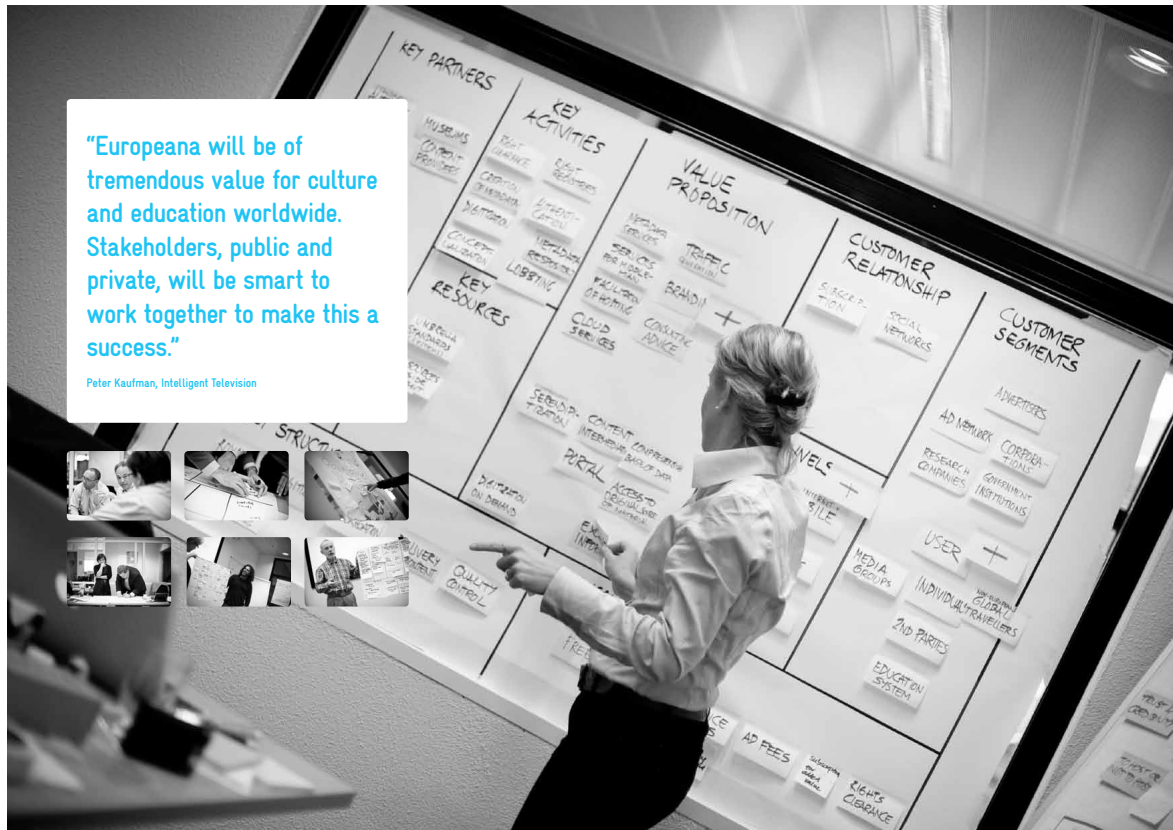
- The policy makers valued
- Inclusion
 - Leadership
 - Education
 - Economic growth

- The market valued
- Straightforward route to content
 - Access to the network
 - Premium services
 - Brand association

The consultation also provided us with expert predictions about our working environment in 2011-2015. Social trends, evolving customer needs and changing economic and political factors were identified. These will determine the direction Europeana takes in order to continue delivering stakeholder value.

Business Model Canvas developed by Osterwalder and Pigneur

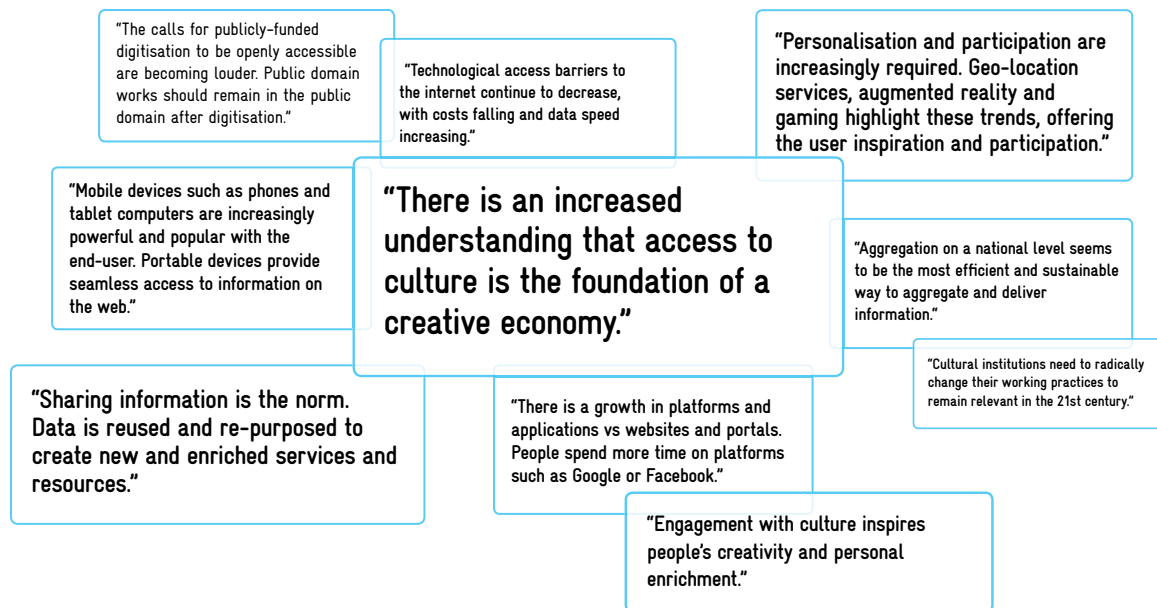

"Europeana will be of tremendous value for culture and education worldwide. Stakeholders, public and private, will be smart to work together to make this a success."

Peter Kaufman, Intelligent Television

A changing landscape

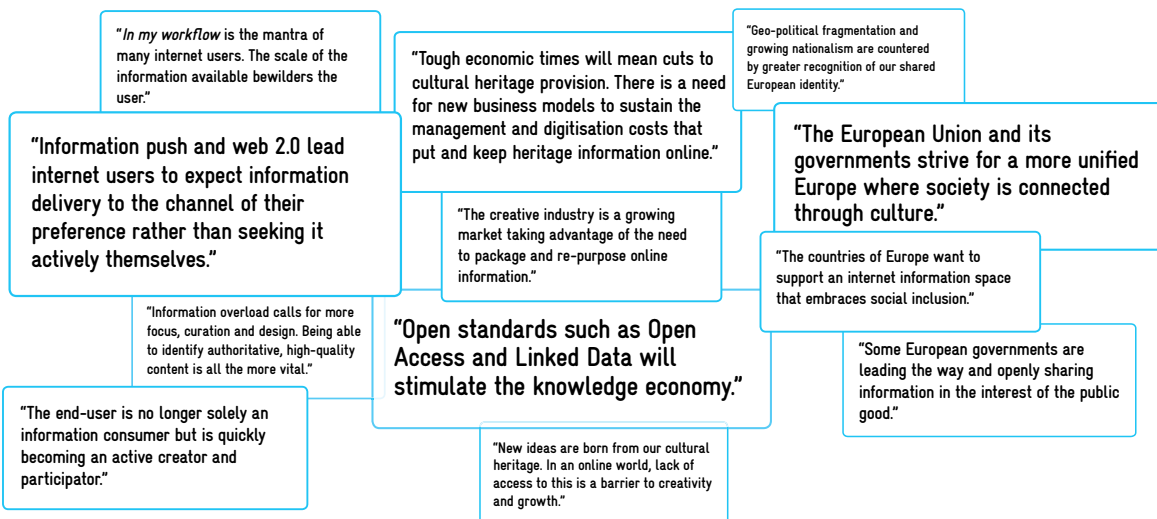
→ Trends

→ Customer Needs

→ Economic Climate

→ Political Factors

1 Aggregate

Build the open trusted source for European cultural heritage content

Europeana is assembling the most comprehensive, trustworthy and authoritative collection of Europe's cultural and scientific heritage ever compiled. It is provided to Europeana by the institutions that have been entrusted to preserve, interpret and make available the heritage that preceding generations have valued.

Our aim is to accumulate digitised content, standardise the data that describes it, apply linked data techniques to enrich it and promote persistent identifiers to locate it in the long-term. Following our published Content Strategy, we will extend our network of content providers and encourage the development of aggregators that fit the needs of different countries, domains and users. By doing so we will increase the level of content to which Europeana is able to provide access.

Furthermore, in order to best serve the diverse audiences and fulfil their range of needs, we will collaborate with aggregators and other content providers in the sustainable development of an effective European information network.

Source content that represents the diversity of our cultural heritage

Europeana provides access to content that is unparalleled in terms of quality and quantity. The trust that the world has in the names of our content providers has been built over centuries and cannot be equalled. The scale and scope of the content represents a significant step towards a comprehensive account of Europe's cultural and scientific achievements.

That collection will increase as partners' existing digitised content is ingested, as new partners join the network and as new digitisation programmes come to fruition. In particular, Europeana will make use of the collection development of providers, while also looking to provide and enrich European thematic collections not covered by other sources.

In order that the diversity of Europe is reflected, we will seek out content from under-represented cultures and countries and aim to stimulate digitisation programmes to make sure that Europeana offers an appropriate level of visibility. Users should be able to access the full spectrum of culture, from court composers to street music, and from ancient worlds to modern times. We will also strive to rectify the lack of audiovisual and 20th/21st century content, thereby ensuring that

“Europeana was the catalyst for us to get mobilised to work together across different domains and for the first time ever set up a national infrastructure for digital heritage information.”

Rolf Källman, Swedish National Heritage Board, Europeana Open Culture Conference 2010

Europeana contains a range of formats from all domains. To do this, we will enter into alliances that include providers of commercial content.

We will strive to automate and simplify our ingestion process, to make the most effective use of resources. We are developing tools and systems that put more control in the hands of content providers. By doing so, we can effectively manage the increasing content flow and meet the expectations of our providers. Partnerships with selected providers of in-copyright material will integrate published, born-digital, contemporary content with complementary heritage content. Similarly, as new types of cultural heritage content develop – for example, 3D visualisations – we shall endeavour to ensure they are included in Europeana.

2 Facilitate

Support the cultural heritage sector through knowledge transfer, innovation and advocacy

Europeana has brokered a new consensus in the digital heritage domain and forged a working partnership. The international associations concerned with all aspects of heritage have formed a strategic alliance at the executive level in the Europeana Foundation. The Europeana group of projects has created operating networks of content providers across the cultural, scientific and information domains. The domains and providers now have an ongoing forum – the Council of Content Providers and Aggregators – in which their diverse professional practices can achieve common ground in order to best serve users in the digital environment.

Europeana will continue to be a driver for change, promoting knowledge transfer and helping build professional skills around online access to digital content. We will nurture innovation in the cultural heritage sector by making our code open source, for example. We will take a strong advocacy role, promoting policies and business models that favour opening up access to cultural heritage content.

Europeana is the facilitator and the guarantor of equal participation; the real value is created by the network that develops, disseminates and embeds the new skills, applications and policies.

Share knowledge among cultural heritage professionals

Europeana has a strong record of promoting knowledge transfer through its working groups, conferences and dissemination activities. Our outputs and deliverables, in the form of tools, services and publications, are widely used and referenced. We will continue to build on this achievement, seeking new platforms and methods to develop and reinforce digital competencies throughout the cultural heritage sector.

Our goal is to stimulate new developments, foster new partnerships and achieve economies of scale in the cultural heritage sector. We will promote dialogue and collaboration between librarians, curators, archivists and the creative industries, to work together on areas of common interest in the digital environment, such as usability, multilinguality, Intellectual Property Rights, business models, technology, semantic web, data standards and enrichment.

The Council of Content Providers and Aggregators provides a professional forum that allows us to take this to a new level. It provides a platform to develop training programmes, working groups and awareness-raising services that will strengthen professional capacity in the network and encourage new membership.

We will develop our online publishing programme to disseminate best practice

“The cultural sector is going through an enormous transition. We have to make sure that it reaps benefits from technological advances. This means finding new business models for the creative industries, and expanding the traditional role of cultural institutions to the digital world.”

Androulla Vassiliou, Commissioner for Education, Culture, Multilinguality and Youth, 21st April, 2010

guidelines, standards, and positioning papers on policy issues. We will continue to organise international plenary conferences as well as workshops in member states to ensure a broad distribution of information.

Foster research and development of digital heritage applications

We are speeding up the development of tools and service innovation by providing our codebase as open source through Europeana Labs, where we

encourage creative reuse and refinement by a process of peer review. Europeana will provide incubator and test-bed environments to support creative innovation in the cultural heritage sector and beyond. The reuse of Europeana's code also enables new digital aggregation initiatives to make substantial savings on development costs.

Once applications are developed to beta stage, Europeana promotes innovation in application development by providing a public showcase where Europeana and its projects share prototypes and enable testing and feedback from users.

In the coming years we will continue our extensive dissemination of these results to the technical partners of the projects in the Europeana group and to newly formed aggregators, so that use and development of the code is taken up in each domain and in each country.

Strengthen Europeana's advocacy role

Europeana plays an advocacy role both within the cultural heritage sector and to the wider world of policy-makers, funders and ultimately end-users. Our overall aim is to open up access to online cultural heritage because of the social and economic benefits it stimulates.

We actively advocate across a range of topics that contribute to sustainable access, including open business models, improved access through Linked Data

applications, the importance of persistent identifiers, the need for better data, the removal of barriers to access, increased user participation and the responsible reuse of content.

Dominant themes in the medium-term centre on the public domain and orphan works. Europeana is mounting a robust defence of the public domain, the knowledge base on which creativity and learning depend. The publication of the Europeana Public Domain Charter, the adoption of the Public Domain Mark in association with Creative Commons, and the development of the Use Guidelines for Public Domain Works are important steps in raising awareness among policymakers, content providers and end-users.

Orphan works are of particular concern to Europeana, because the portal focuses attention on the existence of the 20th century black hole. The most recorded century is sparsely documented on Europeana, and the most popular audiovisual content is the most scarce. Europeana will continue to press for solutions to the problems caused by orphan works, which cannot be digitised and made publicly accessible. We will work with the European Commission, with policymakers in Member States and with partners to support research into solutions such as collective licensing and registries of rights.

Ian Davis, Talis, Europeana Open Culture Conference, 2010

3 Distribute

Make their heritage available to users wherever they are, whenever they want it

We are building a strong brand that is associated with the destination site, Europeana.eu. We will continue to develop the portal in line with our users' evolving needs and expectations, but in addition, we will develop initiatives to make the content as findable, understandable and reusable as possible. Enabling discovery and reuse of Europeana's content is the essence of our business model.

Recent technological changes mean that users no longer go to content, rather, applications deliver content direct to the user, and the chosen device is mobile. We must ensure that our content is available where our target users congregate, among the resources that they habitually use.

APIs and widgets will make our heritage available in cultural and social networking places, among college resources and on information sites. We will partner with public and private players, for example in the learning and travel sectors, to interpret and re-purpose the content for their audiences.

Promoting distribution through applications and partnerships makes Europeana scalable: we can grow usage through the multiplier effect that these offer without increasing costs.

Upgrade the Europeana portal

Europeana.eu will continue to be the flagship for new content and services. It is becoming established as the trusted and comprehensive resource for authoritative cultural heritage content from across Europe. We will continue our Search Engine Optimisation programme. We will also optimise our social media activities, which drive an increasingly large percentage of traffic to Europeana.

We will deliver personalisation and services to send alerts directly to users. We will develop multilingual access, new ways of viewing the content and create an enhanced mobile interface. The search experience will be improved with intuitive search and visualisation techniques and more cross-linking between different content types. There will be more opportunities for customisation, so that a teacher, for instance, can use Europeana results on smartboards.

Put content in the users' workflow

Partners in our network are customising the Europeana Open Search API in order to embed content in their own resources. APIs, widgets and other web services will be the primary mechanisms for putting content in places that users frequent, including social networks, educational sites and cultural spaces.

Competitions and hackathons will be held to develop applications and interfaces that extend the use of Europeana's

"Europeana offers teachers and students the opportunity to source quality digital learning objects that will enhance teaching and learning. These resources will increase teachers' confidence in using online material and allow students to represent their knowledge in a format that is meaningful to them within the context of what is required in the 21st century."

Donal O'Mahony, eLearning Awards 2010 winner for "History Matters" blog

resources beyond our portal – to new generations of mobile devices, for example.

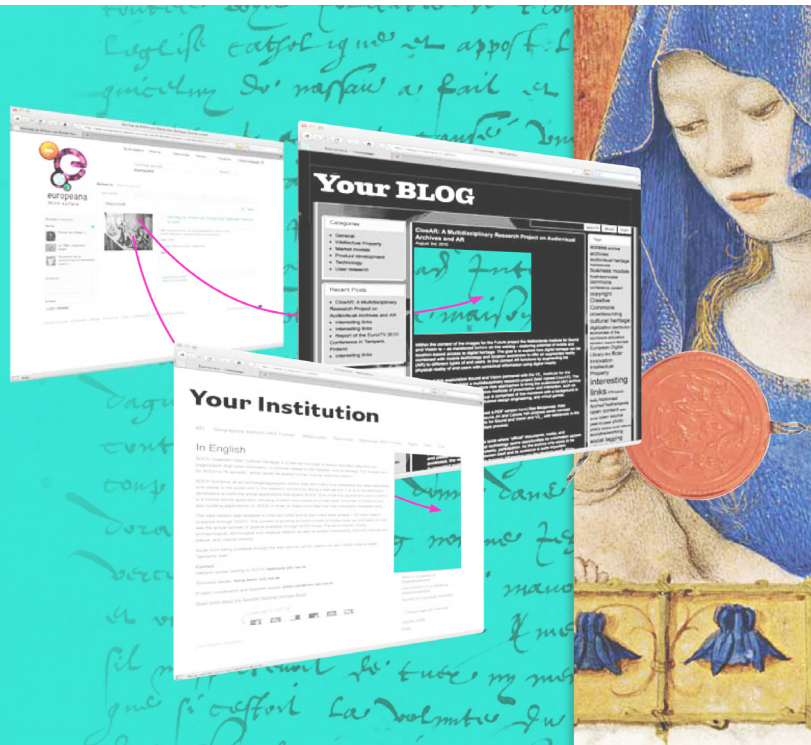
These services and applications are a means of refining Europeana's vast content down to a specific and manageable subset, relevant to specific

audiences. By using these services, school history blogs, cultural tourism services, learning resource sites, local history groups and so on can integrate Europeana's content with their own.

Develop partnerships to deliver content in new ways

We will partner with players in the public and private sector who are able to integrate Europeana content into services targeted to specific user groups. Our initial focus is on provision of services to education and we will continue to work with partners like European Schoolnet to develop ways of integrating heritage content into multimedia learning resources.

We will also develop relationships in the tourism sector to create services for cultural explorers and travellers. We aim to work with organisations that have a remit for culture on a pan-European level, such as the European Capitals of Culture programme and the Council of Europe's Directorate of Culture and Cultural and Natural Heritage, the coordinating body for European Heritage Day. Our collaborations aim to relate our physical and virtual cultural heritage and increase awareness.

4 Engage

Cultivate new ways for users to participate in their cultural heritage

We will enhance the user experience, creating a richer and more intuitive service that maximises the users' participation and interaction and increases usage of the content. We will build on the loyalty of our users and attract new users, developing our dialogue with them and fostering our communities of interest that generate their own conversations.

Our network comprises the archivists, curators and librarians who are entrusted with the care of Europe's collections. They show a growing interest in pioneering new methods of access and encouraging the use of their content in untried situations. We will cooperate in the development of new relationships between these custodians, their content and the crowd.

User Generated Content (UGC) is another aspect of this re-evaluation. Expertise and information about our cultural heritage exist outside the heritage institutions; artefacts and written sources in private hands complement those held in public collections. In the digital environment, these resources can take their place alongside the traditional offerings of the institution.

Enhance the user experience

We will continue to refine and improve the usability of our site and our services. We will build on our programme of research into the present and emerging needs of existing and target users. We will create and share tools that help people make the most of the site.

We will provide users with more context to support and interpret the content that we offer. We will involve them in the creation of new virtual exhibitions that show how our pan-European, cross-domain content creates new juxtapositions and opens up new interpretations.

Greater participation in the site will increase user interest and loyalty. Storytelling, guest blogging, surveys, quizzes, reviews, commentaries and new ways to deliver feedback and foster dialogue all offer ways to engage users in the development of the site.

Extend our use of web 2.0 tools and social media programmes

We will develop relationships with special interest groups that focus on topics that Europeana can illustrate and illuminate. We will create online conversations around new content, functions and features – the social objects that catalyse exchange. We will position Europeana as

“Europeana is really fascinating, wonderful project, excellent - so i am a little bit proud of “my” Europe!”

Europeana.eu Facebook page friend

a contributor to multiple conversation networks, rather than as the centre of a dominant discourse.

We will continue our programme of supporting local events for end-users run by our partners with Europeana participation. These will focus on topics such as our virtual exhibitions, building on our successful Art Nouveau roadshows in Belgium, Latvia and Poland.

We will inaugurate partnerships with the public and private sector to promote the creative reuse of content and bring about new juxtapositions and relationships. We will run competitions and provide spaces and resources for remixing, sampling and mashups. We will foster creative communities around new practices.

Broker a new relationship between curators, content and users

We will devote increasing resources to initiatives that bring out the value of the contribution that users can make. We will continue to work with Wikipedia to develop opportunities for collaboration. Wikipedia's model of user involvement, multilingual content, range of cultural and scientific coverage and extensive interpretation offers strengths that are complementary to Europeana's.

We are working with partners that specialise in User Generated Content, such as the Great War Archive from the University of Oxford, on models that allow Europeana to bring in user content without compromising our authoritative positioning and with appropriate levels of mediation.

We are working with national and local hosts to extend the Great War Archive into Europe. The first expression of this is our partnership with the Deutsche Nationalbibliothek to run roadshows involving local communities in Germany in digitising their First World War documentation such as family letters, pictures and memorabilia for inclusion in Europeana.

The Great War Archive initiative is being developed by a series of partnerships with other theatres of conflict in WW1. The first set of the Archive's content can be found on Europeana. One story concerns RAF man Bernard Darley who was commended for putting out a fierce fire in a workshop containing petrol tanks. At his side throughout was a German prisoner of war, Otto Arndt. The two became friends and Otto made a matchbox from a shell-casing as a memento which he inscribed and presented to his friend. This story shows the human side of the war - in this case an unlikely friendship between normal people caught up in a war not of their making.

Resources

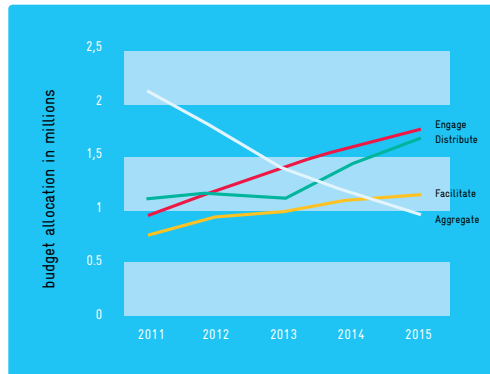
Budget Europeana 2011-2015

Year	2011	2012	2013	2014	2015
INCOME (thousands)					
→ Operating Income	4.923	4.978	4.856	5.261	5.504
* Long term subsidy European Commission	-	-	-	4.661	4.894
* Subsidy from projects	4.061	4.336	4.241	480	488
* Subsidy Ministries to support projects & overhead	857	637	610	110	112
* Other Income	5	5	5	10	10
Total operating income	4.923	4.978	4.856	5.261	5.504
COSTS (thousands)					
→ General operating costs	437	259	282	626	657
* Personnel staff costs	202	212	223	234	246
* Costs for housing	71	75	78	202	212
* Operating costs	164	172	181	190	199
* Covering overhead costs out of projects	-	200	200	-	-
→ Europeana Operational Services	-	-	-	4.035	4.237
* Personnel costs	-	-	-	2.004	2.104
* IT costs	-	-	-	576	605
* Subcontracting	-	-	-	410	431
* Marketing & Communication	-	-	-	748	785
* Travel costs	-	-	-	128	134
* Other material costs	-	-	-	169	177
→ Direct project costs	4.486	4.719	4.574	600	610
* Personnel project costs	2.566	2.948	2.819	510	515
* IT costs	472	611	648	-	-
* Subcontracting	405	195	162	30	32
* Marketing & Communication	338	445	455	-	-
* Travel costs	335	300	270	60	63
* Other material costs	240	20	20	-	-
* Overhead costs	130	200	200	-	-
Total costs	4.923	4.978	4.856	5.261	5.504
Result	0	0	0	0	0

Cost allocation

Year	2011	2012	2013	2014	2015
Total budget					
	4.923.000	4.977.900	4.855.800	5.260.900	5.503.900
in %					
Aggregate	43%	35%	28%	22%	17%
Distribute	22%	23%	23%	27%	30%
Facilitate	15%	18%	20%	21%	21%
Engage	19%	23%	29%	30%	32%
track					
Aggregate	2.112.400	1.752.000	1.379.000	1.152.500	951.500
Distribute	1.103.100	1.149.800	1.110.300	1.425.800	1.668.300
Facilitate	760.700	917.300	976.600	1.086.400	1.134.600
Engage	946.800	1.158.800	1.389.900	1.596.200	1.749.500

The percentage of budget allocated to 'Aggregation' will decrease in the period 2011-2015 to allow a more even distribution of activities across the 4 tracks. This decrease will be realised through the better use of the network and increased efficiencies at Europeana and the Partners.

Cost-Benefits

Some of the most important benefits of Europeana are considered economically intangible. These include the contribution to a European society connected through culture, the fostering of social inclusion and the furthering of a collective, pan-European understanding. Other benefits are potentially easier to quantify, such as the economic return of increased visibility of our shared heritage, the cost reductions realised by developing and sharing open source code and the value that access to culture can contribute to the educational sector and the creative industries.

Key metrics are being developed to better track and measure some of these effects over the course of the coming years. In order to give an indication of the areas where positive returns on investment are to be expected we use the (social) cost-benefits classification guidelines developed by OECD of direct, indirect and external returns of investment¹.

¹ OECD (2007) OECD principles and guidelines for access to research data from public resources

External: External benefits are those that can be classified as positive consequences (externalities) of the actions of Europeana. Although hard to quantify, these effects are at the heart of Europeana's existence and are judged to be an important contribution to the Digital Agenda of the European Union and an underpinning of the knowledge economy. These include but are not limited to:

- The strengthening of a shared European culture
- The promotion and enabling of diversity
- The increase of social inclusion
- The improvement of multimedia literacy

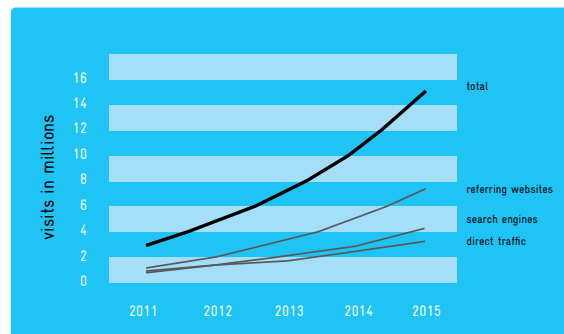
All are deemed of high importance and Europeana has a unique competitive advantage to be successful in developing these opportunities.

Indirect: Indirect benefits are benefits that, through market transactions, are transmitted to consumers and producers in other markets. By making the material accessible outside the cultural sector and by the development of new business models and public-private partnerships Europeana can play an important role in reaping these indirect benefits. Expected benefits in this area include:

- Time savings by researchers
- Creation of new businesses in areas such as tourism
- Creation of new jobs in the creative industries
- Cost savings in the educational market

Direct: Direct benefits refer to the benefits for Europeana and its participating investors and partner institutions. Direct benefits include the following:

- Increased visibility of the content of participating institutions, creating relevance and direct economic returns from use of online content and physical footfall
- Decreased cost of providing access through the adoption of the open source code developed by Europeana, such as the portal and ingestion tools
- Cost savings through standardisation of metadata
- Cost savings through knowledge transfer

“Creativity is the driving force of economic growth.”

Richard Florida, *The Rise of the Creative Class*, Basic Books, 2002

BIBLIOTECA CONTELUI ALEXANDRU STURDZA

Cercetări istorico-bibliografice

Păstrarea cărților este un act de sfințenie în cultura oricărui neam, deoarece prin grija de tezaurul livresc se manifestă tendința spirituală către veșnicie, iar cărțile prezintă izvorul nesecat de cunoștințe, înțelepciune și prin acestea – memoria umanității. Bibliotecile particulare, prea puține în părțile noastre, fac parte din Patrimoniul spiritual național și necesită ocrotirea și întreținerea din partea statului. Lipsa unui plan de protejare a culturii și, în special, a cărților a dus la împrăștierea pe alte meleaguri a comorilor de carte. Pentru bibliografi prezintă o valoare chiar și registrul cărților, efectuat cu diferite scopuri, dacă în realitate cărțile nu s-au păstrat. După astfel de registre judecăm despre gradul de răspândire a culturii și cunoștințelor în cercurile de cărturari, despre limbile în care cunoștințele căpătau acces la cititorul nostru.

„Nu este lucru mai dănuitor peste timpuri decât scrierea cărților”, așa începea Nicolae Milescu voluminoasa operă „Hrismologhion”, iar în „Cartea ieroglifică” adaugă că „oamenii laudă orice lucru, care este mai de demult și vechi și îl privesc ca o minune, și este parcă din natură între oameni ca despre cele antice, fie scrise sau zugrăvite, fapte sau obiecte create să asculte cu plăcere, cu tragere de inimă și să se minuneze”¹.

Ne bucură prezența cărților (ajunse până la noi, măcar în parte), din fosta bibliotecă a contelei Alexandru Scarlat Sturdza, aduse din Odessa, însă pentru a le pune în circuit științific și cultural se cere o descriere a acestui tezaur, acumulat de la anii '30 ai secolului XVII până la mijlocul secolului XIX, adică mai bine de două secole. Aceste cărți, tipărituri din majoritatea centrelor de cultură din Europa, prezintă fiecare în parte rarități bibliografice cu o soartă diferită, cu atât mai mult că sunt într-o culegere unitară.

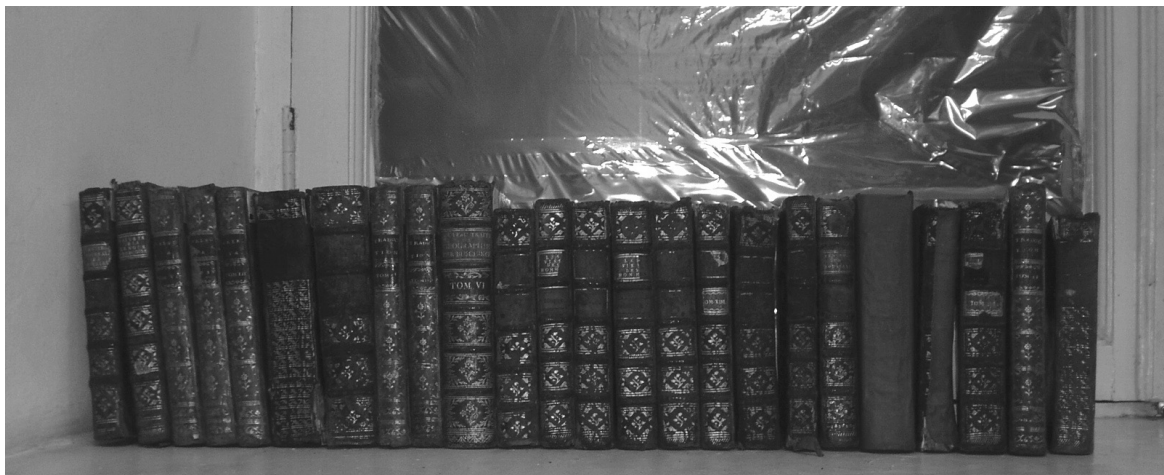
Descrierea cărților în sens larg ține de domeniul bibliografiei. Informația despre cărți poate fi raportată la exteriorul lor și particularitățile distinctive, la complexitatea volumelor, iar pe de altă parte ea poate avea referire la conținutul lor, la operele care, cu preponderență, au trezit interesul cititorilor.

¹ Спафарий Николай. Эстетические трактаты. Ленинград, 1978, с. 126

Ștefan LUPAN,
doctor în filosofie,
conferențiar universitar

Abstract: *Sturdza family's library, which contained 203 units, was transferred from the Regional Library "I. Mecinikov" in Odessa to the National Library of Moldova in 1970-1971. All of the books were stamped "Стурдзовская библиотека (Sturdza's library)" and, of course, they formed the basis of the former library of Sturdza's dynasty. Four or five generations contributed to the collecting of the books. If we take as a point of orientation the timeline of the publishing of the books, then from the appearance of the first book "Theofilact of Bulgaria's interpretations", conducted by Augustine Lindsell and translated into Latin by F. Montaine (London, 1636), till the book written by Washington Irving (1846) there are 210 years. That means that the library was established in Vasile Lupu's time, in the year when the future scholar Nicolae Milescu Spatarul was born, and shortly before the apparition of the first book printed in the language of the country – "Cazania" by Varlaam.*

Puținele investigații în vederea cercetării materialului livresc a cărților tipărite, devenite rarități ale literaturii artistice, social-politice și filosofice, științelor naturale, răspândite în Moldova, ne arată că marea majoritate a cărților erau aduse din Franța sau din alte țări, dar în limba franceză.

Gr. A. Ghica îl avea ca secretar pe francezul Jean-Lois Carra, care a scris „Istoria Moldovei și Valahiei”, tipărită la Iași, în 1777, în care scria cu oarecare mândrie pentru patria sa franceză că în principatele Moldova și Valahia la domnitori și la mulți boieri în palate și conacuri se găsesc cărți în limba franceză. Însă autorul ne comunică și despre restricțiile care însoțeau răspândirea literaturii progresiste: „Mulți boieri tineri au operele lui Voltaire și gustul scriitorilor francezi astăzi ar deveni obiect de comerț în aceste țări, dacă patriarhul Constantinopolului n-ar fi amenințat cu mânia cerului pe toți cei care vor citi cărți romano-catolice, mai ales ale dlui Voltaire”. Observăm că în biblioteca lui Al. Sturdza și în cea din Iași operele iluminiștilor francezi sunt cele editate în timpul vieții lor, căci ulterior în perioada Restaurației în Franța, numai în anii 1817-1824, operele lui F. Voltaire au fost tipărite de 12 ori, în total mai mult de 1,5 milioane de exemplare. Adică cărțile au fost procurate în timpul când interesul către cugetarea liberă era destul de privat, chiar autorii publicau operele anonim sau nu indicau locul ediției, deci ideile iluministe erau propagate clandestin și în cercuri înguste de intelectuali. Atitudinea față de operele iluminiștilor era destul de contradictorie, de la ură și blestemul cu care le califica guvernele și reprezentanții bisericii (cum o făcea și Al. Sturdza) până la compasiunea și binecuvântarea schimbărilor la care au purces intelectualii francezi. Reflectând situația de cenzură din Rusia, autorul traducerii operii lui F. M. Voltaire „Henriada” a socotit necesar să confirme cu propria-i autoritate că lucrarea nu prezintă niciun pericol ideologic².

² Вольтер, Ф. Генриада, героическая поэма. Москва, 1790, с. 4

Anton Barsov semnează: „я читал сию книгу под

Пăтурile dominante manifestau grija de a fi la curent cu cele mai noi realizări ale minții omenеști, de a asimila tezaurul cultural de două milenii, care în țările Europei era destul de larg pus în funcție, cercetat și propagat în sute de cărți voluminoase.

La sfârșitul sec. XVIII, în Principate se fac traduceri ale unor opere de autori europeni vestiți. Ioan Cantacuzino traduce opere de Montesquieu, J. J. Rousseau și A. Pope. Logofătul Ioan Chira traduce „Istorie adunată a împărăției rusăști” de împărăteasa Ecaterina II. Gherasim Clipa, care făcea studii la Leipzig, a tradus „Istoria Americii”, „Istoria craiului Sfeziei Carol al XII-lea” de Voltaire și altele, dar acestea au circulat în manuscrise. Însă în primele decenii ale sec. XIX, apar de sub tipar traduceri ale lui Ioan Heliade Rădulescu din Marmontel: „Bărbatul bun”, „Femeia bună”, Buc., 1832, din Moliere „Amfitrion” Buc., 1835, „Gerusalame liberată” de J. Milton, „Orlando furiosul” de L. Ariosto, „Infernul” de Dante, „Ciclopele tristei figuri” 1854, „Crucea de argint” de Eugen Sue. Costache Aristia traduce „Iliada” de Homer (t. I. Buc., 1837), „Paralela” de Plutarh, Buc., 1857. Simion Marcovici publică traduceri: „Culegere de cele mai frumoase nopti ale lui Jung” (ed. 2, Buc., 1835), „Velisarie” de Marmontel, „Filip și Orest” de Alfieri, Buc., 1847. Stanciu Căpățaneanu traduce „Mărimea romanilor” de Montesquieu (1830). Grigore Alexandrescu traduce tragediile lui Voltaire „Meropa”, „Alzira sau americanii”, Buc., 1835 și poezii ale aceluiași autor (Iași, 1842), „Eliezer și Neftali” de Florian, Buc., 1832 și multe altele, însă aici notăm doar opere de autori prezenți și în colecția Sturdza.

Biblioteca familiei Sturdza, care conține 203 unități, este transferată de la Biblioteca regională „I. Mecinikov” din Odessa, între 1970-1971, la Biblioteca Națională a Republicii Moldova. Toate au ștampila „Стурдзовская библиотека” și, de-

заглавием: Генриада... и не нашел в ней ничего противного наставлению, данному мне о расставании печатаемых в Университетской типографии книг; почему оная и напечатана быть может.

sigur, constituie blocul de bază al fostei biblioteci a dinastiei sturdzeștilor. Patru sau cinci generații au contribuit la colecționarea cărților. Dacă luăm drept puncte cronologice de orientare anii apariției tipăriturilor, apoi de la apariția primei cărți „Tălcuirile lui Theofilact al Bulgariei”, ediția întreprinsă de Augustine Lindsell cu traducerea în latină de F. Montaine (Londra, 1636), până la cartea lui Irving Washington (1846)³ sunt 210 ani. Adică biblioteca a început să se scilpuiască pe timpul lui Vasile Lupu, în anul nașterii viitorului cărturar Nicolae Milescu Spătarul și puțin înainte de apariția primei cărți tipărite în limba țării – „Cazania” lui Varlaam.

Prima carte prezentă în colecție a fost probabil cumpărată de Matei, unul din cei trei feciori ai lui Dumitru Sturdza, fost mare vistiernic (1615), care a trăit prin anii 1581-1615. Matei a fost și el mare vistiernic, care s-a căsătorit cu fiica domnitorului Moldovei Gheorghe Ștefan și după 1658 se afla lângă acesta la Stettin în Pomerania. Amintim că peste câțiva ani la Gheorghe Ștefan vine și Nicolae Milescu Spătarul. Din primii cizinci de ani s-au păstrat doar trei cărți și încă din următorii 50 de ani – 16 cărți. Majoritatea achizițiilor revine anilor 1762-1792, în care perioadă sunt cumpărate cărți editate în fiecare an, cu excepția anului 1791: cinci ani câte un volum, iar ceilalți ani de la 2 până la 13 volume.

Deci vedem că grosul colecției revine perioadei maturității lui Scarlat Dumitru Sturdza până la plecarea sa în Rusia și înainte de nașterea fiului său Alexandru.

O parte, și anume 25 de cărți cu coperta de piele, sunt însemnate cu litere adâncite, de aur „CH.SZ.” în partea de sus în mijloc (vezi foto).

După părerea noastră, această abreviere este numele Charles Sturdza, redat în maniera franceză a numelui grecesc Scarlat. Două cărți, ediții din 1652 și 1721, sunt de până la nașterea lui Scarlat, deci de la tatăl Dumitru și bunelul Sandu sau chiar de la străbunelul Chiriac (cca 1620-1682).

³ Irving, Washington. Ansgemahlte Schriften. I theil. Frankfurt am Main, 1846. 471 p.

Celelalte 23 sunt ediții cuprinse între anii 1754-1772. Majoritatea din acestea, 19 la număr, sunt editate la Paris, iar celelalte, câte un volum – la Bruxelles, Strasbourg, Züllichow, Lille, Auguste și Amsterdam. Dintre acestea editate la Paris fac parte 8 volume „Viețile oamenilor iluștri” de Plutarh, 3 volume de Ch. Rollin „Felul de a însuși și a studia operele artistice”, 3 volume de texte ale autorilor iluștri greci și romani de P. Chompré, 2 volume de „Geografia universală” de A. F. Büsching, care conțin descrierea amănunțită a Rusiei și Poloniei, a Prusiei, Germaniei, Austriei, Boemiei, Sileziei, Moraviei.

În colecție se găsesc 9 volume care au aparținut, după prezența autografului, Alexandrinei de Sturdza, persoană care nu este atestată de genealogiile acestei familii. Volumele conțin „Scrisorile sau viața domniței Clarisse Harlove” de S. Richardson, roman foarte citit în epoca dată⁴.

Formarea acestei biblioteci ar constitui o pagină aparte în istoria culturii Moldovei medievale și a intereselor boierimii pentru știința și cultura europeană. Fără îndoială că și cărțile care nu au semnele „CH.SZ.” pe copertă, în majoritatea lor au fost cumpărate și au aparținut lui Scarlat Sturdza.

Înaltele dregătorii, mai ales cea de mare logofăt pe care le dețineau sturdzeștii, atestă marea lor cărturărie, interesul pentru cultura europeană. Pe de altă parte, se simte atracția către cultura greacă, către originile neamului. Alexandru Sturdza avea mulți prieteni și cunoscuți printre greci, multe generații din familia Sturdza s-au înrudit prin căsătorie cu familiile grecilor fanarioti – Hrisoverghi, Paladi, Rosetti, Ghica, Moruzi, Calimachi.

De la Chiriac Sturdza (cca 1620-1682) până la Alexandru, posesori ai cărților au fost șase familii cu minimum de 32 de persoane.

Ne dăm bine seama că aceste cărți au putut fi procurate și cu mult timp după data apariției lor, însă în cazul dat avem opere de valoare culturală, care erau căutate în cercurile savante și deci, timpul de la apariție până la procurarea pentru biblioteca personală era mult mai restrâns. Unele cărți, puține la număr, au aparținut altor persoane și au fost procurate, probabil, de la buchinst. Marea majoritate a cărților poartă anul apariției de până la nașterea lui Alexandru Sturdza, deci puteau fi deja în biblioteca părinților săi Scarlat și Sultana. Ulterior vom arăta că Scarlat a avut destule opere ale autorilor francezi iluminiști pentru a îmbrățișa volterianismul, după cum presupunea N. Iorga. Se confirmă, prin urmare, că la completarea bibliotecii au contribuit mai multe generații.

Este cert că biblioteca inițial se afla la Iași, dar a fost ea oare transferată la Petersburg și lângă Moghiliov în 1792, când familia Sturdza s-a mutat cu traiul? Poate în acest timp ea a fost direct adu-

⁴ De la S. Richardson vine tradiția de a numi „love-las” tinerii cu caracter ușuratic, feteleg.

să în Basarabia, la moșia Sturdzeștilor din județul Bender (Manzări) ca peste mulți ani să nimerească la Odessa? Dacă luăm în considerație starea de cenzură, de restricție în privința răspândirii operelor filosofilor francezi „dăunătoare religiei ortodoxe și orânduirii autocratice” conform statutului primit în 1804, putem presupune că membrii familiei Sturdza, rudele și prietenii aduceau în Basarabia cărțile în mod clandestin. De exemplu, Elena Sturdza, locuitoare din Iași, la 8 iulie 1835 a adus în Basarabia 12 cărți în limbi străine, printre care erau și volumele „Histoire de Charles XII roi de Suede”. Erau oare acele cărți pe care le vedem prezente în biblioteca lui Al. Sturdza?

Chiriac Sturdza este nepotul lui Gheorghe Ștefan, domnitorul Moldovei (1654-1667), de la o fiică căsătorită cu Matei Dumitru Sturdza. Chiriac s-a născut aproximativ după 1620 și a murit în 1682. În documentul din 2 aprilie 1656, în Sfatul Domnesc este atestat, alături de Hăbășescu, ca pârcălab de Hotin. La 30 iunie 1656, în pereche cu Chiriac Sturdza, era pârcălab de Hotin și Pavel Albotă, care în următorul an 1657 este atestat în dregătoria de jîtnicer, apoi se duce în pribegie cu tatăl lui Chiriac la fostul domnitor Gheorghe Ște-

fan la Stettin. Dar deja la 21 martie 1673, e scris postelnic, apoi a căzut în nemila domnitorului Duca. Chiriac avea moșii întinse în toată Moldova, dar și în dreapta Nistrului a primit danie 1/6 parte din satul Sămășcani (Orhei), precum și a achiziționat moșia satului Lucașevca lângă Orhei.

Pe lângă opera istorică a lui Voltaire despre Carol XII, integră în franceză și italiană, în biblioteca Al. Sturdza este textul prescurtat: „Histoire abregée de Charles XII Rois de Suède” par Mr. Voltaire” în: „Naïveté de la langue française, ou morceaux qui sont regardé comme classiques” alcăt. de Mertens [Paris], 1769, Augsburg 1 mars 1769, p. 161-270).

Putem afirma că majoritatea cărților au fost cumpărate și aduse personal de membrii familiilor Sturdza din orașele Europei, când aceștia făceau călătorii în diferite țări sau erau la studii în universitățile Europei. Foarte puțin cunoaștem căile de studenție a sturdzeștilor de până la 1800.

Localitățile în care au fost editate aceste cărți, de asemenea, prezintă interes bibliografic, mai ales cărțile filosofilor iluminiști din Franța, care au apărut în timpul vieții autorilor.

Nr.	Orașul	Nr. de cărți	Nr.	Orașul	Nr. de cărți
1	Paris	71	19	Carlsruhe	1
2	Glasguo	1	20	Patras, Piraei	1
3	Amsterdam	13	21	Frankfurt am Main	2
4	Aux-Deux-Ponts	13	22	Leipzig (Lipsiae)	13
5	Rouen	6	23	Züllichow	2
6	Magdeburg	1	24	Avignon	3
7	Geneva	11	25	Reuttlingen	7
8	Bruxelle	4	26	Orleans	1
9	Weimar	1	27	Berlin	1
10	Maastricht	5	28	Lion (Lyon)	1
11	Leiden	1	29	Strasbourg (Argentorati)	13
12	Londres (Londini)	4	30	Lausanne	1
13	Venezia (Venice)	8	31	Stuttgart	2
14	Neuchastle	1	32	Lille	1
15	Wien (βιενν)	5	33	Lemgov	1
16	Coburgi	1	34	Auguste, Memminge	1
17	Jena	1	35	Genova	1
18	Moscou (Moscova)	2			

Deja avem date că, prin 1830-1835, în Iași era și un magazin de cărți franțuzești cu o sală de citire, fapt care atestă legăturile puternice ale boierimii cu cultura franceză, interesul pentru evenimentele social-culturale din Europa, însă aceste relații aveau rădăcini vechi, de mai mult de un secol, pe care le găsim la membrii familiilor Sturdza.

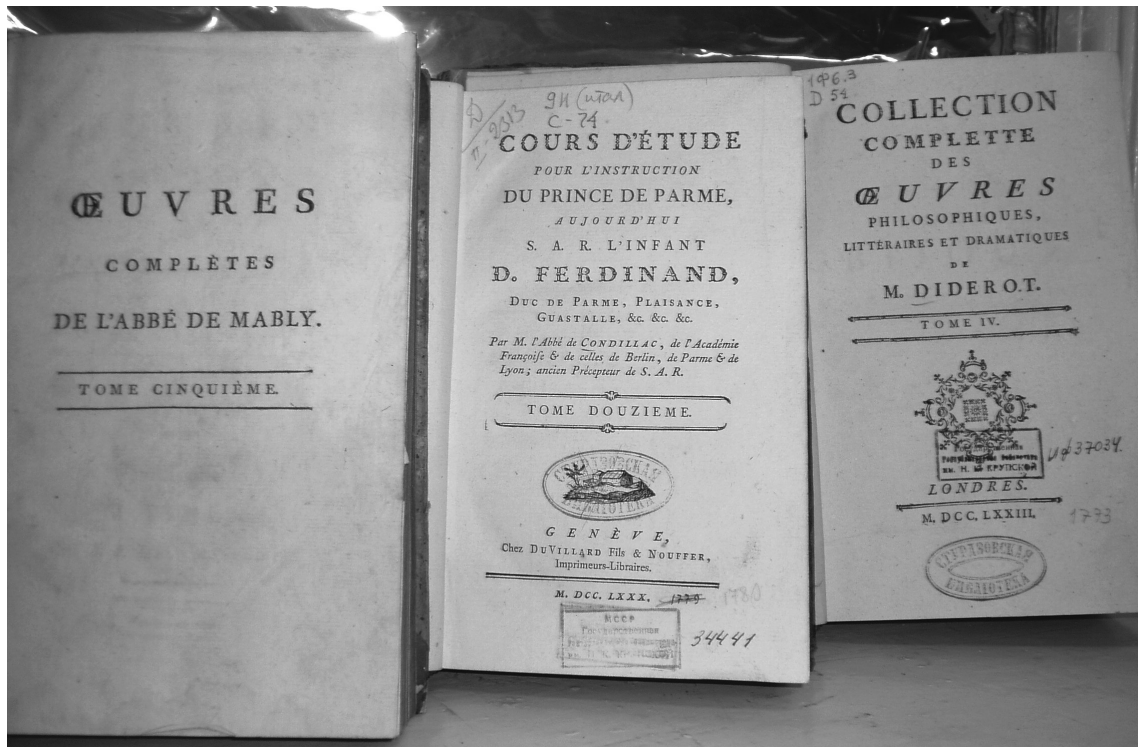
Majoritatea cărților sunt scrise în limba

franceză, însă avem cărți în limbile greacă veche și latină, neogreacă, italiană și germană, totodată ediții bilingve: greco-franceză, italiană-franceză, greco-latină, latino-franceză, traduceri din germană în franceză, precum și un dicționar francez-german, ceea ce ne face să conchidem că Alexandru Sturdza, precum și înaintașii familiilor Sturdza erau mai bine familiarizați cu limba franceză, alături de cea greacă și rusă.

O bună parte din cărți o constituie cărțile de istorie și filosofie, etică și literatură artistică. Istoria și geografia este cuprinsă în vestita ediție a lui A. F. Büsching, foarte cunoscută de contemporani. Compartimentul „Filosofie” este reprezentat îndeosebi de cărțile iluminiştilor francezi Voltaire, Condillac, Rousseau, Mably, Montesquieu, Diderot.

Alexandru Sturdza a scris o scurtă lucrare de îndrumări pedagogice pentru careva Charles,

ria domniei lui Carol al V-lea” și „Descoperirea Americii”, traduse în franceză de Suard. Crevier [Jean Baptiste Louis] e prezent în biblioteca lui Al. Sturdza cu un volum din cele două de „Retorica franceză” (Paris, 1768 vol. I), Le Beau [Charles], de asemenea, e prezent cu un volum (al III-lea) din „Histoire du Bas-Empire en commençant a Constantin le Grand” în 22 (27) volume (Paris, 1759). Tillemont [Louis-Sébastien Le Nain de] însă este reprezentat mai deplin, cu 4 volume din șase ale operei „Histoire des empe-

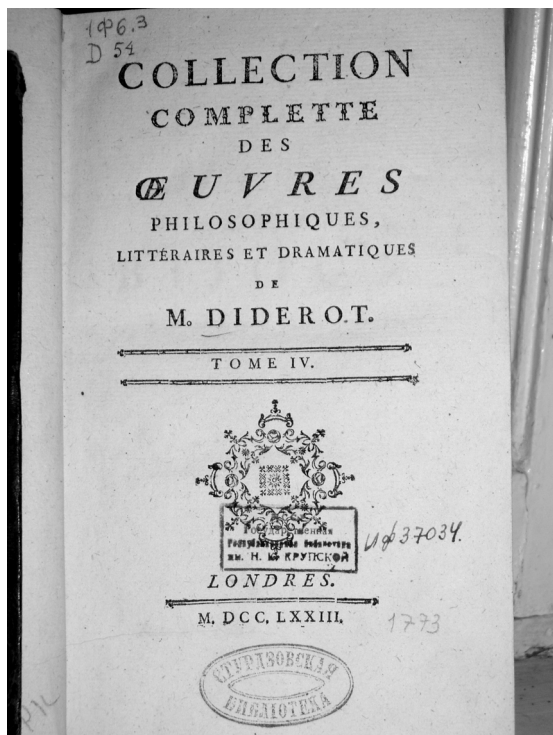

„Plan pentru educația unui tânăr creștin de credință catolică, nobil francez”, inspirat de voluminoasa lucrare „Cours d'étude pour... le Ferdinand” de E. Condillac. Aici găsim recomandări prețioase ale operelor autorilor de fond pentru studierea istoriei, adică inițierea *în știință*, spre deosebire de prima treaptă, – educația religioasă, care este baza educației morale, după cum credea autorul. Până la vârsta de 10-12 ani, copilul, pe lângă Catehisis, Evanghelii și Istoria Sacră de Royaumeont*, trebuie să citească „l'Histoire ancienne” de Rollin (în culegerea dată este Rollin [Charles] cu opera în 12 volume. „De la manière d'enseigner et d'étudier les belles-lettres” Paris, 1764, volumele 1, 2 și 4). „Istoria antică” de Rollin, după spusele autorului, este o lucrare prețioasă ce nu are asemănare, ea captivează imaginația, îmbogățește memoria, dezvoltă simțul și judecata, nu este o schiță goală care să stingă gustul de istorie.

După operele lui Rollin elevul trebuie să folosească operele continuatorilor – Crevier, Tillemont sau Lebeau, să citească operele lui Robertson în prescurtare: „Istoria Franței”, „Isto-

reurs et des autres princes qui ont régné durant les six premier siècle de l'Eglise... des écrivains profanes” (Veneția, 1732). Edward Gibbon e prezent cu „Istoria decăderii Imperiului Roman” (vol. III) în traducerea lui C. de Mokarky (Paris, 1789). W. Robertson e prezent cu un volum (al II-lea) din cele patru ale „Histoire de l'Amerique” (Amsterdam, 1779).

Al. Sturdza recomandă lucrările: „Tableau historique des trois premiers croisades” de Joseph Michaud (Paris, 1807) și „Istoria medievală” de Mainburg de autorul căreia se îndoiește (și într-adevăr, autorul presupus este Louis Maimbourg (1610-1686), care a scris „Histoire des croisades” în 2 vol. Paris, 1675 și care a luptat contra janseniştilor de la Port-Royale), „Histoire de la Rivalité de la France et de l'Espagne” de Gaiard și tot a lui „Histoire de la Rivalité de la France et l'Angleterre”, „Revolutions de Suède et de Portugal” de Shéridan, „Istoria republicilor italiene” de Sismondi, „Istoria Rusiei” de N. Karamzin. La acestea se adaugă „Tableau des révolution du système politique de l'Europe” de Ancillon; ** Extrase din

Scrisori despre China, Japonia și America; Relațiile prescurtate din „Histoire de Voyages” de Laharpe^{***}, de care elevul trebuie să facă cunoștință până la vârsta de 16-17 ani. După aceasta se recomandă Bossuet^{****} cu „Discours sur l’histoire universelle”, „Esprit de l’histoire” de Ferrant,^{*****} și cărțile despre Revoluția franceză de orice autor după preferință – Désodoar,^{*****} Bertrand de Molleville,^{*****} Lacretelle (?)^{*****}.

*Royaumont – o veche denumire a unui hotel medieval din centrul Parisului, de la care a fost format pseudonimul *Royaumont prieur de Sombervale*, cu care a fost semnată cartea „Histoire de Vieux et du Nouveau Testament, représentée par de figure”, publicată în 1674 și care mai simplu era numită „Bible de Royaumont”, iar Al. Sturdza o numește „Istorie sacră”. Lucrarea e compusă din bucăți extrase din Vechiul și Noul Testament cu explicații și era atribuită lui Lemaistre de Sacy, teolog de la Port-Royal (1613-1684), dar în realitate a fost executată de Nicolas Fontaine.

**Ancillon Jean-Pierre-Frédéric, istoric francez (1766, Berlin-1837) profesor de istorie la Academia Militară, ministrul Bisericii Franceze reformate din Berlin. A publicat lucrări pe probleme de morală și filosofie. Opera numită a fost publicată în 1803.

*** Laharpe, Jean-François (DelHarpe) n. Paris 1739-1803, publicist francez, a scris diti-ramburi și elogii lui Voltaire, Fénelon, Raçine și regele Henri IV. A publicat corespondența literară adresată țarului Rusiei în 4 volume (1801). Lucrarea amintită de Sturdza este o compilație ușuratică, scrisă mai mult pentru bani.

**** Bossuet Jacques-Bénigne (Dijon, 1627-1704), filosof, istoric și teolog, politic și orator,

a făcut studii la iezuiți, apoi filosofia la Paris. A compus multe scrieri contra quietismului și protestanților, arătând contradicțiile și inconsecvența în lucrarea „Histoire des variations des Églises protestantes” (care este prezentă în biblioteca Al. Sturdza cu 3 vol. din 4). Opera „Discours sur l’histoire universelle” (Paris, 1681), în 3 părți, tratează 3 perioade ale istoriei de la facerea lumii până la domnia lui Ludovic al XIV-lea, încheindu-se cu lauda influenței geniului creștinismului asupra istoriei, Franța devenind în centrul evenimentelor istorice.

***** Ferrant este contele Ferrand Antoine-François-Claude, istoric și om de stat ultraroyalist (Paris, 1751-1825), la vârsta de 28 de ani ajuns consilier al Parlamentului, a fost exilat, a scris versuri și piese de teatru, la începutul Revoluției a emigrat și în 1801 a fost amnistiat. Teoretic al puterii absolute, el mereu se pronunța pentru măsurile violente și reacționare. Lucrarea în 4 volume „L’Esprit de l’histoire” (Paris, 1802) conține cele mai elogioase complimente împăratului Rusiei. A mai publicat „Theorie des Révolutions” (1817, în 4 volume) și „Histoire de 3 démembrements de la Pologne”.

***** Désodoars este scriitorul, istoricul și publicistul francez Fantin des Odoars Antoine-Etienne-Nicolas (n. Pont-de-Beauvoisin, 1738-Paris 1820). În 1788, a scris 3 volume de istorii orientale „Andecan et Padmani”, lipsită de orientare teoretică, iar după Revoluție a scris „Histoire philosophique de la Révolutions Française...” (1796, 2 volume). După 1797, devine reacționar, vorbește de intențiile răuvoitoare ale marilor revoluționari și publică a 3-a ediție deja în 9 volume (1801) cu multe insinuații mișeștești.

***** Molleville este istoricul francez Antoine-François, marquis de Bertrand de Molleville, n. în Tuluza (1744-1818), intendent de Bretagne, a fost un timp ministru de marină apoi șef al Poliției Secrete. A făcut complot împotriva Revoluției și, în august 1792, acuzat de Gohier și Fouché de Nantes, a fugit în Anglia, de unde trimitea în Franța asigurații false. În 1814, se întoarce în Franța, dar cade în disgrația lui Ludovic al XVIII-lea. În „Histoire de la Révolution Française”, publicată, în 1801-1803, în 10 volume, sunt denaturate toate evenimentele, omise greșeli și întreprinse clevetiri în adresa persoanelor ilustre.

***** Lacretelle este istoricul și publicistul francez Jean-Charles-Dominique de Lacretelle Jeune (1766-1855), care era cunoscut și ducea corespondență cu Turgo, Malesherbes, Alfred de Vigny, Victor Hugo, Emile Deschamps, Lecerclerc, Damiron. A scris un șir de lucrări de istoria Franței, Greciei, despre poetul Florian, regele Cromwell și Napoleon. În 1801-1806, publică în 5 volume „Précis historique de la Revolution Française”.

Înainte de a face cunoștință cu literatura clasică latină, elevul trebuie să studieze limba latină, periodizarea istoriei, cronologia, geografia veche

și modernă. Este preferată Gramatica latină de Lhomond, apoi operele „Epitome historiae sacrae”; „De viris illustribus urbis Romae” și „Les Vies des hommes illustres” de Cornelius Nepos. În continuare se recomandă „Istoriile” de Quintus Curtius, „Istoria Romei” de Tite-Liviu, „Officiis” de Cicero, operele lui Phaedr, Ovidiu, Terențiu, Virgiliu și Horațiu.

Cultura latină se cere studiată din „Selecta...” de Chompré în 6 volume. (În biblioteca lui Sturdza s-au păstrat 3 volume de Pierre Chompré cu exemple din majoritatea autorilor latini (Paris, 1764) în limba originalului, însă autorul recomandă ediția în traducere franceză).

După acest curs, urmează lectura operelor lui Tacitus, Cicero, bucăți din Seneca, Lactanțiu și Augustin. Al. Sturdza îi sfătuie pe profesori să-i cruțe pe elevi de citirea operelor scandalozose ale lui Suetoniu sau celor amoroase de Ovidiu. În continuare el propune studierea limbii grecești, a limbii strămoșilor săi, care este izvorul oricărei erudiții serioase, slăvitul depozit de idealuri frumoase și de perfecțiune creștină. În grecește au fost scrise operele lui Homer și Evangheliile, toți părinții bisericii, înafară de Chiprian, Ambrosie și Augustin au scris grecește. Însă cunoașterea adâncă a limbii franceze, engleze și latine poate fi de ajuns, dar e de dorit să cunoască și italiana sau germana.

De la vârsta de 17 ani e bine-venit un curs de filosofie, chiar dacă se știe că aceasta este adesea contra adevăratei religii. Logica și metafizica se va învăța din cărți elementare, iar cărțile serioase îi vor deschide ochii să vadă zădarnicia tuturor sistemelor. Cărțile de istorie a filosofiei de Brucker sau a lui Gérando îl vor ajuta să ajungă la adevărata filosofie care este Religia. Al. Sturdza avertizează pedagogii de pericolul de a face cunoștință cu operele lui Locke și Condillac care sunt „empiriști periculoși, ce denigrează demnitatea omului”, și recomandă studierea „Théodiceei” lui G. Leibnitz, „Căutarea adevărului” de Malebranche, „Opere” de Bonnet și altele din acest gen.

În biblioteca de față este lucrarea lui J. Locke „Tratat despre guvernarea civilă” (Amsterdam, 1780), iar Condillac e înfățișat cu ampla culegere de lecții citite prințului Parmei Ferdinand, nepotul lui Ludovic al XV-lea în 13(16) volume, dintre care s-au păstrat opt. Atitudinea față de iluministul Etienne Bonnot de Condillac era mai loială spre deosebire de alții mulți la număr. Și volumele acestui autor, tipărite în ultimii doi ani ai vieții sale, s-au păstrat mai multe.

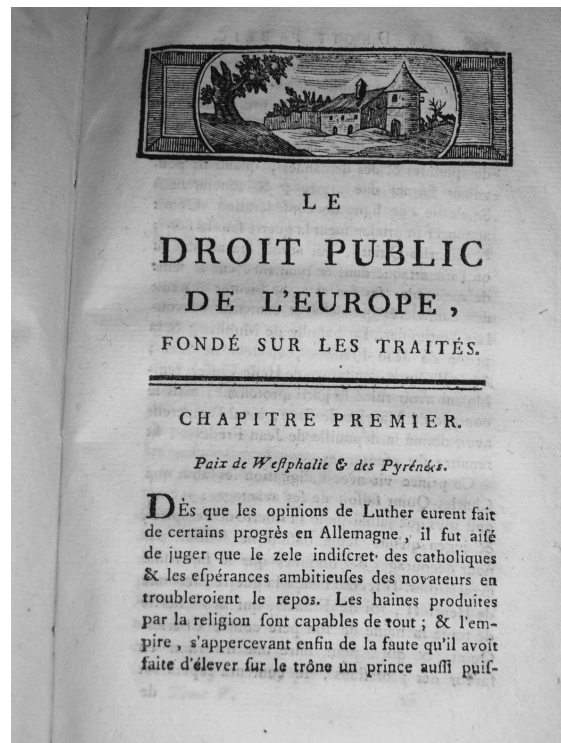
Autorul cere pedagogilor să păzească copiii pe cât se poate de influența lui Voltaire, operele căruia „varsă venin”.

De la 14 la 18 ani tânărul iarăși trebuie să studieze îndrumătorul excelent de literatură de bun gust al lui Rollin „Traité des Études...”. De asemenea, Al. Sturdza recomandă „Principes de littérature” de Batleux, „Iliada” și „Odiseea” în bună traducere, „Poetica” și „Politica” lui Aristotel,

„Phaedon” de Platon în limba latină și franceză, „Paradis perdu” de J. Milton,* „Étude de la nature” de Bernardin de Saint-Pierre, câteva bucăți din Buffon, lucrările lui J. de Maistre „Genie du cristianisme” și „Soirées de Saint-Petersbourg”, „Istoria războiului de 30 de ani” de Schiller în franceză, „L' esprit de lois” de Montesquieu,** „Droit naturel” de S. Puffendorf, „Droit des gens” de Voltel. Dintr-acestea să învețe că dreptul natural nu poate fi fondat, dar este o ipoteză, deoarece n-a existat în realitate. Pentru om starea firească este ordinea socială și dacă va înțelege acest adevăr abstract elevul nu va fi tentat să devină liberal sau iacobin.

Dacă va citi „Istoria Imperiului Otoman” de D. Cantemir sau „Istoria religiei mahomedane”, să se păzească de admirația și lauda turcilor, căci este o boală foarte răspândită în zilele noastre, boală a spiritului, rana cea mai mare a neamului omenesc.

În continuare, să cercetăm în ce măsură Al. Sturdza se conducea în activitatea sa de unele concepții din izvoarele îndrăgite. Spre sfârșitul vieții sale, Al. Sturdza a îndreptat activitatea sa în domeniul binefacerii și a organizării vieții în aziluri de nevoiași, bolnavi etc. El scrie un șir de lucrări: „Privire asupra instituțiilor de binefacere din Odessa” (1843), „Privire asupra instituțiilor de binefacere pentru ajutorarea bolnavilor, organiza-te în lumea creștină”, (Odessa 1848). În același an, el publică traducerea din franceză „Convorbiri creștine despre istorie și morală”, (Odessa, 1848). Unul din autorii îndrăgiți și recomandați din memorie de Al. Sturdza este Gérando (sic), în realitate fiind publicistul și filosoful francez Joseph-Ma-

rie de Gérando (1772-1842), care a luptat contra Conventului în timpul Marii Revoluții Franceze, a fost arestat și condamnat la moarte, dar a reușit să fugă prin Elveția în Italia, apoi menționăm că biografii acestuia îl caracterizau ca filosof de valoare nulă, care nu putea să se ridice la libera cugetare, și că propaga un aliaj din concepțiile lui E. Condillac cu dogme catolice. Amintim că Al. Sturdza cultiva ura față de sistemele filosofice. Apoi Gérando era acela, care a scris o „Istorie comparată a sistemelor de filosofie”... în 3 volume (Paris, 1804), din două părți, în care încearcă să dea o apreciere valorică din influența unora asupra altora, reieșind din ideile religioase. Dar, mai ales, în concepțiile de caritate și binefacere creștină Gérando este sursa principală cu publicațiile: “Tableau des sociétés des institutions religieuses,

charitables et de bien public de Londres”, tradusă din engleză, (Paris, 1823), “Traité de la bienfaisance. De l’education des sourds-muets de naissance”, „Visiteur du pauvre” (2 vol. Paris, 1827), „De la bienfaisance publique” (4 vol. Paris, 1839). Observăm că peste patru ani după ultima publicație a acestui autor apare publicația cu același subiect a lui Al. Sturdza.

* În culegere este J. Milton în limba italiană „Il paradiso perduto”: [în 2 vol.]. Vol.II. – Parigi, 1758. Este și opera lui Bernardin de Saint-Pierre „Etude de la nature” ediția din Bruxelles, 1792 în 5 vol., dar vol. I și III lipsesc.

** Montesquieu e prezent cu : Opere. Vol. I. – Aux deux Ponts, 1784, volumele VII și XIV Amsterdam et Leipsick, 1769.

*Articolul este prezentat
în redacția autorului*

ISBD consolidat – oportunitate justificată în contextul evoluării tehnologiilor informaționale de performanță

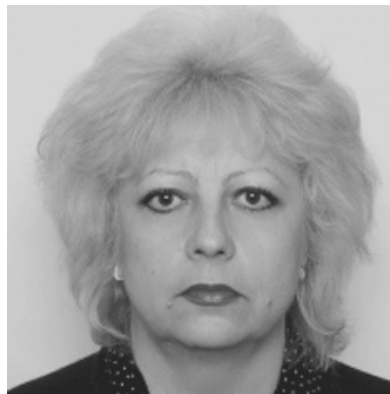
Datând din 1969, programul ISBD al Federației Internaționale a Asociațiilor Bibliotecare (IFLA) a generat crearea standardelor de interpretare a datelor bibliografice pentru toate diversitățile resurselor bibliografice, standarde, care au fost supuse uneia sau mai multor revizui:

- ISBD(M), standardul pentru descrierea bibliografică a edițiilor monografice a fost publicat pentru prima oară în a. 1971, urmat de o ediție revizuită în a. 1974, după care au apărut edițiile modificate în 1978, 1987, 2002;
- ISBD(S) pentru ediții seriale apare în 1974, fiind revizuit în 1977, 1988;
- ISBD(CM) pentru materiale cartografice publicat în 1977, a fost revizuit în 1987;
- ISBD(NBM) pentru nonpublicații a fost editat în 1977, revizuit în 1987;
- ISBD(G) a fost publicat în 1977 și revizuit în 1992, apoi în 2004;
- ISBD(PM), pentru muzică tipărită apare în 1980, fiind revizuit în 1991;
- ISBD(A), pentru ediții monografice vechi, apare în 1980, revizuit în 1991;
- ISBD(CR) – pentru resurse seriale și alte resurse în continuare, apare în 2002, reprezentând varianta de substituie a ISBD(S);
- ISBD(CF) pentru fișiere de computer (1990) este creat suplimentar, care, ulterior, grație schimbărilor rapide ale tehnologiilor contemporane, a fost schimbat în ISBD (ER) – standard pentru descrierea resurselor electronice (1997) și care a substituit ISBD(CF).

Chiar dacă cauza apariției standardelor de catalogare este automatizarea controlului bibliografic universal, precum și rentabilitatea economică a catalogării partajate, standardele descrierii bibliografice pot fi utilizate pentru catalogarea tuturor genurilor de resurse bibliografice în orice tip de catalog, fie OPAC (catalog de acces public în regim online), fie într-un catalog tradițional, mai puțin performant.

Regulile de catalogare, elaborate de IFLA, au fost traduse în 25 limbi ale lumii, servind pe parcursul a trei decenii și ceva drept reper în activitatea agențiilor naționale bibliografice în aspectul armonizării regulilor naționale de catalogare cu practi-

Alla PANICI
director adjunct cu probleme
SIBIMOL, BNRM

Abstract: *The article treats the issues of bibliographic resources cataloguing in the context of the appearance of ISBD Consolidated, developed by the Group for the revision of ISBD, Cataloging Section, IFLA, and published in 2007 (Preliminary edition) and in 2010 (Revised edition). There is specified the opportunity and the importance of the production of this document, which contains Cataloging Rules for all types of bibliographic resources issued by IFLA up to 2007 as separate standards recommended to describe each type of bibliographic resources. The examples of bibliographic description of various types of resources are presented in accordance with IFLA publication "Full ISBD Examples. Preliminary edition" in order to familiarize librarians in the region with the changes that have occurred in the cataloging of bibliographic resources.*

cile internaționale de catalogare. Existența separată a celor 8 standarde de catalogare pentru fiecare tip de resurse bibliografice, inclusiv ISBD G, a generat într-un târziu necesitatea apariției unui standard cumulativ, consolidat, pentru întreaga diversitate a standardelor de descriere bibliografică.

Iată de ce în a. 2007, după o perioadă îndelungată de muncă asiduă a Grupului pentru revizuirea ISBD, IFLA publică o versiune nouă, preliminară a ISBD-ului consolidat, care este reeditat la 10 mai 2010.

Versiunea nouă a ISBD a incitat interesul catalogatorilor, divizându-i, ca de obicei, în 2 tabere – pro și contra.

„Pentru” sunt cei, care se acomodează imediat la schimbările ce intervin atât de frecvent în activitățile cotidiene în tandem cu progresul informațional; „contra” sunt cei care ajung să accepte aceste schimbări cu mari reticențe, conștientizând cu greu că alte soluții, decât să se conformeze schimbărilor, nu există.

Versiunea ISBD-ului consolidat este considerată o versiune nouă de standard pentru descrierea bibliografică din următoarele motive:

- a fost modificată structura ISBD prin cumulara într-un singur ISBD a descrierii bibliografice pentru toate tipurile de resurse, tratate și expuse în ISBD-urile specializate, 8 la număr, ținând cont și de ISBD G;

- normele tradiționale, acceptate pentru descrierea bibliografică a tuturor resurselor au fost revizuite, pentru a le racorda în întregime la Cerințele funcționale pentru înregistrările bibliografice (FRBR).

Scopurile ISBD consolidat:

- crearea versiunii cumulative a normelor descrierii bibliografice, care să corespundă cerințelor catalogatorilor și altor utilizatori de informație bibliografică;

- asigurarea principiilor unice pentru descrierea bibliografică a tuturor tipurilor de resurse în măsura în care uniformizarea este posibilă, iar pentru tipurile specifice de resurse bibliografice – normele specifice necesare.

Modificări intervenite în structura ISBD consolidat

Punctuația în ISBD a avut și va avea întotdeauna o conotație specifică în contextul limbilor și scrierilor variate, iar actualmente, ținând cont și de sistemele metadatelor diverse, care trebuie să fie compatibile, punctuația în descrierea bibliografică a fost modificată neesențial.

Acum, ISBD consolidat permite repetarea punctuației, dacă o zonă se termină cu punct, iar următoarea începe tot cu punct. [de ex.: . - 113 p.- (Arcade)]. De asemenea, dacă elementele diferite în una și aceeași zonă a descrierii bibliografice reprezintă nota catalogatorului și nu sunt preluate din sursa documentată, fiecare dintre aceste elemente se indică în paranteze pătrate. Spre exemplu, datele referitoare la locul, editura și anul

ediției în versiunile anterioare pentru cele 7 tipuri de resurse informaționale erau prezentate împreună în paranteze pătrate: [S. l. : s. n., s. a.]. Pe când versiunea ISBD consolidat recomandă interpretarea acestor date separat, fiecare dintre elemente fiind prezentate în paranteze pătrate: [S. l.] : [s. n.], [1837?], pentru anul ediției fiind recomandată indicarea aproximativă a anului apariției documentelor cu semn de întrebare și nu mențiunea [s. a.], utilizată anterior.

O importanță deosebită în ISBD-ul consolidat li se acordă termenilor: un termen concret trebuie să fie înțeles în același mod, indiferent de limba agenției bibliografice care-l definește. Din acest motiv a fost creat și un dicționar de termeni, care se dovedește a fi foarte util în contextul creării înregistrărilor bibliografice.

Schimbări mai esențiale au intervenit în:

Zona 3 a descrierii bibliografice, care se va utiliza strict doar pentru resurse cartografice, text, note și seriale. Zona 3 nu se va utiliza în cazul resurselor electronice;

Zona 6, în cadrul căreia a devenit obligatorie indicarea ISSN, în cazul în care acest număr este pus la dispoziția catalogatorului;

Textul propriu-zis al standardului: a fost luată decizia ca exemplele descrierii bibliografice să ilustreze numai opțiunea concretă elucidată în contextul standardului. Exemplele pentru toate tipurile de resurse bibliografice sunt prezentate într-o ediție separată și nu în textul ISBD.

Iată câteva exemple de descriere bibliografică a diferitor resurse bibliografice în limbile de circulație internațională: engleză, franceză, rusă, prezentate conform ediției:

Full ISBD Examples. Preliminary edition [Resursă electronică] : Supplement to the preliminary consolidated edition of the International Standard Bibliographic Description (ISBD) / aprobed by the ISBD Review Group and the Standing Committee of the Cataloguing Section of the International Federation of Library Associations and Institutions; compiled by the ISBD Examples Study Group . – The Hague : IFLA. ISBD Review group, 2009. – 1 text electronic (155 p.) : PDF file.

Exemple în l. engleză:

Resursă cartografică (glob)

Zona 1 Scanglobe diameter 30 cm [Cartographic resource] / by Replogle

Zona 2

Zona 3 . — Scale 1:42,000,000

Zona 4 . — [Chicago, Illinois] : Replogle Globes, [2006?]

Zona 5 . — 1 globe : col., plastic ; 30 cm (diam.)

Zona 6

Zona 7 . — Relief shown by shading and spot heights. Depths shown by shading and soundings. — “Scanglobe” is a trademark. — Mounted on spindle crowned by a plastic clockface, in a plastic meridian half circle, on plastic base. — Globe

lights up from inside by means of electrical cord with switch button and interior bulb
Zona 8

Resursă cartografică (hartă)

Zona 1 Waterloo-Cedar Falls and vicinity [Cartographic resource] : including Evansdale, Hudson, Elk Run Heights, Raymond, and Washburn / cartographic design by University of Northern Iowa, Dept. of Geography, Cartographic Laboratory

Zona 2

Zona 3 . — Scale [ca. 1:40,000]

Zona 4 . — [Waterloo, Iowa] : Waterloo Chamber of Commerce, © 1987 (Waterloo, Iowa: Pioneer Graphic Arts)

Zona 5 . — 1 map : col. ; 43 x 55 cm, folded to 23 x 11 cm

Zona 6

Zona 7 . — Panel title: Map, Waterloo-Cedar Falls : gateway to the scenic Cedar Valley

Zona . — Indexed for points of interest

Zona 8

Full ISBD Examples October 2009

Resursă cartografică (hărți)

Zona 1 Suid-Afrika [Cartographic resource] : kaart van ons wêreld in een land / saamgestel en versorg deur Map Studio = compiled and produced by Map Studio

Studio

Zona 2 . — 1ste uitg.

Zona 3 . — Scale 1:2 500 000

Zona 4 . — Pretoria : Suid-Afrikaanse Toerismaad, [198-?]

Zona 5 . — 7 maps on 1 sheet : both sides, col. ; 58 x 82 cm or smaller, on sheet 58 x 83 cm, folded to 20 x 11 cm

Zona 6

Zona 7 . — Title from panel. — Text in Afrikaans. — Also available in English and German. — Insets: Provinsiale indeling; Liggingskaart van Suid-Afrika; Jan Smutslughawe. — On verso: Oostelike Transvaal. Scale 1:1 000 000; Witwatersrand. Scale 1:500 000; Noordkus van Natal. Scale 1:770 000; Kaapse skiereiland en Westelike Provinsie. Scale 1:700 000; Tuinroete en Setlaarsland. Scale 1:1 500 000; Suidkus van Natal. Scale 1:770 000

Zona 8 . — ISBN 0-86485-245-2. — ISBN 978-0-86485-245-8

Resursă electronică (CD-ROM)

Zona 1 SADC Lawyers' Association Conference [Electronic resource] : challenges facing the legal profession in the SADC region / SADC Lawyers Association and the Law Society of Namibia ; compiled by Caroline Cohrsen

Zona 2

Zona 3

Zona 4 . — [Windhoek] : Law Society of Na-

mibia, [2005?]

Zona 5 . — 1 CD-ROM : col. ; 12 cm

Zona 6

Zona 7 . — System requirements: PC or compatible; Adobe Acrobat Reader or any compatible document reader. — Title from title screen. — The proceedings of the conference held 16-18 June 2005, in Windhoek, Namibia; includes annexes of reports on prison visits

Zona 8 . — ISBN 9991668373

Full ISBD Examples October 2009

Resursă electronică (Web site)

Zona 1 America's literacy directory [Electronic resource] : a service of the National Institute for Literacy and partners

Zona 2

Zona 3

Zona 4 . — [Washington, D.C.] : National Institute for Literacy, cop. 2008

Zona 5

Zona 6

Zona 7 . — Mode of access: World Wide Web. — URL: <http://www.literacydirectory.org/>. — Allows users to find local literacy providers in all 50 states and the U.S. territories. An online form is available to allow individual organizations to add new programs to the directory or update current information. — Description based on home page (viewed on Oct. 13, 2008)

Zona 8

Material grafic (poster)

Zona 1 Bread and Puppet [Graphic] : our domestic resurrection circus, 1987 : August 8 and 9 in Glover, Vermont, starts at 1 PM, admission free

Zona 2

Zona 3

Zona 4 . — [West Burke, Vermont] : [Janus Press], 1987

Zona 5 . — 1 poster : ill. ; 67 x 49 cm

Zona 6

Zona 7

Zona 8

Full ISBD Examples October 2009

Microformă (microfișă)

Zona 1 The relationship between respiratory disease and the particle size of dust inhaled by mine workers [Microform] : literature review : results of research carried out as part of MERIWA Project No. M249 at the Mining Operations Division, Department of Minerals and Energy WA / by G.S. Hewson and K.W. Terry

Zona 2

Zona 3

Zona 4 . — East Perth, W.A. : MERIWA, 1996

Zona 5 . — 2 microfiches (93 fr.) : ill. ; 11 x 15 cm

- Zona 6 . — (Report / Minerals and Energy Research Institute of Western Australia ; no. 162)
 Zona 7 . — Includes bibliographical references (fr. 62-67)
 Zona 8 . — ISBN 0-7309-8472-9

Microformă (microfilm)

- Zona 1 Swahili manuscripts from the School of Oriental and African Studies [Microform]
 Zona 2
 Zona 3
 Zona 4 . — Marlborough, Wiltshire, England : Adam Matthew Publications, 2004-2005
 Zona 5 . — 45 microfilm reels ; 35 mm
 Zona 6
 Zona 7 . — Title on microfilm boxes: Swahili manuscripts from SOAS. — Documents in Swahili, introductory matter and contents listings in English. — Reproduces Swahili manuscripts from seven collections at the School of Oriental and African Studies in Britain. The manuscripts, dating from the 1790s to the 1970s and providing a record of a much older oral tradition, will be of interest to students of African culture and history, the Swahili language, the literature and thought of the people of East Africa, and relations between Arabic and African scholars. — Contents list at beginning of each reel. — Contents: pt. 1. The Taylor, Hichens and Werner collections (21 reels); pt. 2. The Knappert, Whiteley, Allen, Miscellaneous and Yahya Ali Omar Collections (24 reels)
 Zona 8
 Full ISBD Examples October 2009

Film cinematografic (bobină)

- Zona 1 The earthsong of the cricket [Motion picture] / by Stan Brakhage
 Zona 2
 Zona 3
 Zona 4 . — [San Francisco, California] : Canyon Cinema, 1999
 Zona 5 . — 1 film reel (ca. 3 min) : col., si. ; 16 mm
 Zona 6
 Zona 7 . — "A hand-painted work whose shapes are scratched on black leader filled with varieties of color; the resultant shapes tend to suggest insect-like movements"– Canyon cinema catalog, no. 8 (2000) online
 Zona 8

Film cinematografic (bobină)

- Zona 1 Charlotte's web [Motion picture] / a Paramount Pictures and Walden Media presentation of a Kerner Entertainment Co./Nickelodeon Movies production ; directed by Gary Winick; produced by Jordan Kerner; screenplay, Susanah Grant, Karey Kirkpatrick
 Zona 2

- Zona 3
 Zona 4 . — [Los Angeles, California] : Paramount Pictures Corporation, 2006
 Zona 5 . — 12 film reels (ca. 97 min) : col., sd. ; 35 mm
 Zona 6
 Zona 7 . — Based on the book by E.B. White. — Narrator: Sam Shepard. — Voices: Julia Roberts, Steve Buscemi, John Cleese, Oprah Winfrey, Cedric the Entertainer, Kathy Bates, Reba McEntire, Robert Redford, Thomas Haden Church, Andre Benjamin, Dominic Scott Kay. — Cast: Dakota Fanning, Kevin Anderson, Gary Basaraba, Beau Bridges, Essie Davis, Siobhan Fallon Hogan, Nate Mooney. — Credits: executive producers, Edgar Bronfman Sr., Julia Pistor, Bernie Williams, Paul Neesan ; camera, Seamus McGarvey ; editing, Susan Littenberg, Sabrina Plisco ; music, Danny Elfman
 Zona 8

Resursă multimedia

- Zona 1 GeoKit : teacher's guide. Light, color, and sound [Multimedia resource]
 Zona 2
 Zona 3
 Zona 4 . — [Washington, D.C.] : National Geographic Society, © 2002
 Zona 5 . — 1 vol. (xi, 102 p.), 1 CD-ROM, 12 transparencies, 3 videocassettes; in box
 Zona 6 . — (Physical science series)
 Zona 7 . — System requirements for CD-ROM: Macintosh, System 7.0 or higher; Windows 95, Windows 98, Windows NT 4.0 or higher
 Zona 8 . — ISBN 0-7922-8894-7

Resursă multimedia

- Zona 1 [The Paschall Brothers concert collection, 2004 June 15] [Multimedia resource]
 Zona 2
 Zona 3
 Zona 4 . — [S.l.] : [s.n.], 2004
 Zona 5 . — 1 multimedia resource
 Zona 6 . — (Homegrown 2004 concert series)
 Zona 7 . — Title supplied by cataloguer. — Performed by The Paschall Brothers. — Performance sponsored by the American Folklife Center; cosponsored with the Kennedy Center Millennium Stage and the Folklore Society of Greater Washington. — Performance recorded in the Colidge Auditorium, Thomas Jefferson Building, Library of Congress from 12:00 to 1:00 p.m. on June 15, 2004. — Collection consists of a sound recording and a videorecording of the Paschall Brothers in concert, a program flyer, a publicity photograph, and a recording log
 Zona 8

Resursă multimedia

Zona 1 USipho noThandi noMama noBaba [Multimedia resource]

Zona 2

Zona 3

Zona 4 . — Newcastle [KwaZulu-Natal, South Africa] (PO Box 15486, New Castle 2940) :

Hay, 1996

Zona 5 . — 1 vol. (20 p.), 1 instruction sheet, 9 posters, 24 flashcards ; 30 x 24 cm or smaller in plastic bag 66 x 31 cm

Zona 6 . — (Khanya series)

Zona 7 . — Zulu translation from the English of: Sipho and Thandi and Mother and Father. Newcastle : Hay, 1996. — Title from cover of booklet. — Author: Anne Marilyn Hay; illustrator: Colleen Lisa Hay; translator: Charity Masondo

Zona 8 . — ISBN 0-9584070-5-3 (set). — ISBN 0-9584070-6-1 (booklet)

Muzică tipărită (partitură)

Zona 1 Nice work if you can get it [Notated music] / George and Ira Gershwin ; arranger, Greg Gilpin

Zona 2

Zona 3 . — [Chorus score]

Zona 4 . — Miami, Fla. : Warner Bros. Publications, cop. 1996

Zona 5 . — 1 score (8 p.) ; 27 cm

Zona 6 . — (Great songwriters)

Zona 7 . — For chorus (SATB) and piano with optional guitar, bass, and drums; includes chord symbols

Zona 8 . — Publ. no.: CH 9644

Full ISBD Examples October 2009

Muzică tipărită (partitură vocală)

Zona 1 Rebecca [Notated music] : an opera in three acts / music by Wilfred Josephs ; libretto by Edward Marsh ; based upon "Rebecca" by Daphne Du Maurier

Zona 2

Zona 3 . — Vocal score

Zona 4 . — London : Novello, © 1986

Zona 5 . — 1 vocal score ([7], 311 p.) ; 28 cm

Zona 6

Zona 7 . — Includes synopsis on 6th-7th prelim. p.. — Duration: 1:58:00

Zona 8 . — Publisher's no.: 07 0469

Text tipărit (carte)

Zona 1 Canadian migration patterns from Britain and North America [Printed text] / edited by Barbara J. Messamore

Zona 2

Zona 3

Zona 4 . — Ottawa : University of Ottawa Press, cop. 2004

Zona 5 . — viii, 294 p. : ill., maps ; 23 cm

Zona 6 . — (International Canadian studies series = Collection internationale d'études canadiennes)

Zona 7 . — Includes bibliographical references

Zona 8 . — ISBN 0-7766-0543-7

Full ISBD Examples October 2009

Text tipărit (carte)

Zona 1 My Clever mbalo nga tshumiso ya mafhungo [Printed text] : bugu ya mugudiswa : gireidi 3 / vhanwali: Louise McDermott, A. Roberts ; vhafhinduleli: Helen Nemataheni

Zona 2

Zona 3

Zona 4 . — Hatfield [South Africa] : Clever Books, 2003

Zona 5 . — 134 p. : ill., maps ; 30 cm

Zona 6

Zona 7 . — "Tshitatamennde tsho sedzuluwaho tsha kharikhulamu"—Cover. — Venda learner's book. — Also available in Afrikaans, Northern Sotho, Southern Sotho, Tsonga, Tswana, Xhosa and Zulu

Zona 8 . — ISBN 1-86897-408-1 (pbk.)

Text tipărit (serial)

Zona 1 The journal of religion and psychical research [Printed text]

Zona 2

Zona 3 . — Vol. 4, no. 1 (Jan. 1981)-vol. 29, no. 1 (Jan. 2006)

Zona 4 . — Bloomfield, Conn. : Academy of Religion and Psychical Research, © 1981- 2006

Zona 5 . — 26 vol. : ill. ; 22 cm

Zona 6

Zona 7 . — Quarterly. — Title from cover. — Some issues published in combined form. — Issued also on microfilm by American Theological Library Association. — Continues: The journal of the Academy of Religion and Psychical Research = ISSN 0272-7188. — Continued by: The journal of spirituality and paranormal studies = ISSN 1932-5770

Zona 8 . — ISSN 0731-2148 = The journal of religion and psychical research

Full ISBD Examples October 2009

Text tipărit (serial)

Zona 1 South African journal for librarianship and information science [Printed text] = Suid-Afrikaanse tydskrif vir biblioteek- en inligtingwese

Zona 2

Zona 3 . — Vol. 49, no. 1 (July 1981)-vol. 51, no. 3/4 (Oct. 1983)

Zona 4 . — Potchefstroom : South African Institute for Librarianship and Information Sci-

ence, [1981-1983]

Zona 5 . — 3 vol. ; 25 cm

Zona 6

Zona 7 . — Quarterly. — Title from cover. —

Text in English and Afrikaans. — Language of title alternates. — Indexed in: Library & information science abstracts, ISSN 0024-2179. — Indexed in: Library literature, ISSN 0024-2373. — Official journal of the South African Institute for Librarianship and Information Science. — Continues: South African libraries, ISSN 0038-240X. — Continued by: South African journal of library and information science, ISSN 0256-8861

Zona 8 . — ISSN 0256-887X = South African journal for librarianship and information science

Înregistrare audio (CD-uri)

Zona 1 Mass [Sound recording] / Leonard Bernstein

Zona 2

Zona 3

Zona 4 . — Arles : Harmonia Mundi, © 2004

Zona 5 . — 2 sound discs (106 min) : digital ; 12 cm

Zona 6

Zona 7 . — “A theatre piece for singers, players, and dancers”-Insert. — Sung in English and Latin. — Texts from the liturgy of the Roman mass, with additional texts by Stephen Schwartz and the composer. — Performers: Julian Frischling, boy soprano; Jerry Hadley, tenor; Pacific Mozart Ensemble; Rundfunkchor Berlin; Staats- und Domchor Berlin; Sigurd Brauns, organ; Tobias Lehmann, supplementary percussion and special effects; Deutsches Symphonie-Orchester Berlin; Kent Nagano, conductor. — Recorded Nov. 2003, Philharmonie Berlin. — Program notes in French, English, and German, and texts with French and German translations in container

Zona 8 . — Harmonia Mundi HMC 901840-HMC 901841

Full ISBD Examples October 2009

Înregistrare audio (CD)

Zona 1 Music for organ [Sound recording] / Philip Glass. Duets & canons / Christopher Bowers-Broadbent

Zona 2

Zona 3

Zona 4 . — [England?] : Nimbus Records, p 2001

Zona 5 . — 1 sound disc : digital, stereo ; 12 cm

Zona 6

Zona 7 . — The 1st and 3rd works are ballet excerpts; the 2nd an opera excerpt arranged by Michael Riesman for organ. — Performer: Kevin Bowyer at the Marcussen Organ in the Chapel of

St. Augustine, Tonbridge School, Kent, England. — Produced by Dominic Fyfe. — Recorded June 1-2, 1999. — Program notes by Christopher Bowers-Broadbent and biographical notes on the organist ([12] p. : ports.) inserted in container. — Contents: Dance 2 (24:45) ; Satyagraha. Act III finale (7:19) ; Dance 4 (18:24) / Philip Glass. Duets and canons / Christopher Bowers-Broadbent (21:04)

Zona 8 . — Nimbus NI 5664

Înregistrare audio (CD-uri)

Zona 1 South Africa's human spirit [Sound recording] : an oral memoir of the Truth and Reconciliation Commission

Zona 2

Zona 3

Zona 4 . — [Johannesburg] : SABC, cop. 2000

Zona 5 . — 6 sound discs (372 min) : digital ; 12 cm, in wire container 13 x 16 x 7 cm + 1 booklet (36 p. : 1 col. ill., col. ports. ; 13 cm)

Zona 6

Zona 7 . — Title from booklet. — In various official South African languages with English voice-over. — Producers: Angie Kapelianis, Darren Taylor. — Sponsor: NORAD. — Booklet includes bibliographical references and glossary. — Contents: v. 1. Bones of memory ; v. 2. Slices of life ; v. 3. Worlds of licence (2 discs) ; v. 4. Portraits of truth ; v. 5. Windows of history. — Production scripts also available on the Internet: <http://www.sabctruth.co.za>

Zona 8 . — ISBN 0-86972-124-0 (set). — ISBN 978-0-86972-124-7 (set)

Full ISBD Examples October 2009

Înregistrare video (DVD)

Zona 1 Violence on the job [Videorecording] / [produced by the National Institute for Occupational Safety and Health]

Zona 2

Zona 3

Zona 4 . — [Atlanta, Georgia] : U.S. Dept. of Health and Human Services, Center for Disease Control and Prevention, National Institute for Occupational Safety and Health, [2004]

Zona 5 . — 1 DVD (27 min) : col., sd. ; 12 cm

Zona 6 . — (DHHS (NIOSH) publication ; no. 2004-100d)

Zona 7 . — Title from disc label

Zona 8

Înregistrare video (videocasetă)

Zona 1 Search for Hansen [Videorecording] / Digital Noir Productions presents ; produced & directed by Justin Bryant ; made in association with the Department of Media and Communication Arts at the City College of New York

Zona 2

Zona 3

Zona 4 . — New York, N.Y. : Filmmakers Library, © 1999

Zona 5 . — 1 videocassette (VHS) (43 min) : col. and b&w, sd.

Zona 6

Zona 7 . — Title on container: Search for Hansen : a photographer of Harlem. — Director of photography, Juanita DeWitt ; original score, Jason Bayman. — Documents the life and work of photographer Austin Hansen who was an active photographer of people, places, and events in Harlem from just after World War II through the mid-1980's. Includes interviews with his family, friends, and associates. — Awards: Best Biography, Black Filmworks Festival, 1999; Best Documentary, National Student Festival, 1999

Zona 8

Înregistrare video (DVD-ROM)

Zona 1 A tour of the Constitutional Court of South Africa with Justice Albie Sachs [Video-recording] / a film by Lomin Saayman and Lloyd Ross

Zona 2

Zona 3

Zona 4 . — [Johannesburg] : Constitutional Court Trust, 2006

Zona 5 . — 1 DVD-ROM (41 min) : sd., col. with b&w sequences ; 12 cm

Zona 6

Zona 7 . — Documentary. — Viewable on PC or DVD player with DVD-R compatibility. — Also known as: Light on a hill. — Cast: Presenter, Albie Sachs; The Constitutional Court Choir. — Credits: producer, Lomin Saayman; cinematography, Lloyd Ross; music, Vusi Mahlasela, Paul Hamner. — Summary: Main feature includes a guided tour of court showing various aspects of the site of the Court on Constitutional Hill and the architecture of the building and the extensive collection of South African art work housed therein. Justice Sachs discusses some of the history behind the establishment of the Constitution and the Court. — Contents: Main feature (35 min) ; Montage of images and music (6 min)

Zona 8

Exemple în l. franceză:

Resursă cartografică (hartă)

Zona 1 France grands itinéraires [Document cartographique] : grands itinéraires = France : routes planning / [réalisé et publié par] Michelin éditions des voyages

Zona 2 . — Éd. 4

Zona 3 . — 1:1 000 000 (W 5°5'-E 9°33' / N 51°4'-N 41°18')

Zona 4 . — Paris : Michelin éd. des voyages, 2006

Zona 5 . — 1 carte : en coul. ; 100 x 120 cm, pliée 25 x 11 cm

Zona 6 . — (National / Michelin ; 726)

Zona 7 . — Cartons : Corse ; région parisienne ; région lyonnaise. — Légende en français, anglais, allemand et espagnol. — Tableaux des distances kilométriques et temps de parcours entre les principales villes de France. — Tableau des prévisions de forte circulation pour 2006

Zona 8 . — ISBN 2-06-711615-0

Resursă cartografică (hărți seriale)

Zona 1 Balades et randonnées à pied [Document cartographique] / Chamina

Zona 2

Zona 3 . — [1:50 000]

Zona 4 . — Clermont-Ferrand : Chamina, 2001-

Zona 5 . — vol. : cartes ill. en coul., couv. ill. en coul. ; 21 cm

Zona 6

Zona 7 . — Collection. — Non numéroté

Zona 8

Resursă electronică (CD-ROM)

Zona 1 Stage international bibliothèques patrimoniales et les services aux publics [Ressource électronique] : 7-20 novembre 2007 [à Paris] / [organisé par la] Bibliothèque nationale de France

Zona 2

Zona 3

Zona 4 . — [Paris] : Bibliothèque nationale de France, DL 2007

Zona 5 . — 1 CD-ROM : coul. ; 12 cm

Zona 6

Zona 7 . — Configuration requise : PC ; logiciel de traitement de texte ; tableur graphique ; logiciel de présentation. — Titre provenant du conteneur

Zona 8

Resursă electronică (CD-ROM-uri seriale)

Zona 1 CIMED [Ressource électronique] : s'expatrier c'est d'abord s'informer / Maison des Français de l'étranger, Comité d'informations médicales

Zona 2

Zona 3 . — 1 (2000)-

Zona 4 . — Paris (34 rue La Pérouse, 75116) : Comité d'informations médicales, 2000-

Zona 5 . — CD-ROM : coul. ; 12 cm

Zona 6

Zona 7 . — Configuration requise : PC processeur Pentium ou compatible ; 16 Mo de mémoire vive (32 conseillés) ; Windows 95, 98 et NT ; écran SVGA 800 x 600, 256 coul. Autre configuration requise : Macintosh ; MacOS 8.5 ; écran SVGA 800 x 600, 256 coul.. — Trois fois par an.

— Titre provenant de l'étiquette du support
Zona 8 . — ISSN 1762-5882 = CIMED (Paris)

Material grafic (carte poștală)

Zona 1 Ajaccio. Les îles Sanguinaires, sentinelles à l'entrée du Golfe [Image fixe] / vu du ciel par Alain Perceval

Zona 2

Zona 3

Zona 4 . — Paris : Yvon, [1982]

Zona 5 . — 1 carte postale : impr. photoméc., coul. ; 11 x 15 cm

Zona 6 . — (La Corse, oasis de beauté)

Zona 7 . — 1982 d'après la déclaration de dépôt légal. — Collection principale : « Couleurs et lumière de France »

Zona 8 . — 20 0262 (Yvon)

Material grafic (cărți poștale)

Zona 1 La Corse, oasis de beauté [Image fixe]

Zona 2

Zona 3

Zona 4 . — Paris : Yvon, [1979]-

Zona 5 . — cartes postales : impr. photoméc., coul. ; 11 x 15 cm

Zona 6 . — (Couleurs et lumière de France)

Zona 7 . — Collection

Zona 8

Microformă (microfișă)

Zona 1 La gestion des publications officielles [Microforme] : actes du Premier séminaire africain francophone sur la gestion des publications officielles organisé par la Section de l'information gouvernementale et des publications officielles de l'IFLA, ESI, Rabat, 21-25 septembre 1987 / édités par Marie-Claude Marquet et Pierre Pelou

Zona 2 . — Éd. sur microfiche

Zona 3

Zona 4 . — Paris : la Documentation française, cop. 1988

Zona 5 . — 3 microfiches : diazoïque ; 11 x 15 cm

Zona 6 . — (Documentation et information scientifique et technique) (Biblios ; 88 41109-111)

Zona 7 . — En tête du titre : Ministère de la recherche et de l'enseignement supérieur. Direction générale des enseignements supérieurs et de la recherche. Direction des bibliothèques, des musées et de l'information scientifique et technique-DBMIST. — Notes bibliogr. — IFLA = International Federation of Library Associations and Institutions

Zona 8

Microformă (microfișe seriale)

Zona 1 Bulletin officiel du travail, de l'emploi

et de la formation professionnelle [Microforme] / Ministère du travail et des affaires sociales

Zona 2 . — [Éd. sur microfiche]

Zona 3

Zona 4 . — Paris (26 rue Desaix, 75727 Cedex 15) : Direction des journaux officiels, 1995-

Zona 5 . — microfiches ; 11 x 15 cm

Zona 6

Zona 7 . — Autres formes du titre : BO (Ministère du travail, de l'emploi et de la formation professionnelle) ; Bulletin officiel (Ministère du travail, de l'emploi et de la formation professionnelle. 1995) . — Est une édition sur un autre support de : Bulletin officiel du travail, de l'emploi et de la formation professionnelle (Imprimé) = ISSN 1273-6937

Zona 8 . — ISSN 1620-8919 = Bulletin officiel du travail, de l'emploi et de la formation professionnelle (Microfiche)

Resursă multimedia

Zona 1 Les plus beaux contes du monde [Multimédia multisupport]

Zona 2

Zona 3

Zona 4 . — Paris : Éd. Atlas, 1994-

Zona 5 . — brochures ; 28 cm. — cass. audio. — disque compact ; 12 cm

Zona 6

Zona 7 . — Collection non numérotée

Zona 8 . — ISSN 1275-1308 = Les Plus beaux contes du monde

Muzică tipărită (partitură)

Zona 1 Noël's [Musique imprimée] : [H. 531 et H. 534] / Marc-Antoine Charpentier ; [édité par Catherine Cessac]

Zona 2

Zona 3 . — [Partition]

Zona 4 . — Tours : la Sinfonie d'Orphée, 2006

Zona 5 . — 1 partition (31 p.) ; 30 cm

Zona 6 . — (Marc-Antoine Charpentier : musique instrumentale ; 4) (Collection Musique instrumentale intégrale)

Zona 7 . — Distribution musicale : instruments à vent - flûte (1), orchestre - orchestre à cordes 4 parties (1), basse continue - instruments non spécifiés (1). — Contient une présentation des oeuvres

Zona 8 . — ISMN M-707041-81-9 (br.) : 20 EUR. — Cotage LSO0014

Text tipărit (foi mobile)

Zona 1 La rémunération des expatriés [Texte imprimé] / [Yannick Aubry]

Zona 2

Zona 3

Zona 4 . — Le Mans (26 rue Xavier-Bichat,

72018 Cedex 2) : GERESO éd., 2002-

Zona 5 . — classeur (publication à feuillets mobiles) ; 32 cm

Zona 6

Zona 7 . — Publication à mise à jour. — Par Yannick Aubry d'après la préface. — Est une sous-collection de : Collection Étude pratique = ISSN 1289-8368. — 1 volume de base : ISBN 2-905822-61-9. — Notice rédigée d'après la mise à jour de décembre 2006

Zona 8 . — ISSN 1955-7523 = La Rémunération des expatriés

Înregistrare audio (disc 45 rpm)

Zona 1 Chants de la Corse [Enregistrement sonore] / José Luccioni ; orchestre, direction Robert Benedetti ; chorale corse A Cirnea

Zona 2

Zona 3

Zona 4 . — [S.l.] : [s.n.], DL 1957

Zona 5 . — 1 disque : 45 t ; 17 cm

Zona 6

Zona 7 . — Réunit : Pastore ; Dio vi salvi Regina ; Innamurata ; L'Ajaccienne, hymne napoléonien. — Grand Prix de l'Académie du disque 1956

Zona 8 . — DECCA 455631

Înregistrare audio (CD-uri seriale)

Zona 1 Les meilleures musiques celtiques [Enregistrement sonore] / [directeur de publication Manuel Ornato]

Zona 2

Zona 3 . — N° 1-

Zona 4 . — Paris (60 rue Vitruve, 75020) : Webmusic, 2002-

Zona 5 . — disques compacts ; 12 cm + 1 dépl.

Zona 6

Zona 7 . — Titre provenant du conteneur et du dépliant. — Autre forme du titre : Celtique. — A comme édition en d'autre(s) langue(s) : Le Migliori musiche celtiche = ISSN 1638-6159

Zona 8 . — ISSN 1764-7371 = Les Meilleures musiques celtiques

Exemple în l. rusă:

Resursă cartografică (hartă)

Zona 1 Географическая карта Московской Провинции, сочиненная с Генеральных Уездных межевых планов попечением Межевой Канцелярии членом Колежского Советника Зенбулатова и инженер майором и над Чертежною директором Горихвостовым 1774 года [Карты] / вырез. Николай Зубков

Zona 2 . — [Репрод.]

Zona 3 . — [1:294 000], 7 верст в 1 дюйме, (2,9 км в 1 см)

Zona 4 . — Москва : Картаир, 1995

Zona 5 . — 1 к. (2 л.) ; 93 × 65 см

Zona 6 . — (Раритеты Российской картографии)

Zona 7 . — Выходные данные оригинала: Москва, 1774. — Заглавие, условные знаки, масштаб, описание смежных узлов, текст в картушах

Zona 8

Resursă cartografică (atlas)

Zona 1 Камчатская область, Корякский автономный округ, 2002 [Карты] : атлас автодорог : состояние местности на 1995–2001 гг. / составлен и подготовлен к изданию Государственным унитарным предприятием «Дальневосточный центр геоинформации» в 2001 г. ; редактор Н. Ф. Вергель

Zona 2

Zona 3 . — Масштабы разные

Zona 4 . — Москва : Роскартография, 2001

Zona 5 . — 1 атл. (56 с.) : цв., карты, схемы ; 25 × 14 см

Zona 6 . — (Автодорожные атласы России)

Zona 7 . — информ., указ. (66 назв.)

Zona 8 . — ISBN 5-85120-161-4

Resursă electronică (CD-ROM-uri)

Zona 1 Противостояние [Электронный ресурс] : опаленный снег / DOKA Company

Zona 2

Zona 3

Zona 4 . — Москва : DOKA, 1998

Zona 5 . — 2 CD-ROM + 1 бр. (27 см)

Zona 6 . — (Наши игры)

Zona 7 . — Системные требования: от 486 DX2, 66 МГц; видеоплата 1 Мб (VESA); DOS 6.2 или выше, Windows 95; звуковая плата SB-совместимая. — Заглавие с этикеток дисков. — 1000 экз.

Zona 8 . — № государственной регистрации 0329800240 Russian 4 — Electronic resource (CD-ROM)

Zona 1 Седьмая планета [Электронный ресурс] : стихотворения : [взрослым и детям] / Игорь Евгеньевич Ефремов

Zona 2 . — Изд. 2-е, доп. и испр.

Zona 3

Zona 4 . — Москва : Седьмая планета, 2007

Zona 5 . — 1 CD-ROM : цв. ил., портр. ; 12 см

Zona 6

Zona 7 . — Системные требования: процессор Pentium 3/600; 128 МБ оперативной памяти, 100 МБ свободного места на жёстком диске.; операционная система Windows 98/Me/2000/XP, Microsoft Office 2000; разрешение экрана 800x600 с глубиной цвета 16 бит; 4-х

скоростное устройство чтения CD-R дисков.
— Заглавие с этикетки диска
Zona 8 . — ISBN 978-5-9901058-1-2

Microformă (microfilm)

Zona 1 Советско-финская война, 1939-1940 гг. [Микроформа] : хрестоматия / редактор-составитель А.Е. Тарас

Zona 2

Zona 3

Zona 4 . — Санкт-Петербург : Российская национальная библиотека, 2001

Zona 5 . — 1 мф. (236 кадров) : ил., карт. ; 35 мм

Zona 6

Zona 7 . — Библиография в тексте. — Микрорепродукция издания: Минск : Харвест, 1999

Zona 8

Russian 6 — Microform (microfilm)

Zona 1 Русский народ [Микроформа] : его обычаи, обряды, предания, суеверия и поэзия / собр. М. Забылиным

Zona 2

Zona 3

Zona 4 . — Санкт-Петербург : Российская национальная библиотека, 1991

Zona 5 . — 1 мф. (316 кадров) ; 35 мм

Zona 6

Zona 7 . — Библиография. — Микрорепродукция издания: Репринтное воспроизведение издания 1880 г. Москва : Совместное советско-канадское предприятие "Книга Принтшоп", 1989

Zona 8

Microformă (microfilm)

Zona 1 VIII Всесоюзное совещание по стеклообразному состоянию, 28-31 октября 1986 г., Ленинград [Микроформа] : тезисы докладов

Zona 2

Zona 3

Zona 4 . — Ленинград : Государственная публичная библиотека, 1988

Zona 5 . — 1 мф. (316 кадров) : ил. ; 35 мм

Zona 6

Zona 7 . — В надзаголовке: АН СССР, Институт химии силикатов им. И.В. Гребенщикова; Государственный комитет СССР по науке и технике. — Библиография в конце докладов. — Микрорепродукция издания: Ленинград : Наука, Ленинградское отделение, 1986

Zona 8

Microformă (microfișe)

Zona 1 Александр Бенуа [Микроформа] / Сергей Эрнст ; [книжные украшения Александра Бенуа ; портрет художника, оригинальная

литография Г.С. Верейского]

Zona 2

Zona 3

Zona 4 . — Санкт-Петербург : Российская национальная библиотека, 2005

Zona 5 . — 3 мфиши : ил., портр.

Zona 6

Zona 7 . — Список работ Александра Бенуа, список литературных трудов Александра Бенуа, библиография Александра Бенуа. — Микрорепродукция издания: Петербург : Комитет популяризации художественных изданий при Российской академии истории материальной культуры, 1921

Zona 8

Muzică tipărită (partitură)

Zona 1 Теремок [Ноты] : детская опера в 2 действиях по пьесе С. Маршака / А. Кулыгин

Zona 2

Zona 3 . — Клавир

Zona 4 . — Москва : ВЦХТ, 2001

Zona 5 . — 1 партит. (99 с.) ; 27 см

Zona 6 . — (Я вхожу в мир искусств : репертуарно-методическая библиотечка / редкол.: Гааз М. Л. ... [и др.] ; № 3 (43))

Zona 7 . — 2700 экз.

Zona 8

Muzică tipărită (partitură)

Zona 1 Камерная симфония [Ноты] : для альты с оркестром : cello sonata, 1978 / А. Шнитке, Ю. Тканов

Zona 2

Zona 3 . — [Партитура и партия]

Zona 4 . — Москва : Композитор, 2000

Zona 5 . — 1 партит. (24 с.), 1 парт. (11 с.) ; 30 см

Zona 6

Zona 7 . — Титульный лист и обложка на русском и английском языках

Zona 8 . — Н. д. 10492

Text tipărit (carte)

Zona 1 Материалы и статьи к 100-летию со дня рождения Е.В. Гиппиуса [Печатный текст] / Государственный институт искусствознания ... [и др.] ; [редакторы-составители: Е.А. Дорохова, О.А. Пашина]

Zona 2

Zona 3

Zona 4 . — Москва : Композитор, 2003

Zona 5 . — 213, [2] с. : портр., ноты ; 20 см

Zona 6

Zona 7 . — В надзаголовке также: Российская академия музыки им. Гнесиных, Союз композиторов России. — Библиография в подстрочных примечаниях. — Список изданных работ Е.В. Гиппиуса: с. 186-191 (111 назв.).

— Публикации звукозаписей и нотаций русских народных песен Е.В. Гиппиуса в работах других авторов: с. 191-192 (12 назв.)

Zona 8. — ISBN 5-85285-677-0

Text tipărit (carte)

Zona 1 История государства и права России [Печатный текст] : учебное пособие для студентов образовательных учреждений среднего профессионального образования / А.И. Гомола, С.Г. Панцерная

Zona 2. — 3-е изд., испр.

Zona 3

Zona 4. — Москва : Академия, 2007

Zona 5. — 191, [1] с. : табл. ; 22 см

Zona 6. — (Среднее профессиональное образование. Право и социальная работа)

Zona 7. — Библиография: с. 189

Zona 8. — ISBN 5-7695-3729-9 (в пер.)

Text tipărit (carte)

Zona 1 Высшая школа Сибири в конце 50-х – начале 90-х годов XX века [Печатный текст] = Higher school of Siberia at the end of the 50s–the beginning of the 90s of the XXth century / В. В. Петрик ; Федеральное агентство по образованию, Томский государственный университет

Zona 2

Zona 3

Zona 4. — Томск : Томский государственный университет, 2006

Zona 5. — 646, [1] с. ; 21 см

Zona 6

Zona 7. — Резюме на английском языке. — Библиография: с. 578-607, в примечаниях в конце глав и в подстрочных примечаниях

Zona 8. — ISBN 5-94621-195-X

Russian 14 — Printed text (book)

Zona 1 Цветы для библиотекаря [Печатный текст] : рассказы / Людмила Шкляева

Zona 2

Zona 3

Zona 4. — Ачинск : Ачинское городское литературное объединение «Вдохновение – истоки», 2007

Zona 5. — 119 с., [1] л. : цв. портр. ; 19 см

Zona 6

Zona 7. — Содержание: Цветы для библиотекаря ; Замужество Екатерины ; Заноза ; Валенки ; Судьба дуба ; День рождения ; Ромовая баба ; Сон в летнюю ночь ; Велюровая сумочка ; Прощание с Василием Веселым [и др.]

Zona 8

Înregistrare audio (discuri audio)

Zona 1 Легенда о святой Елизавете [Звукозапись] : оратория на текст О. Рокетта / Ф.

Лист ; исполнители: солисты, Ф. Клинда, фисгармония и орган, детский хор Чехословацкого радио, хормейстер О. Франциски, хор и оркестр Словацкой филармонии, хормейстер Я. Добродински, дирижер Я. Ференчик

Zona 2

Zona 3

Zona 4. — Hungary : Hungaroton, [19--]

Zona 5. — 3 грп. (120 мин) : 33 об/мин, стерео ; 30 см, в кор. + прил. (50 с.)

Zona 6

Zona 7. — Солисты: К. Ковач, Э. Комлошши, Ш. Надь, Е. Андор, Й. Грегор, Л. Миллер, Д. Бордаш, Д. Туринич, Э. Крайчирова. — Исполнение на немецком языке

Zona 8. — Hungaroton SLPX 11650-52

Înregistrare audio (disc 78 rpm)

Zona 1 Дубравушка (Ой ты, темная дубравушка!) [Звукозапись] : [песня Садко] ; Песня Индийского гостя : из оперы "Садко" / Н. А. Римский-Корсаков ; исполнители: Е. Э. Виттинг, тенор с оркестром

Zona 2

Zona 3

Zona 4. — [Б.м.] : Пате, [19--]

Zona 5. — 1 грп. (8 мин) : 78 об/мин, моно ; 30 см, в конв.

Zona 6

Zona 7

Zona 8

Full ISBD Examples October 2009

128

Russian 17 — Sound recording (LP)

Zona 1 Романсы [Звукозапись] / исполнитель С. Я. Лемешев, тенор

Zona 2

Zona 3

Zona 4. — Москва : Мелодия, [19--] (Ленинград : 3-д грп.)

Zona 5. — 1 грп. (48 мин) : 33 об/мин, моно ; 30 см, в конв.

Zona 6

Zona 7. — Содержание: 1-8. То было раннею весной ; Скажи, о чём в тени ветвей ; Хотел бы в единое слово ; Серенада Дон Жуана ; Страшная минута ; Зачем? ; Среди шумного бала ; Среди мрачных дней / П. И. Чайковский. 9- 18. В молчаньи ночи тайной ; Здесь хорошо ; Давно в любви ; Я был у ней ; Они отвечали ; Как мне больно ; Крысолов ; Отрывок из Мюссе ; Я опять одинок ; Весенние воды / С. В. Рахманинов

Zona 8. — Мелодия Д-029713-4

Înregistrare audio (casetă audio)

Zona 1 Старая пластинка [Звукозапись] / исполнитель: ансамбль "Ариэль"

Zona 2

Zona 3

Zona 4 . — [Б.м.] : [б.и.], [199-?]

Zona 5 . — 1 зв. кассета (105 мин), в футл.

Zona 6

Zona 7 . — Перезапись со звукового диска: Ариэль. Старая пластинка. Москва : Арех, 1995. AXCD 3-0015. — Содержание: Зимы и весны ; Маленькая история ; Отставала лебедушка ; Я на камушке сижу ; Старая пластинка ; Народное гуляние ; Аленушка ; Скоморошина ; Как по реченьке гоголюшка плывет ; По полю, полю ; Тишина ; По блюду, блюду серебряному ; Поручка-Пораня ; Храни меня дождь ; Где ждет любовь ; Комната смеха ; Захотелось быть ; Благодарствуйте, сударыня ; Расскажу тебе, кума ; Баба Яга ; Частушки ; Орган в ночи ; В краю магнолий ; На острове Буяне ; Отдавали молодую : парафраз

Zona 8

Înregistrare audio (CD)

Zona 1 [Симфонические произведения] [Звукозапись] / исполнители: Государственный академический симфонический оркестр СССР, дирижер Е. Светланов

Zona 2

Zona 3

Zona 4 . — Москва : Мелодия, 1991

Zona 5 . — 1 зв. диск (71 мин), в футл. + прил. (2 с.)

Zona 6 . — (Антология русской симфонической музыки ; 31)

Zona 7 . — Заглавие сформулировано каталогизатором. — Содержание: Патриотическая песнь / М. И. Глинка ; инструментовка А. Гаука. Казачок : фантазия на тему малороссийского казачка ; Баба-Яга, или, С Волги nach Riga : шутка-фантазия ; Болеро ; Чухонская фантазия / А. Даргомыжский

Zona 8 . — Мелодия SUCD 10-00167

Înregistrare video (casetă video)

Zona 1 Юность Петра [Видеозапись] : по роману Алексея Толстого "Петр Первый" : 2 серии / [сценарий С. Герасимова, Ю. Кавтарадзе ; постановка С. Герасимова ; главные операторы: С. Филиппов, Х. Хардт ; главные художники: Б. Дуленков и др. ; музыка В. Мартынова ; художник видеоиздания А. Зазыкин]

Zona 2 . — Юбилейное видеоизд.

Zona 3

Zona 4 . — Москва : Киновидеообъединение «Крупный план», 2002

Zona 5 . — 1 видеокассета (VHS) (134 мин) : цв. (PAL)

Zona 6 . — (Из собрания фильмов Госфильмофонда России) (Санкт-Петербург. 300 лет)

Zona 7 . — В ролях: Дмитрий Золотухин, Тамара Макарова, Наталья Бондарчук,

Николай Еременко, Олег Стриженов, Вадим Спиридонов, Михаил Ножкин, Петер Ройсе, Ульрике Кунце, Любовь Германова и др.. — На футляре: К 300-летию Санкт-Петербурга

Zona 8

Înregistrare video (casetă video)

Zona 1 Шинель [Видеозапись] : экранизация повести Н.В. Гоголя / [сценарий Л. Соловьева ; постановка А. Баталова ; оператор Г. Маранджян ; художники: Б. Маневич, И. Каплан ; композитор Н. Сидельников]. Гоголь в Петербурге : научно-популярный фильм / [автор сценария А. Степанов ; режиссер Н. Береснев ; оператор М. Ротинов ; художник Д. Платонов ; композитор А. Чернов ; художник видеоиздания А. Зазыкин]

Zona 2 . — Юбилейное видеоизд.

Zona 3

Zona 4 . — Москва : Киновидеообъединение «Крупный план», 2002

Zona 5 . — 1 видеокассета (VHS) (90 мин) : ч.-б. (PAL)

Zona 6 . — (Из собрания фильмов Госфильмофонда России) (Санкт-Петербург. 300 лет)

Zona 7 . — В ролях: Ролан Быков, Юрий Толубеев, Елена Поносова, Георгий Тейх, Нина Ургант и др.. — Выходные данные кинофильма: Ленинград : Ленфильм, 1959. — На футляре: К 300-летию Санкт-Петербурга

Zona 8

Înregistrare video (casetă video)

Zona 1 Гарри Поттер и философский камень [Видеозапись] = Harry Potter and the philosopher's stone / сценарист Стив Кловз ; режиссер Крис Коламбус ; композитор Джон Уильямс ; Warner Bros. Pictures presents

Zona 2

Zona 3

Zona 4 . — [Б.м.] : Warner Home Video : Дистрибьютор: ООО «Мост-Видео», 2002

Zona 5 . — 1 видеокассета (VHS) (155 мин) : цв. (PAL)

Zona 6

Zona 7 . — В ролях: Daniel Radcliffe, Rupert Grint, Emma Watson ; starring: John Cleese, Robbie Coltrane, Warwick Davis, Richard Griffiths, Richard Harris, Ian Hurt, Alan Rickman, Fiona Shaw, Maggie Smith, Julie Walters. — Авторы также на английском языке: screenplay by Steve Kloves ; directed by Chris Columbus ; music by John Williams

Zona 8

Înregistrare multinivel (carte în mai multe volume) – Înregistrare bibliografică cumulativă

История русского масонства [Печатный

текст] / Борис Башилов. — Москва : Русло : Община, 1992. — 9 т. ; 20 см. — Описано по обложке. На титульном листе только частное заглавие тома

Вып. 1: Московская Русь до проникновения масонов / Борис Башилов. Вып. 2:

Тайны масонства / В.Ф. Иванов. — 1992. — 126 с. ; 20 см. — ISBN 5-87900-002-8 (вып. 1). — ISBN 5-87900-003-6 (вып. 2). — 50000 экз.

Вып. 3: Тишайший царь и его время ; Вып. 4: Робеспьер на троне. — 1992. — 141 с. ; 20 см. — Библиография в подстрочных примечаниях Russian 23a — Multilevel description — Highest level

Zona 1 История русского масонства [Печатный текст] / Борис Башилов

Zona 2

Zona 3

Zona 4 . — Москва : Русло : Община, 1992

Zona 5 . — 8 т. ; 20 см

Zona 6

Zona 7 . — Описано по обложке. На титульном листе только частное заглавие тома

Zona 8

Înregistrare multinivel – Nivel superior, parte generală

Zona 1 История русского масонства [Печатный текст] / Борис Башилов

Zona 2

Zona 3

Zona 4 . — Москва : Русло : Община, 1992

Zona 5 . — 8 т. ; 20 см

Zona 6

Zona 7 . — Описано по обложке. На титульном листе только частное заглавие тома

Zona 8

Înregistrare multinivel (carte în mai multe volume) — Nivel analitic

Zona 1 Вып. 1: Московская Русь до проникновения масонов / Борис Башилов. Вып. 2: Тайны масонства / В.Ф. Иванов

Zona 2

Zona 3

Zona 4 . — 1992

Zona 5 . — 126 с. ; 20 см

Zona 6

Zona 7 . — 50000 экз.

Zona 8 . — ISBN 5-87900-002-8 (вып. 1). — ISBN 5-87900-003-6 (вып. 2)

Înregistrare multinivel (carte în mai multe volume) — Nivel analitic

Zona 1 Вып. 3: Тишайший царь и его время ; Вып. 4: Робеспьер на троне

Zona 2

Zona 3

Zona 4 . — 1992

Zona 5 . — 141 с. ; 20 см

Zona 6

Zona 7 . — Библиография в подстрочных примечаниях

Zona 8

În rezultatul propunerilor intervenite de la diferite agenții bibliografice, grupul pentru revizuirea ISBD a mai decis:

- excluderea termenului „nonpublicație” („nonbook”), din vocabularul standardului, deoarece și materialele cartografice, și notele, și resursele electronice sunt publicații ce nu se aseamănă cu o carte, iar termenul în cauză provoacă confuzii în vocabularul standardizat;

- acceptarea utilizării în continuare a metodei prescurtării termenilor în descrierea bibliografică cu perspectiva revenirii în versiunile ulterioare ale ISBD consolidat la această modalitate de simplificare a descrierii bibliografice, pentru a păstra termenii în formulă integră, deoarece sunt foarte mulți adversari ai oricărei încercări de prescurtare a termenilor;

- redenumirea Zonei 4 din descriere în „Zona datelor de publicare, producere, distribuire etc.” („Publication, production, distribution etc., Zona”), care anterior era definită ca „Zona datelor de publicare, distribuire etc.” („Publication, distribution etc., Zona”), deoarece această denumire, în viziunea specialiștilor Grupului de revizuire a ISBD, este mai adecvată catalogării diversității resurselor bibliografice;

- respingerea propunerilor de înlocuire în standardele de limbă engleză a termenilor „S.l.” și „s.n.” cu termeni adecvați l. engleze, deoarece Grupul pentru revizuirea ISBD a considerat că termenii latini „S.l.” și „s.n.” corespund întocmai criteriului de internaționalitate al ISBD.

Diversitatea actuală a tipurilor de publicații se modifică în permanență, în special grație mediului electronic, căruia îi acordăm din ce în ce mai mult timp. Deoarece a crescut interesul față de metadate, în scopul administrării resurselor

electronice pentru accesarea lor, ISBD va explora posibilități noi, pentru a influența conținutul și utilizarea schemelor de metadate, întrucât majoritatea lor vor interpreta elementele datelor proprii ISBD. În același timp, trebuie luat în considerație nu numai mediul nou bibliografic, dar și faptul, că practicile bibliografice diverse din teritorii nu sunt întotdeauna adecvate schimbărilor din domeniu. Iată de ce IFLA consideră că ISBD-ul consolidat trebuie racordat la cerințele contemporane pentru interpretarea datelor bibliografice, continuând cooperarea cu agențiile bibliografice naționale și comitetele internaționale de catalogare.

Procesul revizuirii regulilor actuale de catalogare, prin urmare a ISBD-ului consolidat, va continua. Schimbările în ISBD vor interveni

în permanență, în rezultatul activității Grupului de revizuire a ISBD, care va acumula propuneri oportune de modificare a procedeelelor descrierii bibliografice, venite de la agențiile bibliografice naționale. Vor fi revizuite regulile de catalogare a resurselor, pentru care actualizările ISBD-urilor în vigoare au fost efectuate demult: ISBD(PM) – ultima revizuire a acestui standard fiind efectuată în 1991 și ISBD(NBM), ultima revizuire a căruia a fost realizată în 1987. Grupul pentru revizuirea ISBD își propune să întrețină și să actualizeze ediția consolidată a ISBD, ținând cont de natura variabilă a resurselor bibliografice și dezvoltarea vertiginoasă a tehnologiilor informaționale, precum și de schimbările regulilor naționale și internaționale de catalogare.

Bibliografie:

- 1. Full ISBD Examples.** Preliminary edition [Resursă electronică] : Supplement to the preliminary consolidated edition of the International Standard Bibliographic Description (ISBD) / approved by the ISBD Review Group and the Standing Committee of the Cataloguing Section of the International Federation of Library Associations and Institutions; compiled by the ISBD Examples Study Group . – The Hague : IFLA. ISBD Review group, 2009. – 1 text electronic (155 p.) : PDF file.
- 2. Guidelines for the application of the ISBDs to the description of component parts** [Resursă electronică] / approved by the Standing Committees of the IFLA Section on Cataloguing and the IFLA Section on Serial Publications. — Reproduction with corrections. — Washington, D.C. : Cataloging Directorate, Library of Congress, 2003. — 1 text electronic (viii, 22 p.) : PDF file. — Publicat inițial : Londra : IFLA UBCIM Programme, 1988.
- 3. International standard bibliographic description (ISBD).** Preliminary consolidated edition / recommended by the ISBD Review Group ; approved by the Standing Committee of the IFLA Cataloguing Section. — München : K.G. Saur, 2007. — 1 vol. (loose-leaf) ; 32 cm. — (IFLA series on bibliographic control ; vol. 31). — ISBN 978-3-598-24280-9.
- 4. International standard bibliographic description (ISBD). Consolidated Edition** [Resursă electronică] / recommended by the ISBD Review Group ; approved by the Standing Committee of the IFLA Cataloguing Section. — [S. l.] : [s. n.], 2010. — 1 text electronic (X, 25, 166 p.) : PDF file. — (IFLA series on bibliographic control ; vol. 31).

Recitirea ca normă

Tensiunile dintre citire și recitare

Disputata chestiune a opoziției dintre prima lectură fenomenologică (temporală, cronologică) și relectură poate fi evitată cu folos în cazul textelor lirice scurte - citirea și recitirea poeziei, sugerează Riffaterre, sunt operații structural-semiotice pentru care dimensiunea timpului real este, în esență, irelevantă. Acest lucru nu mai este adevărat în cazul lecturării textelor mai lungi, în versuri sau în proză. Chiar și un roman scurt sau o năvelă (bunăoară *Tristan* de Thomas Mann, ca să rămânem la una din exemplificările lui Ingarden), care poate fi citit(ă) șnur într-o ședință de două-trei ore, nu se poate citi și reciti în același fel în care o poezie scurtă din modelul dat de Riffaterre este mai întâi *citită* (prin descifrarea „mimetică”, lineară a textului) și apoi *recită* imediat (într-un mod hermeneutic retroactiv, mai lent, mai reflexiv). Elementul timp începe să-și facă simțită prezența în diferite chipuri și cu repercusiuni cu bătaie lungă. Aproape inevitabil, între actul lecturii prime și cel al relecturii intervine o pauză de mai lungă durată, ceea ce înseamnă că amintirea primei lecturi - ale cărei sarcini au fost deja complicate de cantitatea mult sporită de informație de asimilat - va fi neîndoielnic mai puțin exactă sau ferm conturată decât în cazul unei poezii scurte, oricât de ermetică și dificilă ar fi aceasta din urmă. Lectura primă însăși (o noțiune relativă, așa cum am văzut în capitolul 3, deoarece o primordialitate „pură” sau „virginală” pur și simplu nu există în lectura literară) se întinde pe o perioadă mai lungă și de aceea poate fi mult mai

greu concepută drept o „descifrare lineară” dreaptă, continuă, pur secvențială.

Ceea ce complică evident lucrurile este interacțiunea dintre anticipări și retrospectivii. Din stadiile timpurii ale lecturii prime a unei opere mai lungi, se poate vorbi despre o „dialectică a protensiunii și retențiunii” (Wolfgang Iser, *The Act of Reading*, p. 112), care în mod normal joacă un rol mai limitat în lectura poeziilor scurte. În cadrul acestei dialectici, mintea cititorului, mișcându-se prin text, adoptă un „punct de vedere hoinar”. Pe axa protensiunii (sau anticipării), așteptările cititorului sunt modificate constant, în funcție de ceea ce tocmai a citit deja; pe axa retențiunii (memoriei), imaginile întipărite rezultate din lectura primă, dar încă incompletă, sunt supuse unei revizuirii sau transformări continue, în lumina a ceea ce se citește, a informației noi (neașteptate) furnizate de text. Pentru a complica și mai mult lucrurile, prima lectură nu exclude un tip „structural” de atenție. La rândul ei, recitirea nu exclude atenția și implicarea „lineare”, caracteristice lecturii dintâi - ca în recitirea unei lucrări în proză cu scopul de a juca jocul de-a ce-ar-fi-dacă (*make-believe*) pe care aceasta îl propune. De asemenea, la a doua lectură, dialectica „protensiunii și retențiunii”, departe de a fi abolită, asumă forme noi și mai subtile. Pe axa protensiunii, recititorul întâlnește de obicei lucruri neașteptate în acele detalii miraculos de proaspete care fac parte din țesătura marii proze. Pe axa retențiunii, înțelegerea de ansamblu a operei este revizuită constant tot în lumina detaliilor, ale căror efecte retroactive pot fi uluitoare de profunde.

Adevărata problemă - așa cum am lăsat deja să se înțeleagă

Matei Călinescu

Abstract: *The real problem - as I have already mentioned in connection with the commentary on Ingarden - is not to recognize the existence of a difference, or even a conflict of values involved between the first and the second reading of a literary work, but to decide which of them offers better and more secure assessment criteria. In other words, which of them is worth conferring a legal aesthetic status? But why we have to choose? Why not to consider them complementary phases of a broader process of understanding? Because, I would argue, considerations derived from social and cultural history of reading, as well as from the literary reading psychology, make such a choice very difficult to defend. It may be that a model of literary reading, which merges or reconciles the values of the primary or second reading, is not impossible. But before considering that possibility, it is necessary to become fully aware of the hidden tensions between the two activities which are seemingly continuous.*

cu ocazia comentariului la Ingarden - nu este de a recunoaște existența unei deosebiri, ba chiar a unui conflict de valori implicate între lectura primă și cea secundă a unei opere literare, ci de a decide care dintre ele ne oferă criterii de apreciere mai bune și mai sigure, cu alte cuvinte, căreia să i se confere un statut estetic normativ. Dar de ce să trebuiască să alegem? De ce nu le-am considera faze complementare ale unui proces de înțelegere mai larg? Pentru că, așa argumenta, considerații derivate din istoria socială și culturală a lecturii, cât și din psihologia lecturii literare, fac o astfel de alegere greu de apărut. Se prea poate ca un model de lectură literară, care contopește sau reconciliază valorile lecturii prime cu cele ale lecturii secunde, să nu fie o imposibilitate. Dar, înainte de a examina respectiva posibilitate, este necesar să devenim deplin conștienți de tensiunile ascunse dintre cele două activități aparent continue. Acestea pot fi evidențiate mai bine printr-o strânsă examinare a poziției în favoarea recitirii ca normă, pentru care opera lui Roland Barthes ne va servi drept ilustrare.¹

Roland Barthes: o paradigmă a recitirii

De la bun început, ca gânditor radical înclinat spre un soi de anarhism filozofic, Barthes era deosebit de dornic să conteste privilegiile tradiționale ale Unicului, în care vedea un simbol al autorității, și să afirme drepturile Pluralității. Din perspectiva aceasta generală, principala caracteristică a teoriei sale a lecturii este insistența asupra multiplicității și pluralității și asupra nevoii a ceea ce el numește o lectură „plurală” a unui text „plural”, în contrast cu modul în care Ingarden evidențiază o lectură primă ideal-solitară, neîntreruptă, prin care se constituie obiectul estetic. (Celălalt model de lectură prezentat aici, al lui Jauss, este mai

puțin fascinat de ideea de unitate și mai sensibil la importanța variațiilor istoric-contextuale, dar conservă și el, așa cum am văzut, noțiunea unei priorități estetice, dacă nu temporale, a lecturii primordiale.)

Modelul de recitare al lui Barthes poate fi înțeles cel mai bine ca o inversare, aproape punct cu punct, a opiniei „clasice” despre prima lectură normativă, cum o găsim conceptualizată la Ingarden. Esențială pentru abordarea sa este distincția pe care o face între textele lizibile și cele relizibile, deci între lizibilitate și relizibilitate, văzute ca termeni ai unei polarități. Există, argumentează el în primele pagini din *S/Z*, două feluri de texte, „pentru citit” (*lisibles*) sau „clasice”, pe de o parte, și „pentru scris” (*scriptibles*), sau de avangardă, pe de alta. Celor două tipuri le corespund două tipuri antitetice de lectură: primul este pasiv și singular (cu o unică ocurență) și reflectă „obiceiurile comerciale și ideologice ale societății noastre, care ar vrea să azvârlim povestea după ce a fost consumată («devorată»)” (p. 15), iar cel de-al doilea este activ, productiv, jucăuș în ultimă instanță, și îl prinde cu adevărat pe cititor în plăcerea de a scrie sau rescrie (mental) textul. Semnificativ, cel de-al doilea tip de lectură, cea productivă, nu este altceva decât relectură-rescriere. Citirea unică și ireversibilă sau întrebuintarea textelor „pentru citit” - texte concepute pentru a fi captivante comercial, pe baza unei prime și unice lecturi - devine vădit un antimodel.

Ar putea fi util să relaționăm semiologia lecturii a lui Barthes cu contextul istoric în care s-a format, ca una dintre manifestările cele mai elegante ale unei modalități de gândire foarte răspândite printre intelectualii francezi în anii 60 și la începutul anilor 70. Acest mod de gândire, cât și climatul intelectual de care era înconjurat, a dispărut, practic, din Franța anilor 80 și 90, dar se pare că încă mai dă naștere la pasiuni puternice, chiar dacă întârziate, în mediile academice americane.

Aproape că nu mai este nevoie să menționez că epocalele constatări făcute de Barthes în legătură cu procesul de lectură - dintre care unele sunt folosite și în studiul de față - nu pot fi reduse la un tipar de gândire circumscris din punct de vedere istoric și socio-politic, cum ar fi cel etichetat de Luc Ferry și Alain Renaut drept *la pensée 68*, adică „gândirea anului '68”. O descriere sumară a aceluia tipar însă ne poate ajuta să explicăm recurența anumitor teme și concepte și să explicităm sensibilitățile politice pe care le presupun; printre temele și conceptele la care mă gândesc sunt textualitatea, ideologia, structura, „mitologia” - în sens restrâns, de mistificare sau înșelăciune „mic-burgheză” - și opoziția saussureană *semnificant/semnificat* (însă cu o favorizare nesaussureană a semnificantului).

Interesul lui Barthes pentru fenomenul lecturii poate fi observat în ultima parte a carierei sale, începând cu sfârșitul deceniului șapte. Ceva mai devreme, în anii 50, Barthes fusese antrenat într-o critică cvasimarxistă a ideologiei, ale cărei rezultate fuseseră articulate în *Mythologies* (1957). În deceniul următor, s-a angajat în construcția unei semiologii „științifice” (din care o parte s-ar fi constituit într-o „știință a literaturii”), proiect inspirat în primul rând de versiunile lingvistice, antropologice și psihanalitice ale structuralismului, care ajunsese să domine scena intelectuală franceză a anilor 60. Din ce în ce mai conștient de limitările și rigiditatea structuralismului ortodox, Barthes a pornit să dezvolte o teorie mai laxă a lecturii și textualității, prezentată pentru întâia oară complet în cartea *S/Z*, care analizează o navelă, *Sarrasine*, de Balzac. Această etapă - a treia - din biografia sa intelectuală a fost uneori denumită „post-structuralistă”. Mai puțin constrâns de imperativele „obiectivității” și ale „științificității”, Barthes se dovedește acum gata să exploreze *Plăcerea textului* (1973), teritoriile autobiografiei (*Roland Barthes par Roland Barthes*, 1975), ba chiar și senti-

mentalitățile literare ale *Discursului îndrăgostit* (1976).

Dar chiar și după mutarea vizorului criticii de la „structură” la „text”, opera sa a continuat să exprime unele dintre ideile de fond împărtășite de către intelectualii radicali ai vremii, idei ce i-au inspirat și pe liderii revoltei studențești din mai 1968 de la Paris. În 1974, încă mai scria: „în ceea ce privește (...) opțiunea ideologică a Semiologiei, socot că miza a devenit mult mai substanțială: ceea ce trebuie să atace Semiologia nu mai este, ca în zilele când a apărut *Mythologies*, doar buna conștiință mic-burgheză, ci sistemul simbolic și semantic al întregii noastre civilizații; nu este de ajuns să încercăm o schimbare de conținut, trebuie, mai presus de orice, să urmărim *fișurarea* sistemului de sensuri însuși: trebuie să evadăm din țarcul occidental, așa cum postulam în textul meu despre Japonia” (*The Semiotic Challenge*, p. 8). Observată fie, în treacăt, ironia, cel puțin din perspectiva anilor 90, de a face din Japonia, o țară care în domeniul imitației tehnologice a devenit mai occidentală decât Occidentul, modelul evadării din „țarcul occidental”: fără îndoială că nu este vorba de altceva decât de o înfloritură de stil sau de o încăpățănare greșit orientată, din cele întâlnite destul de des la intelectele superioare, ca al lui Barthes.

Putem afirma astăzi, când beneficiem de o înțelegere târzie, că în viața culturală franceză anii 60 au fost perioada de glorie a unei critici ideologice de stânga acutizate, care viza de fapt cu mult mai puțin valorile „burgheze” sau „mic-burgheze” - cum acei critici înșiși credeau - decât valorile unei societăți moderne în formare, aceea a democrației de masă, și pe ale culturii de consum ce o însoțea. Cu alte cuvinte, Franța se afla în plin proces de modernizare (nu izbutise să se modernizeze în anii interbelici și mai avea nevoie de încă un deceniu ca să-și revină deplin după traumatismul celui de-al doilea război mondial), iar intelectualii ei nu erau defel dornici să în-

frunte o situație din care prestigiul lor social nu putea ieși decât erodat. Remarcabil - dar nu neapărat surprinzător - este că mulți dintre intelectualii mai radicali ai țării și-au exprimat nemulțumirea recurgând la strategii retorice și forme ultra-alambicate de discurs, extrem de indirecte, prelungind astfel tradiția vechii și aristocratice forme de exclusivitate lingvistică franceză numită *préciosité*.

Dar care erau componentele esențiale ale „gândirii 68”? Referitor la gândirea politică, trebuie să observăm că direcțiile marxiste și neomarxiste anterioare (ce intrau adeseori într-un conflict acut cu linia stalinistă a Partidului Comunist Francez) aveau tendința de a se contopi cu varietăți domestice ale radicalismului. Printre acestea se număra un puternic curent anarhist, a cărui tradiție în Franța se întinde dincolo de anarho-sindicalismul lui Georges Sorel de la începutul veacului sau de anarhismul individualist al lui Proudhon de la mijlocul secolului al XIX-lea - se întinde până hăt departe, în secolul al XVI-lea, secolul cărții lui Etienne de La Boetie *Discours de la servitude volontaire*, una dintre scripturile anarhiștilor cu cultură filozofică. Acest complex de idei radicale, îmbrățișat de sensibilitățile de stânga, și-a găsit un neașteptat aliat intelectual în puterea nou-descoperită, „demistificatoare”, a psihanalizei, o doctrină a cărei influență asupra culturii franceze fusese neglijabilă până în anii 50. În anii 60, prin opera și conferințele lui Jacques Lacan, psihanaliza a devenit atât de influentă, încât impactul ei cultural ar putea fi calificat nu doar drept „revoluționar” (există oare vreun lucru imun la acest clișeu, „revoluționar”?), ci și comparabil, întrucâtva, cu impactul unei versiuni intelectuale a Revoluției Franceze². Un alt aliat neașteptat, dar deosebit de folositor, al „gândirii 68” a fost structuralismul, al cărui prestigiu științific (în mare măsură datorat importantei opere antropologice a lui Claude Lévi-Strauss) i-a determinat pe mulți intelectuali din

domeniul „științelor umane” să-1 folosească nu numai ca metodă de cercetare, ci și ca instrument al criticii culturale (uimind exemplul dat de însuși Lévi-Strauss). Ca să rotunjim această schiță, evident suprasimplificată, a scenei intelectuale franceze din anii 1960, trebuie să trecem în inventar și influența filozofică reînnoită a lui Martin Heidegger, mai precis ideile sale antimetafizice și antiumaniste, îndreptate împotriva existențialismului postbelic „umanist” al lui Jean-Paul Sartre, după ce au fost reelaborate și modernizate din punct de vedere intelectual de alți *maîtres à penser* ai perioadei, un Michel Foucault sau un Jacques Derrida.

Aceia au fost anii repudierii ideii de subiect (istoria era un „proces lipsit de subiect”, cum decreta un guru intelectual al vremii), „anii textualismului” în care inteligența franceză era fermecată de ceea ce Marcel Gauchet denumea un soi de idealism lingvistic ce se considera materialism (un „materialism al semnificantului”). Să fi fost oare vorba de „ideea halucinantă a unei caste literare că se poate crampona de o lume care îi scapă, identificând acea lume cu ceva asupra căruia să-și poată exercita stăpânirea îndubitabilă”? (Zona în care casta își putea manifesta suveranitatea era, vezi bine, limba, scrisul, cărțile, iar ea încerca să reducă totul la asta.) Așa cum spune Gauchet în continuare, ipoteza că inteligența franceză a vremii se complăcea în fantezia de a deține un control lingvistic asupra realității, „chiar falsă fiind, are meritul de a scoate clar în relief ceea ce trebuie înțeles: caracterul exorbitant al convingerii intelectualilor [„cette conviction de clerc”] că Lumea a fost făurită ca să sfârșească într-o Carte, că Societatea este un Text, că Scrierea este Istorie, că Discursul este Praxis, iar Ființa, Limbă”³.

Ecourile polemicilor ideologice, metodologice și filozofice stărnite de „gândirea 68” pot fi decelate în toată opera lui Roland Barthes, care a cucerit la rândul-i statutul necontestat de *maître à penser* în probleme de

critică literară și, mai larg, culturală. Aceste ecouri se manifestă, bunăoară, foarte clar în semiologia barthesiană a lecturii prin tonul și vocabularul disprețuitoare pe care el le adoptă când se referă la „textele pentru citit”; se regăsesc, în egală măsură, în tonul pozitiv cu care ridică în slăvi virtuțile textului „pentru scris” și, mai general, ale avangardei⁴. O altă supraviețuire a spiritului anilor 1960 în gândirea lui Barthes, în special în faza ei târzie, post-structuralistă, este tendința de a aplica fără discriminare eticheta de „text” oricărui fenomen complex ce-i câștigă aprobarea. Extensiile metaforice de această natură sunt, firește, posibile, ba uneori chiar sugestive (cum este însăși metafora ce a dat naștere vocabulei *text*: metafora țesutului, a lui *texere* sau *textus*, cu înțelesul originar de țesătură sau textură), dar sunt insuficiente pentru a justifica o viziune „textualistă” despre lume. Iar „textualismul” lui Barthes este foarte capricios. „Textul - scrie el, în stilul-i caracteristic - depășește vechea noțiune de operă literară; există, bunăoară, Textul Vieții” (*The Semiotic Challenge*, p. 7).

Deducem de aici că „vechea operă literară”, oricare i-ar fi neajunsurile și slăbiciunile, este salvabilă în măsura în care este „text”. Dar Barthes este mult mai greu de urmărit atunci când, pentru a apăra statutul onorific al textualității, este gata să subscrie la afirmații ridicole, precum aceea că unele opere literare (evident, cele care nu-l atrag deloc) nu sunt câtuși de puțin texte: „Poate exista «Text» într-o operă foarte veche și, dimpotrivă, multe produse ale literaturii contemporane nu sunt câtuși de puțin texte” (*The Rustle of Language*, p. 57). În acest din urmă caz, literatura pe care o consideră Barthes a fi proastă este, pur și simplu, plasată în limbul unei non-textualități nedefinite.

M-am ocupat în altă parte de unele probleme puse de promovarea textualismului la rangul de model general al istoriei și al realității⁵. Nu am făcut-o fiindcă aș respinge metaforele textuale (de fapt, chiar cred că suntem uneori în câștig văzând evenimentele ca pe niște rețele textuale ce se cer citite), în favoarea metaforelor parentale mai vechi,

implicite în viziunea mai tradițională a istoriei ca desfășurare generativă, în care trecutul determină prezentul. Întrebările pe care i le-aș adresa unui textualist sau unui pantextualist sunt de ordin pur pragmatic: de ce, în ce împrejurări și în ce fel sunt metaforele textuale mai bune (mai lămuritoare, mai satisfăcătoare din punct de vedere intelectual) decât metaforele generative - sau, până la urmă, decât metaforele biologic-organice ori mecanice?

Se înțelege de la sine că observațiile istorico-critice de mai sus nu urmăresc să știrbească esența prețioasă a teoriei barthesiene a lecturii. Importanța semiologiei sale - socot eu - constă în aceea că răstoarnă deliberat nu numai modelul naiv al lecturii, ci și modelul fenomenologic -extrem de complex - propus de Ingarden, argumentând în favoarea unui model nou, bazat pe conceptul de recitare - o recitare înțeleasă - înviorător - nu în termeni spațiali, ci temporali și o recitare al cărei început poate coincide, oricât ar părea de paradoxal, cu începutul citirii înseși.

NOTE:

1. Ceea ce-l deosebește pe Barthes de alți semioticieni ai literaturii este tocmai poziția sa polemică față de prima lectură și susținerea apăsată, aproape partizană, a relecturii. De altminteri, importanța (metodologică) a recitirii este aproape unanim recunoscută în sfera semioticii literare. Vorbind despre citire ca despre un proces de construire a ipotezelor și de producere constantă a deducțiilor, Umberto Eco observă în *The Role of the Reader* că „citind opere literare ești obligat să privești adesea îndărăt și, în general, cu cât este mai complex textul, cu atât mai necesar este să-l citești de două ori, iar a doua oară de la coadă la cap”. Mai recent, acest imperativ al recitirii este reformulat în articolul *The Interpretant in Literary Semiotics* (1985) de către Michael Riffaterre. Pentru a deveni conștient de semnificația unei opere literare, „citorul este obligat să repete lectura”. Semnificația operei nu poate fi pe deplin înțeleasă fără o a doua lectură, comparativă, reflexivă și retroactivă. Scrie Riffaterre: „Deoarece continuitatea *semiosis*-ului devine evidentă în circularitatea făcută posibilă prin *feedback* de la interpretant la semnul textual, rezultă că singură recitirea poate pune în mișcare roata cea mare a semnificației”.
2. Pentru posibilitatea de a folosi Revoluția Franceză ca pe o metaforă a unei mode culturale – cea a psihanalizei lacaniene – vezi subtitlul cărții lui Sherry Turkle, *Psychoanalytic Politics: Freud's French Revolution*. Un asemenea subtitlu ne dă o idee nu numai despre climatul intelectual parizian din anii 60 și 70, ci și despre înclinația intelectualilor de a exagera importanța influenței lor directe asupra societății.
3. Vezi *Le Débat*, nr. 50 (mai-august 1988), p. 179.
4. Pentru o discuție mai completă despre avangardă, vezi capitolul *The Idea of the Avant-Garde* al cărții mele *Five Faces of Modernity*; pentru o discuție a dihotomiei barthesiene classicism/avangardă, din care opoziția *lisible/scriptible* este doar un caz în speță, vezi articolul meu *Postmodernism and Some Paradoxes of Periodization*.
5. Vezi, bunăoară, *Five Faces of Modernity*, pp. 51-52.

Sursa: Călinescu, Matei. Aciti, areciti. Către poetică (re)lecturii – cu un capitol românesc nedit despre Mateiul. Caragiale (2002) / Matei Călinescu; trad. din. lb. engleză Virgil Stanciu. – Iași: Polirom, 2003. – P. 56-62.

CARTEA ROMÂNEASCĂ VECHE ÎN COLECȚII PUBLICE DIN SANKT PETERSBURG 1508-1688

Printre cei mai apropiați de lumea cărții se știe că bibliotecile publice din Sankt Petersburg conțin importante valori de carte românească veche (sec. XVI-XIX), necercetate și/sau neelucidate încă. Și asta se întâmplă din mai multe motive, fie cele de ordin social-politic sau cultural-științific.

Cei din cohorta oamenilor de știință interesați de domeniul respectiv – cartea românească veche – în anii din urmă, au devenit tot mai puțini, astfel, încât este puțin probabil ca acele colecții publice să constituie, de curând, subiectul unei cercetări speciale, în sensul de a fi valorizate și puse în circuitul științific de interes comun – cel al românilor și al rușilor deopotrivă. Este vorba de spații culturale istorice în care rușii și românii au avut (și au) altarul comun al culturii spirituale – cel al Ortodoxiei. Iar *Măria Sa Cartea* este cea chemată să lumineze cugețele întunecate ale istoriei. Încă atunci, în vremuri demult apuse, cartea liturgică – în slavona veche (limba veche de cultură a ortodoxiei) – din țările române, fie manuscrisă sau tipărită, a circulat peste hotarele geografice și politice ale țării și a ajuns acolo unde era mai necesară, unde era chemată să lumineze. Așa se face că vechile noastre cărți, ieșite de sub teascurile tiparnițelor românești, erau destinate și vecinilor – rușilor, sârbilor, bulgarilor etc. Mai ales celor din urmă amintiți, bulgarii și sârbii, deoarece, fiind printre cei mai năpăstuiți

și apăsați de Înalta Poartă, nu li s-a permis timp îndelungat să-și organizeze tiparnițe proprii (în Bulgaria, spre exemplu, tiparul va fi organizat abia în sec. XIX)¹.

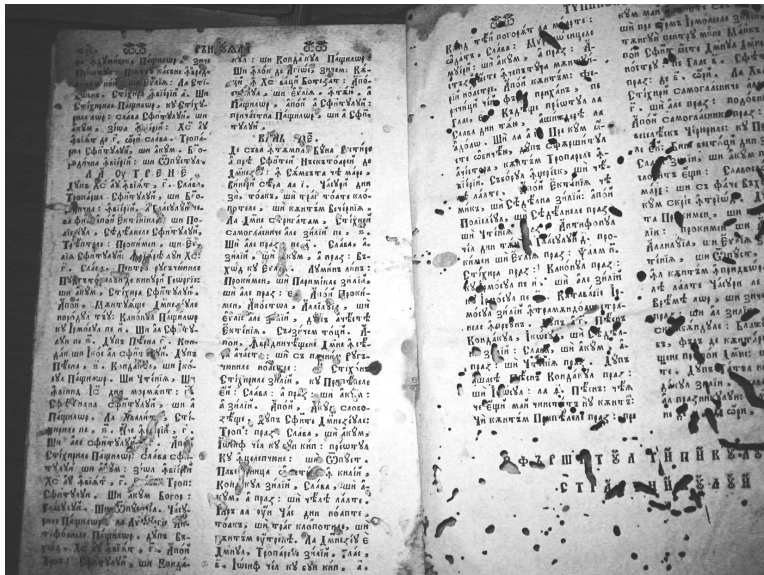
Cert este că, de la înălțimea arborelui istoric, evenimentele mai pot fi văzute în totalitatea lor și într-o altă lumină. Astăzi suntem îndreptățiți și/sau nevoiți să spunem că nu toată averea noastră spirituală – cartea – depozitată în colecții străine a avut un destin prea fericit, în sensul de a fi ajuns acolo pe căi legale, nefiind scoasă în mod ilicit din țară. Acel destin pe care l-a parcurs cartea veche în odiseea istoriei naționale este, pe bună dreptate, unul de simbol – al rezistenței noastre, al dăinuirii noastre între alte neamuri. De aceea și trebuie așezată cartea la căpătâiul temeliei unității noastre culturale, dar și politice deopotrivă. Și poate că ar fi trebuit să avem – la cei 500 de ani ai tiparului românesc – un repertoriu bibliografic general al valorilor noastre spirituale înstrăinate și depozitate în colecții străine. O lucrare fundamentală de referință în domeniu se face așteptată.

Cercetarea noastră asupra vechii cărți românești de colecție se înscrie în contextul unui stagiu de documentare, de scurtă durată, la instituțiile publice din Sankt Petersburg. Vom observa, din capul locului, că, în urma schimbărilor politice legate de căderea imperiului sovietic (după 1991), au survenit și multiple modificări de structură, de sistem, care au

Dr. Maria DANILOV

Abstract: *Much of the spiritual wealth of the Romanians has been dissipated and / or alienated. There were many reasons for that: social, political and cultural. The way how the old Romanian books have got foreign collections can and should be reconstituted under a solid documentation. Among these old books there are rare editions which have a unique value. Some of them are the first editions translated and printed into the Romanian language which have a special scientific importance. In fact, a lot of old Romanian books could be found in many Russian public collections. A good portion of them are very badly preserved. Many of them have been lying on library shelves for decades without ever being studied by a curious researcher who would bring them to „life”.*

cuprins iminent și instituțiile de cultură rămase în subordonarea statului. Astfel a suportat anumite schimbări și Direcția Bibliotecilor Publice din Sankt Petersburg, în special instituția ce ne interesează – Biblioteca Națională a Rusiei. Acest imens depozit de valori bibliofile universale, care se consideră pe bună dreptate – după conținut și volum – unul dintre cele mai mari în Europa², a avut mereu suspendată problema spațiului de depozitare a fondurilor de colecție. Pe la sfârșitul anilor '90 ai sec. XX, a fost dat în exploatare un bloc nou (bd. Moscovei 165) în care a fost transferat fondul de carte ce ținea de epoca U.R.S.S.-ului, adică lucrările tipărite după anul 1918. Probabil că în asemenea împrejurări de migrare a fondurilor de carte de la un depozit la altul apare cea mare încurcătură a cărții vechi și noi, – problemă pe care o întâmpină astăzi lucrătorii de la instituția respectivă³.

Am stăruit în aceste amănunte doar în măsura în care aceste explicații secundare ne permit o mai bună înțelegere a situației delicate în care se află cartea românească veche depozitată în colecțiile Bibliotecii Naționale a Rusiei din Sankt Petersburg. Un lucru este cert: problema cărții românești din colecțiile publice din Sankt Petersburg, indiferent de profilul instituției unde este depozitată

(Biblioteca Științifică a Academiei de Științe, Biblioteca Academiei Duhovnicești etc.), începe de la fișierul lingvistic general unde continuă clasificarea veche, sovietică – „moldavskij âzyk” (молдавский язык) și „rumynskij âzyk (румынский язык). Problema se complică și datorită faptului că fișierul cărților în limba „moldovenească” a fost plasat de către bibliografii ruși de la Biblioteca Națională a Rusiei, spre exemplu, în catalogul cărților în limba greacă⁴. Nu vom insista asupra faptului că și aceste fișiere „lingvistice” în limba „moldovenească” nu sunt perfecte în tipologia lingvistică aleasă de ei, fiind amestecate cu titluri de carte din alte limbi ale popoarelor din fostul imperiu sovietic⁵. Mai important pentru noi este să lămurim că în „interiorul” acestor fișiere tematice nu ne mai poticnim de o împărțire a cărților românești scrise în „limbi diferite”. Acolo, destinul a fost mai indulgent cu ele (cu noi, românii) și le vom găsi pe toate adunate la un loc: pe cele de la Râmnic, Buda, Chișinău, Neamț, Iași, București, Buzău etc.

Cartea românească veche și ecurile ei culturale. Se știe cu certitudine că o bună parte din averuția spirituală a românilor a fost împrăștiată și/sau înstrăinată. Motive au fost mai multe, fie de ordin social, politic sau cultural. Drumul vechii cărți ro-

mânești ajunsă în colecții străine poate și trebuie să fie reconstituit în baza unei documentări solide. Mărturiile în această privință avem destule. Și asta ar fi un subiect aparte de cercetare. Altceva este să constatăm că între acele titluri de carte veche se întâlnesc ediții rare cu valoare de unicat, multe dintre acestea fiind printre edițiile celor dintâi cărți traduse și tipărite în limba română, ediții care prezintă un interes științific deosebit, odată ce multe dintre ele încă nu le avem acasă⁶.

De fapt, cartea românească veche se pierde în imensitățile colecțiilor publice rusești. O bună parte din exemplarele cercetate *de visu* au o stare de conservare foarte proastă. Multe fiind uitate pe rafturile bibliotecilor zeci de ani fără ca să se apropie de ele mâna vreunui cercetător curios care să le readucă la viață. Un exemplar din *Strastnicul* (1800), tipărit la Blaj „în Tipografia Seminarului” de acolo, este o elocvență în acest sens⁷. Aproape toate filele cărții – atâtea câte au mai rămas – sunt străpunse de găuri. Unele pagini sunt atât de ciuruite, încât nicio conservare și/sau restaurare curentă n-ar mai fi în stare să le salveze, din simplul motiv că hârtia acestora la o atingere ușoară se risipește. Această carte este pe cale muribundă și nimeni nu o va salva de la piere. Iar odată cu ea dispăre și se destramă o bună parte din imaginea noastră spirituală între alte neamuri.

În aceeași situație se găsește și un exemplar din *Penticostarion* (Iași, 1753) „*Ce are întru sine slujba ce se cuvine/ Care acum întâiu s-au tipărit/ În zilele preainălțatului domn/ Io Constantin Mihai Racoviță Voievod/ Cu Blagoslovenia și cu cheltuiala Preasfințitului Mitropolit a toată Moldovlahia, Kir: Iacov/ În orașul Iașilor la anul 7361/ De cucernicul între diaconii Ioan Simionovici/ tipograf ardelean*”. Ceea ce prezintă un interes cultural deosebit pentru noi este însemnarea manuscrisă de pe pagina de titlu: „*Eu tipograf de la Secu [...] cu feciorul Ștefan/ am răscumpărat*

această sfântă carte [...] lei 28 și 20 parale/ 1770”. Să mai amintim în context și de ediția *Provedanii la îngropăciune oamenilor morți „culeasă de Petru Maior [...] paroh Sas-Reghinului și protpop Giurgiului în Ardeal/ precum la Înălțatul Crăescul locumtenențiale Consilium al Ungariei crăesc cărților revizor/; Buda, 1809”⁸.*

Un exemplar nespuse de valoros este și ediția lui Ioan Zlatoust [Gură de Aur], *Mărgăritare, adică cuvinte de multe flori [...] acu întâiu cu porunca și cu toată cheltuiala, a Prealuminatului și blagocestivului Domn și oblăduitoriu a toată Țara Românească Ioan Constantin Basarab Voievod / S-au scos de pre limba grecească pre limba românească și s-au dat în tipariu pentru cel de obște folos sufletului, a tot neamu românesc [...] în vestitul oraș al Măriei Sale în București în Sfânta și Dumnezeiasca Mitropolie [...], (1691)⁹. Această ediție prezintă un interes sporit și pentru valoarea istorică și morală a textului ce se conține în „predislovia” cărții: „Ce lucru mai slăvit și mai dumnezeiescu supt soare iaste[...], de cât binele și folosul de obște? Ce lucru mai sfânt și mai plăcut lui Dumnezeu este, decât a povățui [...] pre cei ce trăiescu întru întunericul necunoștinței și neștiinței. Căci cel ce este lipsit de cunoștința și știința lucrurilor umblă în întunericul greșalei asemenea unul ce noaptea încă vrând să meargă la vreo treabă neștiind drumul rătăcește[...]¹⁰”.*

Vom face referință în continuare și la câteva titluri apărute în Tipografia Duhovnicească a Basarabiei, deși cronologic aceste titluri trec limita anului 1830: *Începuturile învățaturii creștinești* (1843), *Apărarea căii întru împărăția cerului* (1859), *Rânduiala Sfintei și Dumnezeieștei liturghii* (1860), *Poučenie k novopostavlenomu ...* (1881), *Kratkij slavâno-gagauzskij molitvennik* (1908) etc. Sau din cele tipărite la Sankt Petersburg pentru Basarabia, cum ar fi, de pildă, *Crestomația valaho-moldovenească* (1840), alcătuită de basarabeanul Iacob Hâncu¹¹.

Deținem mai multe exemplare din această ediție în colecțiile de patrimoniu din R. Moldova, însă niciuna din cele consultate de visu nu are o expresie grafică a copertei atât de reușită. Și mai mult: nici după descrierile bibliografice anterioare (Al. David, 1934; P. Mihail, 1941), nu întâlnim o ediție a gramaticii lui Ia. Hâncu cu o asemenea copertă din carton tare cu imprimeu tipografic în chenar floral¹². Probabil că autorul a legat în copertă tare doar o parte din exemplarele difuzate pentru capitala imperiului, la Sankt Petersburg, restul având coperta de hârtie subțire, de culoare verzuie, așa cum le cunoaștem în diferite colecții ajunse până la noi într-o stare de conservare gravă. Se întâlnesc și ediții-surpriză, adevărate curiozități bibliografice apărute la Chișinău la începutul secolului XX, spre exemplu *Cântecul lui Adam, când l-au scos din rai și alte versuri frumoase păstrate din bătrâni* (Chișinău, 1914)¹³. „Curiozitatea” se ascunde la subtitlul acestei broșuri, care ne sugerează că versurile au fost „**transpuse de pe românește pe moldovenește** (s.n. – M.D.) de Gheorghe Gonța¹⁴”. Să înțelegem că autorul a „transpus” transliterarea textului, chinuind ajustarea acestuia la rigorile alfabetului chirilic din epocă.

Dintre cărțile românești depozitate în colecțiile publice din Sankt Petersburg, nespuse de prețioase pentru cercetare sunt *bucoavnele*, ediții rare în tot cuprinsul românimii, indiferent de locul apariției lor. Faptul că exemplare din această categorie de tipărituri sunt puține, este dovedă a uzării acestora în timp, în urma folosirii lor de mai multe generații de-a rândul. Vom consemna din ediția de la Buda *Culegere a multor rugăciuni pentru treaba pruncilor celor rumănesci neuniți care învață* (1821)¹⁵. Exemplarul are imprimat pe versoul copertei ștampila ex-libris, în formă dreptunghiulară, text „Iaroslav Golovețki” [rus]. De asemenea, vom aminti din

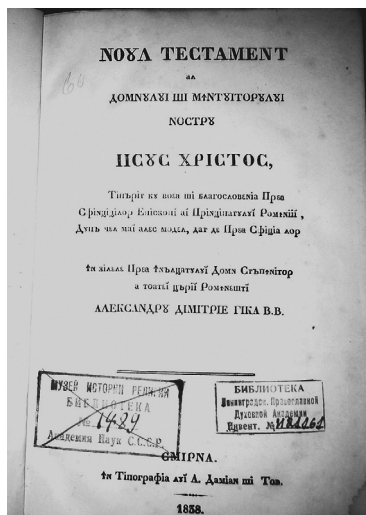
ediția de la Râmnic *Bucoavună pentru învățatura pruncilor de a se deprinde a tot la slovenire și la citire, cât și la orânduirea vevernei, utrenii și a Sfintei liturghii* (1829). Ediție apărută „cu cheltuiala domnului Anastasie [...], Gheorghe Polizu¹⁶”.

Din cartea didactică tipărită la Chișinău se întâlnesc puține exemplare. O atare situație este inexplicabilă, de altfel. Pentru că, așa după cum se atestă în mărturiile documentare, fiecare titlu de carte apărut la Chișinău în perioada țaristă (1812-1918), a fost depus obligatoriu pentru păstrare – câte trei exemplare fiecare – în colecțiile publice din Sankt Petersburg: Biblioteca „Saltâkov-Șcedrin”, Biblioteca Academiei Imperiale și Biblioteca Academiei Duhovnicești¹⁷. Din cele semnalate de noi în colecția Academiei Duhovnicești din Sankt Petersburg, amintim ediția *Bucoavnei* de la 1863¹⁸. Privită într-un context mai larg al problemei școlii basarabene, ediția de la 1863 a bucoavnei basarabene, la fel ca și ediția anterioară, – cea din 1861, este marcată de însemnul conștiinței de limbă (este o reeditare a celei din 1861, însă cu text paralel rusec). Conflictul lingvistic dintre cele două tendințe – tradiția locală, românească și cea străină, rusească – ce au marcat deopotrivă destinul școlii basarabene de-a lungul secolului al XIX-lea – se regăsește relevant în paginile acestei cărți. O. Ghibu considera că ediția *Bucoavnei* din 1863 are

la subtitlu, „toate prescurtările de cuvinte din Bucvarul de la Iași, 1755 și încă pe deasupra”¹⁹. Amănuntul acesta este deosebit de relevant, pentru că nicio ediție a bucoavelor basarabene (până la acest an) nu atestă surse tipărite după modelele editate în Principatele Române. O cercetare de amănunt, pe viitor, este necesară. În fond, această ediție încheie șirul bucoavelor tipărite în Tipografia Eparhială în secolul al XIX-lea și destinate în primul rând școlilor bisericești-parohiale.

Cartea veche românească. 1508–1688. Vom prezenta în continuare cea mai importantă colecție de *carte veche românească* ce se păstrează în fondurile Bibliotecii Naționale a Rusiei, respectând evident și o succesiune cronologică anunțată în titlu. Înainte însă de a prezenta un catalog propriu-zis al colecției, vom remarca faptul că tipărișurile vechi românești cu datare exactă, ce țin de secolul al XVI-lea, sunt categorisite de către bibliografii ruși printre edițiile rare cu valoare de unicat²⁰. Spre exemplu, dintre cele 66 titluri incluse în catalogul edițiilor chirilice „a slavilor de sud și a românilor”, editat de Biblioteca Națională a Rusiei (1979), – 45 de volume sunt repartizate slavilor de sud, iar 21 volume – țarilor românești²¹. Or, cifra arătată ar constitui a treia parte din patrimoniul de carte veche provenită din zona amintită. De altfel, vom mai observa și altceva: cifra sumară de 21 titluri de carte veche (sec. XV-XVII), este departe de a fi luată drept una estimativă.

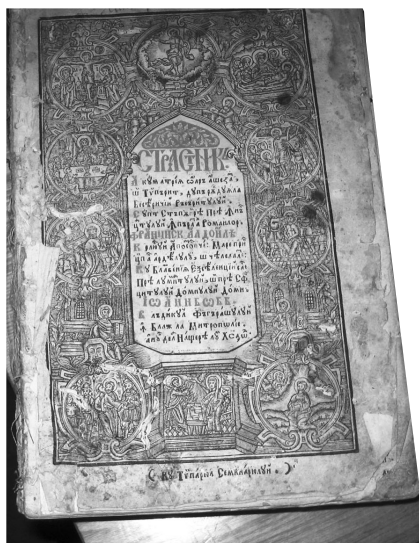
Importante valori bibliofile din patrimoniul bibliotecii au rămas în afara intereselor științifice ale autorilor. Motivele nu au fost întotdeauna declarate, deși o notă plasată la subsolul paginii încearcă să dea o explicație confuză asupra faptului, motivând că unele titluri „precum *Psaltirea de la Iași, 1680, Mineiul de la Buzău, 1689, nu au fost incluse în Catalog deoarece sunt legate mai mult cu secolul XVIII [?!]*”²². Comentariile sunt de prisos și totuși, cum poți

să legi istoricul unei cărți apărută cu două decenii înainte de finele unui secol cu motivele istorice și culturale care au condus la apariția cărții dintr-un alt început de secol, în devenire încă?

Cea mai veche carte de colecție (la Biblioteca Națională a Rusiei), după cum se atestă în sursele bibliografice rusești, este *Tetraevanghelul* (1512)²³, apărut la Târgoviște, considerat a treia carte tipărită din cele îngrijite de ieromonahul Macarie. Să amintim în context că prima carte tipărită în țările române a fost *Liturghierul* (1508), volum îngrijit de același tipograf Macarie și, care a văzut lumina zilei în aceeași tiparniță instalată la mănăstirea Dealu, sub patronajul voievodului Țării Românești, Radu cel Mare (1495-1508).

Se cuvine să consemnăm că

un exemplar din *Liturghierul* lui Macarie (1508) a fost atestat încă la finele secolului al XIX-lea în Basarabia. Informația referitor la această mărturie relevantă a istoriei noastre culturale (este vorba totuși de prima carte tipărită în spațiul românesc) a fost publicată de către basarabeanul Al. Iațimirski²⁴, în 1896, într-o revistă cu profil filologic din Sankt Petersburg²⁵. Exemplarul amintit a ajuns în posesia colecționarului de antichități din Moscova P. I. Șciukin, cumpărat fiind de la „preotul Teofan Genețki (s. Vorniceni, gub. Basarabiei)”²⁶. Al. Iațimirski considera, de asemenea, că *Liturghierul* descoperit în Basarabia era „cel de al doilea exemplar” atestat *de visu* (1896), primul fiind cel descoperit „de Al. Odobescu, în biblioteca mănăstirii Bistrița din Valahia” în urma vizitei din anul 1860²⁷. Este firesc să ne întrebăm unde se află acum acel exemplar al *Liturghierului* despre care amintea în 1896 Al. Iațimirski?

Actualmente, nu deținem informația științifică exactă despre locul de depozitare al exemplarului (*Liturghier*, 1508) descoperit în Basarabia²⁸. Să reținem doar că, în 1896, Al. Iațimirski avea gata pentru tipar o importantă lucrare bibliografică – catalogul cărților vechi tipărite din bogata colecție a lui Șciukin²⁹. Mărturiile istorice privitor la exemplarul *Liturghierului* descoperit în Basarabia, la finele secolului al XIX-lea, au o valoare științifică de netăgăduit și sunt de o relevanță de excepție. Privite din perspectiva istoriei vechii cărți românești care a circulat în teritoriul dintre Prut și Nistru, de până la anul de pomină 1812 (anul ocupării acestui teritoriu de către Rusia țaristă), aceste mărturii spirituale stau așezate alături de izvoarele cele dintâi ale unității firești ale neamului (vezi în Anexa 2).

Să revenim însă asupra colecției de carte veche românească atestate *de visu* în patrimoniul Bibliotecii Naționale a Rusiei. În marea lor majoritate, exemplare-

le pe care le deține, au ajuns în custodie din colecțiile particulare ale unor personalități marcante ale epocii M. P. Pogodin, P. Uspenski; A. F. Tolstoi; I. P. Karataev, A. B. Lobanova-Rostovski ș.a. Aceștia, la rândul lor, au devenit posesorii unor valoroase achiziții bibliofile în urma expedițiilor militare și/sau civile în țările Peninsulei Balcanice, în Principatele Românești inclusiv. Puține

cărți sunt intrate în patrimoniu, în secolul al XIX-lea, prin donație de la persoane particulare: V. S. Karadjici; Vațlava Gank, P. I. Șafarik ș.a.³⁰ În mare, vom observa că în colecțiile publice din Sankt Petersburg se dețin exemplare din cartea veche românească, cu valoare de unicat, exemplare la care au apelat, de fiecare dată, și cei care au stat la temelia BRV – Ioan Bianu, Nerva Ho-

doș, Dan Simonescu (vezi, spre exemplu, descrierea bibliografică a ediției *Apostolului* tipărit la Târgoviște, în 1547, identificat în baza exemplarului descris de Karataev)³¹. Prezentăm în continuare registrul cărților vechi românești de colecție (Biblioteca Națională a Rusiei), respectând întocmai datele consemnate în lucrările publicate anterior de către bibliografii ruși.

Anexa 1

Catalogul cărții vechi românești din colecția Bibliotecii Naționale a Rusiei. 1512-1688 (Sankt Petersburg)³²

1. EVANGHELIE [slavonă], Târgoviște, 1512 [289] f., Macarie, tipograf, ieromonah – 2 exemplare³³.
 - 1) Nr. inv. I. I. 7 „a”
 - lipsă f. 23, 24;
 - 2) Nr. inv. I. I. 7 „b”;
 - fragment - 8 file: 253-259, 289
 - exemplar din colecția lui *Profirie Uspenski* (etichetă)
2. EVANGHELIE [slavonă], Sibiu, 1546, [290] f., Filip Moldoveanul, tipograf
 - Nr. inv. I. I. 5
 - lipsă f. 1, 6, 167, 174, 270, 271, 278, 286.
 - f. 84, 134, 215 – monogramă: „FM” [*Filip Moldoveanul*]
 - exemplar din colecția lui M.P. Pogodin (etichetă)
3. APOSTOL [slavonă], Târgoviște, 1547 [268] f., Dimitrie Liubavici, tipograf, logofăt – 2 exemplare

Variante tipografice:

 - 1.) Nr. inv. I. I. 15 (stema Ungrovlahiei)
 - Lipsă – f. 1-3, 73-88, 192-258
 - Ex-libris F. A. Tolstoj
 - 2.) Nr. inv. I. I. 8. 33 (stema Moldovei)
 - Lipsă – f. 1-3, 6-9, 17, 185, 233, 240, 241, 249, 254-268
4. EVANGHELIE [slavonă, română], Sibiu, 1551-1553 [128] f.
 - Nr. inv. I. I. 3. 9
 - fragment- 117; f. 1-8, 123, 127, 128
 - hârtie/ filigran: stema orașului Brașov
5. TRIOD’ CVETNAÂ/Penticostar [slavonă], Târgoviște, 1558 [364] f. – 2 exemplare variante tipografice:
 - 1) Nr. inv. I. I. 25
 - lipsă f. 1-8, 16, 41, 71, 87, 104, 136, 160, 191, 207, 208, 228, 264, 364
 - „Tănase arhidiacon, părinte Feofil episcopu Huși 7243 (1735)” (f. 87)
 - 2) Nr. inv. XVIII. 5. 2
 - lipsă f. 1, 9, 17, 18, 20-25, 44, 45, 60, 61, 154, 159, 193-200, 228, 363, 364
6. EVANGHELIE [slavonă], Brașov, 1562, [240] f., Coresi, diacon, tipograf – 2 exemplare.
 - Nr. inv. I. I. 6. „a”
 - lipsă f. 1-7, 69, 240
 - exemplar din colecția lui M. P. Pogodin (etichetă)
 - 2) Nr. inv. I. I. 6 „b”
 - lipsă în jur de 160 file; s-au păstrat: f. 32-69, 141-181
 - exemplar din colecția lui Profirii Uspenski (etichetă)
7. APOSTOL [română], Brașov, 1567-1568 [320] f., Coresi, diacon, tipograf.
 - Nr. inv. VI. 3. 13
 - lipsă în jur de 316 file; s-au păstrat doar fragmente din caiete „L”- f. 8, „M” -1, 2, 7 [slavonă], f. 312, 313, 314, 319; lipsă legătura.
 - filigranul fabricii de hârtie din Brașov, 1580
 - Notă: BRM, vol. I, 1903-1944, p. 12: *Apostolul* este datat cu anul 1563; BRV, Vol. I, [A-C], 2004, p. 43: „potrivit ultimelor cercetări, data reală a tipăririi ar fi, de fapt, 1566”.
8. OSMOGLASNIC / Octoih [slavonă], Brașov, 1575 [201/ 202] f., Coresi, diacon, tipograf.
 - Nr. inv. I. I. 22
 - Lipsă: pagina de titlu; f. 1, 2, 65, 200, 201
9. EVANGHELIE [slavonă], 1579 [208] f., Coresi (?), diacon, tipograf – 2 exemplare
 - 1) Nr. inv. I. I. 27 „a”
 - lipsă pagina de titlu; f. 207, 208
 - ex-libris A. S. Norov
 - 2) Nr. inv. I. I. 27 „b”
 - lipsă f. 1, 4, 197, 207
 - exemplar din colecția lui M. P. Pogodin [etichetă]
10. MINEÂ IZBRANNAÂ [slavonă], Brașov, 1580 [468] f., Coresi, diacon, tipograf.
 - Nr. inv. I. I. 28
 - Lipsă: f. - 350, 351, 444, 449, 468
 - exemplar din colecția lui M. P. Pogodin [etichetă]
11. PSALTIRE (slavonă), Brașov, 1580 [170] f., Coresi, diacon, tipograf.
 - Nr. inv. I. I. 7. 21

- lipsă primele 36 f.; 15 f. la sfârșit
 - însemnare: „*Scris am eu Dimitru*”(forzaț)
 Notă: În BRV descrierea s-a făcut după unicul exemplar ce aparține preotului V. Ursăcescu „cu totul defectuos [...] o fi avut vreo 244 file”³⁴.
12. EVANGHELIE [slavonă], „mănăstirea Ioan Botezătorul, în apropiere de București”³⁵, 1582 [218] f.
 - Nr. inv. II. I. 12
 - lipsă f. 36, 37, 107, 108, 217
13. EVANGHELIE [slavonă], Brașov, 1583 [193/205] f., Coresi, diacon, tipograf.
 - Nr. inv. IV. 7. 10
 - lipsă f. 135, 136, 190-194, 202
14. TREBNIC [slavonă], Dolgoe Pole [Câmpulung] 1635 [216/ 226] f., tipograf Al. Timofei Verbițki și Manoilă – 2 exemplare
 1) Nr. inv. I. 7. 30 „a”
 - lipsă pagina de titlu
 2) Nr. inv. II. 7. 30 „b”
 - lipsă f. 1-7, 92, 100, 101, 105, 150, 170, 216
15. MINEĂ IZBRANNAĂ/Antologhion, Dolgoe Pole [Câmpulung] [slavonă], 1643 [504] f., Ștefan, tipograf, ieromonah.
 - Nr. inv. II. 6. 2
 - lipsă f. 116-136, 139-151, 443, 446-455, 458-461
16. SLUJBNIC/Liturghier [slavonă], în mănăstirea Del, 1646 [264] f. – 3 exemplare
 1.) Nr. inv. III. 5. 18 „a”
 - paginație greșită
 2.) Nr. inv. III. 5. 18 „b”
 - lipsă f. 1, 2, 25, 28, 267, 260-264
 - ex-libris I. Ja. Lukașevici
 3.) Nr. inv. III. 6. 5
- lipsă f. 55-60, 103-264
17. Foma Kempijskij, O PODRAJANII HRISTU/ Imitarea lui Cristos [slavonă], în mănăstirea Del, 1647 [229] f. – 2 exemplare
 1) Nr. inv. III. 6. 10 „a”
 - ex-libris I. P. Karataev (f. 19)
 2) Nr. inv. III. 6. 10 „b”
 - lipsă pagina de titlu, f. 3-6, 7-10
 - ex-libris F. A. Tolstoi
18. TRIOD’ CVETNAĂ/Penticostarion (slavonă), Țărgoviște, 1649 [410] f. – 2 exemplare
 1) Nr. inv. III. 2. 7 „a”
 - lipsă f. 229, 230, 405
 2) Nr. inv. III. 2. 7 „b”
 - lipsă f. 395-404
19. PSALTIRE [slavonă], Dolgoe Pole [Câmpulung] 1650 [172] f.
 - Nr. inv. III. 6. 22
 - lipsă f. 1-4, 34, 35, 97, 137, 149,
 - însemnare: „*Să știe dacă s-au cutremurat pământul în zilele prealuminatului și preainălțatului Domnului nostru Ioan Grigore Voievod/ la leat 7272 mart 16*”³⁶.
20. NOMOCANON / Îndreptarea Legii [română], Țărgoviște, 1652 [395] f.
 - Nr. inv. IX. I. 15
 - lipsă f. 317, 318
 Notă: „Nomocanon” este titlul părții a doua a cărții.
21. BIBLIA [română], București, 1688, [1300] f., Șerban Greceanu, logofăt; Radu Greceanu, logăfăt [sub patronajul lui Șerban Cantacuzino, domn al Țării Românești]³⁷.
 Nr. inv. XVIII. 2. 11
 Însemnare manuscrisă / de lectură, f. 94³⁸

Anexa 2

PRIMUL LITURGHIER SLAVONESC TIPĂRIT³⁹

Primul *Liturghier* slavonesc tipărit, cronologic, până în prezent se consideră *Slujebnicul* ieromonahului Pahomie, tipărit în Veneția la 1519. În orice caz, în lucrarea lui I. Karataev, operă fără îndoială solidă și impunătoare, prin bibliografia selectă ce o conține, găsim descrierea *Slujebnicul-ui* anume din 1519, arătat drept primul ieșit de sub tipar.⁴⁰

În lucrări și descrieri bibliografice, mai târziu apărute, nu întâlnim alte date noi privitor la vreo apariție mai timpurie. Printre altele, un astfel de *Slujebnic* a fost consemnat demult și despre care s-a și scris date mult mai semnificative. Anume, renumitul arheolog român A. I. Odobescu, care a vizitat în anul 1860 unele mănăstiri din România, a descoperit acel *Slujebnic* în biblioteca Mănăstirii Bistrița din Valahia și în descrierea obiectelor și a manuscriselor vechi găsite la mănăstire a publicat, cu traducere în limba română, „*Postfața*” din acel *Liturghier*.⁴¹ Însă lucrarea lui A. I. Odobescu nu a fost cunoscută de niciun bibliograf rus.

Al doilea exemplar a acelei ediții rarissime nu demult a fost procurat de către moscovitul P. I. Șciukin, colecționar de antichități rusești, de la pre-

otul Teofan Genețki (s. Vorniceni, gub. Basarabiei)⁴². Astfel a apărut o posibilitate să intervenim cu unele informații mai exacte și mai detaliate asupra acestei cărți interesante, care ocupă locul zece în lista celor mai vechi cărți tipărite cunoscute în surse bibliografice. Metodele descrierii sunt aceleași ca și în cartea lui I. Karataev.

Începutul tipăririi *Liturghierului* s-a făcut din porunca lui Radu Voievod și finisat sub Mihnea marele voievod al Ungrovlahiei, fiul marelui Vlad voievod, prin truda ieromonahului Macarie, în 10 noiembrie 1507 [1508 n.n.], în 1/4 pagină, 120 file nenumerotate. Signatura pe prima și ultima filă a fiecărui caiet, celelalte file fără signatură. În total 15 caiete câte 8 file fiecare. Signatura pe rectoul primei file a fiecărui caiet, la mijloc, în partea inferioară a paginii, următoarea în partea respectivă: caietul întâi a a, al doilea b b, al treilea z z etc. [...].

Unele frontispicii săpate în lemn, inițiale din împletituri, începutul textelor ce se referă la ritualuri, la fel unele puncte (elemente) sunt imprimate cu chinovarul. Pagina plină este culeasă în 15 rânduri.

Inițialele cu împletituri duble imprimate cu chinovarul sunt: X, Г, К, Н, Б, Г, Б П etc. [...], o parte mai mică dintre acestea sunt imprimate cu vopsea neagră, anume: Б, Б, С, Б, Б, Г, Г, Б, Б, Б, Б, Б, Г, Г și Г.

Locurile rămase fără tipar sunt puține. Astfel, trebuie să semnalăm cinci rânduri, pe prima filă a caietului al 6-lea și verso, ce trebuiau să fie ocupate de cuvinte lucrute cu chinovarul.

Cuprinsul *Liturghierului*:

f. 1. Vinieta de format mare, neagră, din două cercuri împletite [...]. "Proscomidia" – începând cu fila 4, rândul al 7-lea.

f. 8 verso. Vinieta de format mare, neagră din împletituri; între acestea stema Valahiei: corbul cu crucea în cioc [...]. Rugăciuni ...etc. Liturghia începe la fila 12, rândul al 4-lea.

f. 53. Frontispiciu din două cercuri împletite, lucrat cu chinovarul [...].

f. 83. Frontispiciu mare cu chinovar; desenul pe prima filă negru [...].

f. 103. Frontispiciu din două cercuri împletite, de culoare neagră, desenul și mărimea vinietai ca și la f. 53 [...]. După câteva rugăciuni – sinaxarul.

f. 113. dintre sfinții cei mai onorați în diferite zile ale săptămânii.

f. 118. [...].

f. 123. *Postfața* ocupă a doua jumătate a paginii și versoul acesteia; unele fraze sunt imprimate cu chinovar [...].

Domnitorul valah Radu, amintit în *postfața*, în timpul căruia s-a început tipărirea *Liturghierului*, este cunoscut sub numele de Radu al IV-lea cel Mare, a domnit din 1493 până la anul 1507⁴³. Un

alt domn valah, în timpul căruia „în primul an de domnie a fost finisată tipărirea *Liturghierului*, este Mihnea cel Rău, fiul domnitorului Vlad Țepeș,⁴⁴ eroul povestirii ruse „О мунтянском воеводе Дракуль” [*Despre voievodul muntean Dracula*], care a domnit din 1507 până la 1510.⁴⁵

Ieromonahul Macarie care a tradit asupra tipării *Liturghierului* este, fără îndoială, același Macarie cu efortul căruia a fost editat *Octoiul* la anul 1510⁴⁶, *Evangheliarul* în 1512⁴⁷ și, foarte probabil, două ediții mai timpurii, anume: *Osmoglasnik-ul* tipărit în Cernogoria în 1493-1494⁴⁸ și *Psaltirea* apărută la fel în 1495⁴⁹.

Este curios însă că și următoarea carte apărută după *Liturghierul* din 1507 [1508, de fapt; Al. Iațimirski datează greșit *Liturghierul* cu anul 1507 – n.n.], anume *Octoiul* din 1510, nu este cunoscut de către I. Karataev și în lucrarea sa el s-a folosit doar de o informație a arhimandritului Leonid referitor la această ediție. Și doi: este, la fel de curios că în toate acele trei tipăriri cunoscute ale ieromonahului Macarie nu este indicat locul tiparului. I. Karataev presupune că *Evanghelia* de la 1512 ar fi fost tipărită la Târgoviște, fosta capitală a Valahiei. Dacă această presupunere este adevărată, atunci *Liturghierul* din 1507 [1508, n.n.] posibil, a fost tipărit tot acolo. Probabil, ieromonahul Macarie a fost numit și mitropolit al Valahiei în anii 1516-1518, după mitropolitul Maxim, dacă izvoarele nu greșesc în cele ce indică⁵⁰. Anume acest mitropolit Macarie este amintit în *Slova nakazatel'nye* de voievodul valah Ioan Neagoe către fiul său Teodosie, descoperite nu demult de către P. A. Lavrov⁵¹ în manuscrisul din secolul al XVI-lea, în Biblioteca Populară din Sofia.

Note

¹ Издания кириллической печати для южных славян и румын XV-XVII в. (1494-1688).

Каталог книг (alcătuit de V. I. Lukianov), Leningrad, 1979, p. 6.

² Издания кириллической печати для южных славян и румын XV-XVII в. (1494-1688). Каталог книг (alcătuit de V. I. Lukianov), Leningrad, 1979, p. 7.

³ În catalogul tematic al Filialei Bibliotecii Naționale a Rusiei din Sankt Petersburg (bd. Moscovei 165) cartea românească (din R. Moldova) a fost inclusă în fișierul tematic „moldavskij azyk – nr. 73”.

⁴ Biblioteca Națională a Rusiei din Sankt Petersburg; vezi catalogul lingvistic general „греческий К-В- 132”; În acest fișier sunt catalogate 49 titluri de carte românească.

⁵ Nu cunoaștem dacă situații similare se întâmplă și cu alte cărți scrise în limbi ale popoarelor care au viețuit în imperiul sovietic.

⁶ Vezi în colecțiile Bibliotecii Naționale a Rusiei din Sankt Petersburg, *Evanghelia* (slavonă), Sibiu, 1546; exemplar incomplet, descris după cel ce se păstrează în Biblioteca Episcopiei din Ujgorod [Petrov, 1906, p. 76];

⁷ Vezi exemplarul din colecția Bibliotecii Academiei Duhovnicești din Sankt Petersburg, *Strastnic acum a treia oară așezat și tipărit după rânduiala Bisericii Răsăritului*, Tipografia Seminarului, Blaj, 1800.

⁸ Vezi exemplarul din colecția Bibliotecii Academiei Duhovnicești din Sankt Petersburg, nr. inv. 9999.

⁹ *Mărgăritare, adică cuvinte de multe flori [...]*, București, Tipografia Mitropoliei, 1691; exemplarul conține și o etichetă de inventariere veche din anul 1918: „Российская Публичная Библиотека. Фонд Истории Культуры”; vezi, nr. inv. 16.172.1.128 (Secția Poligrafie)

¹⁰ *Mărgăritare, adică cuvinte de multe flori [...]*, București, Tipografia Mitropoliei, 1691, f. 1-2.

¹¹ Якоб Гинкулов, *Начертание правил валахо-молдавской грамматики*, Санкт-Петербург, Типография Императорской Академии, 1840.

¹² Alexandru David, *Tipăriturile românești în Basarabia sub stăpânirea rusă (1812-1918)*. Bibliografie, Universitas, Chișinău, 1993 [59], p. 82.

¹³ *Cântecul lui Adam, când l-au scos din rai și alte versuri frumoase păstrate din bătrâni*, Chișinău, Tipografia lui V. V. Iakubovici, 1914; ediția lui Gheorghe Gonța nu este semnalată de alte surse bibliografice din epocă.

¹⁴ Broșura are 32 pagini; se vindea la un preț de 15 cop.

¹⁵ *Culegere a multor rugăciuni pentru treaba pruncilor celor rumănesci neuniți care învață*, Buda, la Crăiasa Tipografie a Universității Ungarești, 1821, 16 pag.

¹⁶ *Bucovină pentru învățătura pruncilor de a se deprinde a tot la slovenire și la citire, cât și la orânduirea vecernei, utrenii și a Sfintei liturghii*, Râmnic, 1829; vezi pagina de titlu.

¹⁷ ANRM, f. 205, inv. 1, d. 404. f. 1-9.

¹⁸ *Висоавна*, Tipogr. Arhierească, Chișinău, 1863, 131 p.

¹⁹ Onisifor Ghibu, *Din istoria literaturii didactice românești*, București, 1975, p. 103; ANRM, f. 152, inv. 1, d. 1, f. 3, 5, 7-23.

²⁰ *Издания кириллической печати для южных славян и румын XV-XVII в. (1494-1688)*.

Каталог книг (alcătuit de V. I. Lukianov), Leningrad, 1979, p.

²¹ *Издания кириллической печати для южных славян и румын XV-XVII в. (1494-1688)*.

Каталог книг (alcătuit de V. I. Lukianov), Leningrad, 1979, p. 7.

²² *Издания кириллической печати ..., op. cit.*, Leningrad, 1979, p. 7; vezi nota la subsolul paginii.

²³ *Издания кириллической печати ..., op. cit.*, Leningrad, 1979, p. 101.

²⁴ Alexandru Iațimirski (30.VIII.1873, Bairamcea, jud. Akkerman [Cetatea Albă] – 2.II.1925, Rostov), istoric, slavist, filolog; vezi de același autor: Григорий Цамблак [...], СПб, 1904; *Основные мотивы румынского простонародного искусства*; *Румыно-славянские очерки*, СПб, 1903; *Язык славянских грамот молдавского происхождения*, СПб, 1909; *Из истории славянской письменности в Молдавии*, СПб, 1906.

²⁵ A. Яцимирский, *Первый печатный славянский Служебник*, в Известии Отделения русского языка и словесности Императорской Академии Наук, Санкт-Петербург, 1896, p. 792-797.

²⁶ Alexandru Iațimirski, *op. cit.*, p. 792.

²⁷ Alexandru Iațimirski, *op. cit.*, p. 792.

²⁸ *Выставка церковной старины в музее барона Штиглица. Перечень предметов*, Петроград, март-апрель, 1915, 50 c.; În 1915, baronul Știțliț a organizat în scop filantropic, la Sankt Petersburg, o impozantă expoziție de vestigii vechi bisericești, la care au fost invitați mai mulți colecționari particulari din Rusia. Colecționarul Șciukin, deși era deținătorul unei bogate colecții de carte, n-a participat la acea manifestare.

²⁹ A. Яцимирский, *op. cit.*, p. 792; autorul notează la subsol: „în prezent se editează descrierea colecției de manuscrise, a cărei prima fasciculă a și apărut: A. Iacimirski, *Opis' starinnyh slavânskikh i russkikh rukopisej sobraniâ P. I. Šûkina*, M, 1896”.

³⁰ *Издания кириллической печати для южных славян и румын XV-XVII в. (1494-1688)*. *Каталог книг* (alcătuit de V. I. Lukianov), Leningrad, 1979, p. 7.

³¹ *Bibliografia românească veche*, București, 1508-1830, vol. I., p. 7.

³² *Издания кириллической печати для южных славян и румын XV-XVII в. (1494-1688)*. *Каталог книг* (alcătuit de V. I. Lukianov), Leningrad, 1979, 101-141 p.; autorii au consultat, de fiecare dată, alături de indicii bibliografici ai autorilor ruși și descrierile bibliografice ale bibliografilor români: Ioan Bianu, Nerva Hodoș, Dan Simonescu; au notat diferențele existente între aceleași exemplare de colecție; au identificat parțial însemnările manuscrise, în special cele slavone; la fel, au identificat și filigranul de hârtie.

³³ *Ibidem*, p. 101-104.

³⁴ Citat în: *Bibliografia românească veche*, București, 1903-1944, vol. I, p. 12.

³⁵ *Ibidem*, p. 132.

³⁶ *Bibliografia românească veche*. 1508-1830/1903-1944, vol. I, p. 58.

³⁷ *Bibliografia românească veche*, vol. I [A-C], Complexul Național „Curtea Domnească”, Târgoviște, CIMEC, 2004, p.123-125; autorii volumului au „actualizat” terminologia bibliografică, încât Constantin Brâncoveanu, domn al Țării Românești, și Sevastos Kymenites [profesor din Trapezunt] apar în calitate de „editori științifici” ai Bibliei lui Șerban.

³⁸ *Издания кириллической печати для южных славян и румын XV-XVII в. (1494-1688)*. *Каталог книг* (alcătuit de V. I. Lukianov), Leningrad, 1979, p. 141; bibliografii ruși consideră că „Biblia lui Șerban a imitat formatul tiparului, precum și o parte din stilul gravurilor, după ediția lui Ivan Fiodorov (Ostrog, 1581)”.

³⁹ Traducere după studiul lui Iațimirski, Alexandru/A. Яцимирский, *Первый печатный славянский Служебник*, в Известии Отделения русского языка и словесности Императорской Академии Наук, Санкт-Петербург, 1896, p. 792-797.

⁴⁰ *Opisanie slavâno-russkikh knig, napečatannyh kirillovskimi bukvami* [Descrierea cărților slavone-rusești, tipărite cu caractere chirilice], SPb, 1885, c. 44-47: „15” Slujebnic (Liturgiarion), tipărit în Veneția la porunca lui Bojidar Vukovici, de ieromonahul Pahomie în 1519, a 4-a parte de pagină, 240 file nenumerate. La sfârșitul „Slujebnicului” – postfață lărgită, ce cuprinde cinci pagini.

⁴¹ A. L. Odobescu. *Despre unele manuscrise și cărți tipărite, aflate în mănăstirea Bistrița* (jud. Vâlcea, România). În: *Revista Româna*, București, 1861, vol. I, p. 819.

⁴² Catalogul cărților vechi tipărite din bogata colecție a lui Șciukin, ulterior va fi editat. În prezent se editează descrierea colecției de manuscrise, a cărei prima fasciculă a și apărut: Al. Iacimirski. *Opis' starinnyh slavânskikh i russkikh rukopisej sobraniâ P. I. Šûkina*, M, 1896.

⁴³ A. T. Laureanu. *Istoria Românilor*, ed. III, București, 1867, p. 33, 338; N. D. Popescu. *Istoria unei dinastii (Basarabii)*. În: *Calendar pentru toți românii*, 1892, p. 37-38.

⁴⁴ Nu este cunoscut pe ce teme A. I. Odobescu îl numește pe Mihnea fiul lui Radu voievod. În: *Revista Română*

⁴⁵ Ioan Bogdan. *Vlad Tepeș și narațiunile germane și rusești asupra lui*. București, 1896, p. 69-74. Excurs IV.

⁴⁶ *Octoiul*, tipărit la porunca lui Vlad, voievodul Ungrovlahiei, la anul 7018, tipărit de Macarie. Leonid arhim., „Slavâno-serbskoe knigohraniliše na sv. Afonskoj gore”, *Čtenîâ Obs'va Ist. i Drevn. Ross.* [Societatea de Istorie și Antichități din Moscova].

⁴⁷ *Evangheliarul* tipărit în 1512, fără indicarea locului, însă posibil la Târgoviște (Valahia), pentru că este tipărit la porunca voievodului Ungrovlahiei și „a pământurilor de la Dunăre” Io Basarab, cu truda părintelui Macarie. I Karataev. *Opisanie slavâno-russkikh knig...*, p. 15.

⁴⁸ I. Karataev. *Opisanie slavâno-russkikh knig...*, p. 15.

⁴⁹ I. Karataev. *Opisanie...*, p. 18.

⁵⁰ E. Golubinskij. *Kratkij Očerk istorii pravoslavnyh Cerkvej – Bolgarskoj, Serbskoj i Rumynskoj*, M., 1871, p. 357-358.

⁵¹ *Čtenîâ Mosk. Obs'va Ist. i Drevn.* [Societatea de Istorie și Antichități din Moscova], 1836, cartea a III-a, extrase, p. 2.

Scrisul ca sistem supraordonat.

1. Analogiile lui Freud

Observația că evoluția formelor scrisului este corespondentă cu etapele de evoluție a conștiinței și de ascensiune istorică a societății [1, p. 102-104; 2, p. 98], dar și cu aceea a figurilor gândirii, că poate fi realizată o diagnosticare a mentalității prin scriere [3] etc., de asemenea concluziile că scrisul nu e doar un sistem de semne convenționale menit să fixeze și să comunice sunetele și cuvintele unei limbi, ci și o expresie, o reflectare a evoluțiilor omului și ale universului, a mișcărilor invizibile ale spiritului și ale conștiinței, o justifică intenția noastră de a defini scrisul ca pe un sistem supraordonat (sistem alcătuit din sistemele formelor scrisului) de semnificați grafemici ai fenomenelor existenței și ființării. Dar această definire nu poate fi suficientă sieși dacă nu are un pendant în chiar structura ființei umane, a psihicului ei. În lumina filosofiei corpului, a ontologiei pontyene, această pereche, acest pol simetric ar trebui să se afle situat în interiorul uman. Altfel spus, dacă în contextul conceptului de corp-element-principiu interiorul face un tot întreg cu exteriorul, iar vizibilul cu invizibilul, atunci scrisul ca exteriorizare trebuie să fie o vizualizare a unui alt scris care se produce în invizibil. Noi am făcut deja trimitere la a percepția kantiană, la acel „desenat” interior care aduce cu sine unitatea sintetică a conștiinței, dar și o desenare în exteri-

or ca și consecință a primei. Însă abordarea anterioară a corpului uman ca pe un semn grafic, ca pe un duct care se scrie pe sine însuși presupune, în virtutea raportului de unitate sus-menționat, că acest proces de scriere de sine trebuie să fie unul dedublat, adică să se producă sincron în interior și în exterior. O presupunere ar fi fost aceea că această dedublare necesară se datorează efectului de oglindă produs de scizura lui Rolando. Și ea nu vine în contradicție cu realitatea interioară a omului așa cum a descris-o Ștefan Lupașcu. Totuși, există și alte date științifice care fac dovada unei sincronii cvasiabsolute a scrisului ce se produce în cadrul cuplurilor interior-exterior și vizibil-invizibil.

Jacques Derrida a remarcat că în momentele hotărâtoare ale căii sale științifice, căutând modele metaforice, Freud le împrumută/preia nu din limba orală, nici din scrierea fonetică, ci din domeniul desenelor și configurațiilor grafice, semn că logocentrismul era considerat și de el ca fiind depășit. Freud recurge la semne care nici nu transmit vorbirea vie, pentru că găsește ca fiind inutilă folosirea metaforei scrisului în scopuri didactice. Iar faptul că el apelează totuși la aceste metafore e cauzat de capacitatea conceptului de „urme” de a lumina retroactiv. În plus, recurgerea la metafore creează, probabil, un fel de mișcare între implicit și

Aexe RĂU,
doctor în filosofie

Abstract: *The observation that the evolution of writing forms corresponds to the stages of the evolution of consciousness and the historical development of society, as well as the conclusions that writing is not just a conventional sign system but also an expression and reflection of human and universe evolution, of the invisible movements of the spirit and conscience, justifies our intention to define writing as a system of visual signifiers of the existence phenomenon. This phenomenon has been intuited by Freud too – utilizing a variety of methods taken from the hieroglyphic writing, he tended to demonstrate, that the contradictory or indeterminate meaning of the primordial words was able to confirm itself and to obtain operating specifics and conditions only on the basis of gesture and writing.*

explicit [4, p. 337].

Încă de pe timpurile lui Platon și Aristotel, filosofii ilustrau mereu raporturile dintre rațiune și experiență, dintre percepție și memorie cu ajutorul imaginilor grafice [5 p.131-217; p. 270-288]. Iar încrederea în cuvântul „scris” era de neclintit.

Pasul făcut de Freud subliniază această încredere și face posibile întrebările de tip nou vizavi de astfel de concepte ca metaforism, scris (scriitură) ș. a. Metafora folosită de el acoperă întreg teritoriul psihicului, conținutul căruia e reprezentat de el printr-un text esențialmente grafic. Iar structura aparatului psihic va fi prezentată ca un mecanism de scris. Aparat care dă naștere scriiturii psihice.

Mecanismul scrisului (Wunderblock) este de o complexitate covârșitoare. Sarcina ce și-o punea Freud era aceea de a explica fenomenul memoriei de pe pozițiile științelor naturale. Altfel spus, a reprezenta evenimentele psihice ca stări ale unor particule materiale, determinate cantitativ. Una din calitățile principale ale țesutului nervos este memoria, înțeleasă ca și capacitate a unor evenimente unice de a provoca iritări durabile. Freud vroia să explice atât durabilitatea urmei, cât și integritatea substanței perceptoare, atât tragerea brazdelor, cât și nevătămarea suprafeței receptive sau perceptive [6, p. 225, 465].

Respingând delimitarea, în vogă pe atunci, între celulele perceptive și celulele memoriei, Freud înaintează ipoteza grilajelor de contact și a trasării căii, ori, mai exact, a construirii căii. Directoare este aici însăși ideea răzbirii, croirii drumului, iar aceasta presupune atât un fel de violență, cât și o anume rezistență în fața invadării. Călea își face drum prin spargere, prin fractalitate. Asta înseamnă că trebuie să existe două feluri de neuroni: neuronii ϕ (phi), care nu opun nici un fel de rezistență și pot fi pătrunși (aceștia sunt neuronii percepției) și neuronii ψ (psi), care interpun în calea

cantității excitante grilaje de contact, astfel păstrând urma imprimată a acestei excitații. Aceștia reprezintă memoria. În consecință, memoria este nu una din calitățile psihicului, ci esența acestuia.

Nu cantitatea, ci diferența de croire a drumurilor este sursa memoriei. Urma ca memorie întruchipată, psihicul nu e altceva decât diferența de trasare a căilor. Cantitatea devine psihe și mneme nu prin plinătate, ci prin diferență. Repetarea nu adaugă cantități de forță. Numărul de repetări întregeste cantitatea (Qn) de excitație/iritație. Gândul director al lui Freud este că procesul acesta, această mișcare e o încercare a vieții de a se apăra. Amânând încercătura periculoasă, adică creând o anume rezervă, cu ajutorul trasării căilor sau prin repetare. Enigmatică rămâne însăși ideea primei încercări (primei trasări). Probabil că, spune el, trasarea căii este rezultatul pătrunderii unice a unei cantități mari de un fel de energie. Repetarea a început la primul contact al celor două forțe. Pentru viață este un pericol deja apariția memoriei. Viața este amenințată de trasarea-pătrunderea căilor, căreia ea îi opune rezistență, la fel ca oricărei invadări căreia îi poate ține piept numai prin repetare [4, p. 342].

Freud recunoaște aici rolul durerii. Dar fiind că, periclitând psihicul, durerea, dacă trece peste o anumită cotă cantitativă, trebuie să fie amânată, ca și moartea, altfel ea ar distruge organizația psihică a individului. Procesul trasării căilor și a creării memoriei e o confirmare a faptului că viața este moarte. Viața se apără cu ajutorul urmei, repetării și diferenței. Înainte de a determina ființa ca prezentă, trebuie să concepi viața ca pe o urmă. În conștiință nu e dat ceea ce se numește calitate (calități). Reproducerea și amintirea sunt lipsite de calitate.

Un an mai târziu, urma este numită de Freud scris, scriitură. El operează cu termeni ca semn,

înscrisere, reînscrisere. Memoria e prezentă nu doar o singură dată după pătrunderea căii. Ea se fixează, se înscrie prin semne. Conștiința și memoria se exclud reciproc.

Există trei etape (praguri) de înscriere a informației: semnul percepției este prima înregistrare, care nu are acces la conștiință și care apare grație asocierii. Inconștientul este a doua înscriere, iar anteconștientul, a treia.

Regresia topică, temporală și formală a viselor e ca o cale de revenire în somnul scrisului, scriiturii. Drept care, comentarea viselor se transformă în citire și descifrare. În așa fel, visul e ca o scriere secretă, ca o criptogramă.

Walburton descrie sistemul ieroglific, evidențiind în el diferite structuri. Ieroglifele s-au dovedit a fi simbolice, fiecare variantă (categorie) comportă un caracter fie curiologic, fie topic, iar relațiile dintre ele se construiesc fie prin analogie, fie ca interacțiune a părții cu întregul [14]. Aceste structuri ieroglifice corespund cu formele de acțiune ale viselor: condensare, transfer (deplasare), superdeterminare.

La egipteni exista o știință numită oneirocritia [13], care își prelua mijloacele sale din scrierea hieroglifică. Aceasta era o știință despre scriere pe care o posedau sacerdoții egipteni. Aceștia credeau că Dumnezeu le-a dăruit scrisul la fel cum le insuflă visele. Tălmăcitorilor le era suficient să caute în comoara tropică, sau în cea curiologică. Acolo ei găseau de-a gata cheia pentru descifrarea viselor. Codul hieroglific avea prin sine însuși rostul de tălmăcitor de vise. Ceea ce înseamnă că visul, inconștientul sunt organizate aidoma scrisului.

Freud presupune că visul se mișcă ca și scrierea reală și, deși scoate în scenă cuvinte, nu se subordonează lor. El are în vedere un astfel de model de scris, care în niciun caz nu poate fi redus la limba orală, dar care, ca

și hieroglifile, conține elemente pictografice, ideogramatice și fonetice. Scrisul psihic, așadar, mai ales în vise, se află într-o mișcare progresivă către proto-scriere, iar ajungând acolo nu poate fi citit cu ajutorul niciunui cod. Acolo, la acel capăt de cale, se păstrează o reminiscență idiomatică de neînălțurat, care ia asupra-i tot greul tălmăcirii în actele de comunicare între diferite instanțe ale inconștientului. Cel ce visează trebuie să-și creeze o gramatică proprie [6, p. 89-101].

Substanțialitatea cuvântului nu poate fi tradusă sau transpusă dintr-o limbă în alta. Pentru Freud, conștiința este un fel de suprafață, întoarsă către lumea exterioară. Scrisul psihic, în chip de energie psihică, circulă între sferile conștientului și inconștientului. Forța scrisului psihic rezidă în trasarea căii, în lăsarea urmei mnezice. Drumul se trasează în natură și în materie, în pădure sau în desime, asigurând astfel reversibilitatea timpului și spațiului. În cadrul scrierii psihice apar astfel de agregări care nu se mai subordonează liniarității logice și alfabetice.

Elementele visului sunt asemenea elementelor scrisului. S-a descoperit lucrarea condensării și deplasării. Prin procesul de sinteză aceste elemente se reunesc și sunt scoase în scenă. Acest policentrism al visului, al inconștientului este incompatibil cu liniaritatea.

Scriitura visului depășește limitele scrisului fonetic, tot așa cum fac și hieroglifile. Gândurile și conținutul visului ni se înfățișează în două limbi diferite; mai exact, conținutul visului ni se arată ca un transfer spre limitele altui mijloc de expresie, semnele și regulile gramaticale ale căruia noi le putem studia numai prin compararea originalului și a traducerii [7].

Gândurile visului ni se dezvăluie de îndată ce le cunoaștem, pe când conținutul visului ni se prezintă ca și cum cu ajutorul scrisului ideografic, fiecare semn al căruia trebuie transpus

în limbajul gândului corespunzător. Imaginea ce ni se arată e dată nu pentru văzut, ci pentru a fi citită. Și vom lua-o pe o cale greșită dacă vom încerca să interpretăm aceste semne după semnificația lor imaginativă și nu după și în legătură cu trimerile acestor semne. Așadar, conținutul alegoric este scrisul, lanțul de semne, care are o formă scenică. În vis, cuvintele tind să devină lucruri [8, p. 128; 9, p. 213-221].

Legătura logică visul o reproduce în formă de concomitență [10], el procedează ca pictorul care înfățișează pe o singură pânză pe toți poezii și filozofii, care, desigur, niciodată nu s-au întâlnit toți împreună în portic sau pe vârful muntelui. Visul alătură elementele, asigurând astfel o strânsă legătură între gândurile din el.

Modelul scrisului hieroglic (elementele căruia, de altfel, se întâlnesc în toate tipurile de scris), assemblează mult mai vizibil toată diversitatea formelor și funcțiilor semnului în vis. Orice semn – verbal sau grafic, sau de altă natură – poate fi implicat la astfel de nivele, în astfel de roluri și configurații care nu sunt prefigurate de esența lor, ci se nasc din jocul diferențelor. „Imaginea creată de vis cere o muncă de descifrare aidoma acelei depuse la descifrarea hieroglifelor egiptene” [4, p. 364].

Psihologia simte că e menită să colaboreze nu atât cu lingvistica dominată de vechiul fonologism, cât cu viitoarea grafematică.

Sunt revelatoare cele trei analogii freudiene legate de bucata de ceară și scriere:

Analogia 1. „Blocul minunat” (aparatură de percepție – n. n.) seamănă cu o tăblie de ceară sau de smoală de culoare cafe-nie întunecată, chenăruită cu hârtie. Deasupra e amplasată o foiță subțire și străvezie, prinsă bine de latura de sus a tăbliei, în timp ce latura de jos se alătură liber. Această foiță este elementul-cheie al mecanismului, acesta fiind compus, așadar, din

două straturi: cel de sus e o foiță de celuloză iar cel de desubt, o foiță de ceară, străvezie și ea. „Blocul minunat” se utilizează prin aplicarea unei înscriseri pe foița de celuloză. Aici nu e nevoie nici de creion, nici de cretă. Aici are loc o revenire la modul, la atributiva de care se folosea scrierea cuneiformă. Bețișorul ascuțit al celor care zgârâiau tăblițele de lut este înlocuit aici de energia care srăbate neuronii. Foița de celuloză are, desigur, o funcție de protecție.

Analogia 2. Trebuie să conștientizăm, că scrisul este o urmă rămasă deja după atingerea cu ascuțișul, în prezent, după atingerea sa punctică, după stigme. Dacă de pe tăblia de ceară înlăturăm foița de celuloză, tot ce a fost scris pe foiță se va șterge. Totuși, pe tăblia de ceară rămâne o urmă lungă care poate fi citită la o iluminare corespunzătoare (tot așa cum ne reamintim de ceva prin străluminarea conștiinței – n. n.).

Iar pe foița de celuloză care a suportat excitarea nu rămâne nici o urmă lungă. Amintirea se depozitează în alte sisteme, suplinitoare.

Tăblia de ceară înseamnă nu altceva decât inconștientul.

Analogia 3. Până aici a fost vorba de spațiul scriiturii (întindere, volum, proeminențe, adâncituri etc.). Dar există și timpul scriiturii, care reprezintă nu altceva decât structura fenomenului descris aici. Timpul este și el o caracteristică a foiței de ceară. Timpul nu este ceva exterior în raport cu ea. „Blocul minunat” include în sine ceea ce Kant, în analogiile cu cele trei tipuri de experiență, descrie ca pe trei moduri temporale: continuitate (neîntrerupt), consecutivitate și concomitență. Avem impresia, scrie J. Beaufret, că în procesul schematizării celor trei analogii kantiene (substanță, cauză, reciprocitate de acțiune) cauzalitatea acționează asupra timpului mai mult decât acesta asupra lor. Schematizarea presupune întotdeauna relația cu timpul [11, p. 54-55].

Temporalitatea, fiind ca atare un fel de dislocare, reprezentată prin sine nu numai orizontalitatea discretă în interiorul lanțurilor de semne, dar și o scriitură, înțelesă ca întrerupere și restabilire a contactului între diferite straturi psihice, o țesătură eterogenă. Această ipoteză presupune o intermitență, realizabilă prin impulsuri și zguduirii periodice, în distribuirea inervațiilor energetice. Freud face comparație cu un taster, pe care inconștientul îl împinge în exterior și îl trage înapoi după ce a măsurat nivelele de iritare și l-a prevenit despre asigurarea securității. Originea reprezentării noastre despre timp Freud o pune pe seama inexcitabilității periodice și intermitențelor în funcționarea sistemului [6, p. 305, 509].

Percepție pură nu există. Aflându-ne în procesul scrisului, noi scriem cu sprijinul unei instanțe din lăuntru nostru, care întotdeauna și în mod deliberat ține în vizor percepția noastră, fie ea internă sau externă. Subiectul scrierii este inexistent dacă înțelegem prin el o oarecare singurătate suverană a unui oarecare individ care scrie. Subiectul scrierii este un sistem de relații între diferite instanțe: „blocul minunat”, psihicul, societatea, lumea. În interiorul acestei scene nu mai găsești acea simplitate clară, care e caracteristică subiectului clasic. Carac-

terul social al scrisului, înțeles ca o dramă, impune crearea unei noi discipline prin care să poată fi studiat și înțeles.

Mecanismul scrisului înseamnă moarte și limitare în interiorul psihicului. Acest mecanism începe să se asemene cu memoria. Această asemănare înseamnă inevitabilitatea ființării-în-lume a psihicului, fiind surprinzătoare pentru memorie ca și moartea. Ea stă la baza memoriei.

Pe urmele savantului Abel, Freud, recurgând la o multitudine de procedee preluate de la scrisul hieroglific, tinde să demonstreze, că sensul contradictoriu sau indeterminat al cuvintelor primordiale a putut să se instaleze, să obțină specificul și condițiile de funcționare numai în baza gestului și a scrisului [12, cap. 7].

Într-o conferință rostită la Institutul de psihanaliză, Derrida trage vizavi de această teorie a lui Freud următoarele concluzii:

„Conceptul freudian de urmă trebuie radicalizat și sustras metafizicii prezenței care încă îl mai reține (în special în concepte precum acela de conștiință, inconștient, percepție, memorie, realitate, dar și în alte câteva).

Urma e ștergerea de sine, a propriei prezențe, ea se constituie sub amenințarea ori angoasa dispariției iremediabile,

a dispariției proprii dispariții. O urmă de neșters nu e o urmă, e o prezență plină, o substanță imobilă și incoruptibilă, un fiu al lui Dumnezeu, un semn al parusiei, nu o sămânță, adică un germene muritor.

Această ștergere e moartea însăși și în orizontul ei trebuie gândit nu numai „prezentul”, dar și ceea ce Freud considera de neșters în anumite urme din inconștient, unde „nimic nu se termină, nimic nu trece, nimic nu se uită”. Această ștergere a urmei nu e numai un accident ce se poate produce pe alocuri și nici măcar structura necesară a unei cenzuri determinate care amenință cutare sau cutare prezență, ci este însăși structura care face posibilă, ca mișcare a temporalizării și ca autoafectare pură, ceva ce am putea în general numi refulare, sinteză originară a refulării originare și a refulării „propriu-zise” sau secundare.

O asemenea radicalizare a gândirii despre urmă (gândire pentru că scapă binarității, făcând-o totodată posibilă plecând de la *nimic*) ar fi fecundă nu numai în deconstrucția logocentrismului, dar și într-o reflecție care se exercită într-un mod pozitiv în diverse domenii, la diferite niveluri ale scrisului, la articulația dintre scriitură în sensul ei curent și urmă în general.

Referințe:

1. Rău, A. Aleph în fața oglinzii (5). În: Magazin bibliologic. Chișinău, 2005, nr. 3-4, p. 102-104
2. Charmot, François. La formation de l'intelligence. Paris :Lazot, 1931. 368 p.
3. Carton, Paul. Le diagnostic de la Mentalité par l'Écriture. Paris :Herman, 1942. 258 p.
4. Французская семиотика: от структурализма к постструктурализму. Москва: Прогресс, 2000. 523 c.
5. Platon. Critias. Timaios. În: Platon. Opere. Vol. 7, București: Ed. Șt., 1993. 288 p.
6. Freud, S. Opere. Vol. 9: Interpretarea viselor. București: Ed. Trei, 1999. 632 p.
7. Freud, S. Completare metapsihologică la teoria viselor. În: S. Freud. Opere. vol. 3. București: Ed. Trei, 2000, p. 411-426.
8. Foucault, M. Le rêve: études et observations. Paris :Gallimard, 1906. 197 p.
9. Freud, S. Opere. vol. 8. București: Ed. Trei, 2002. 579 p.
10. Delacroix, H. Sur la structure logique du rêve. În : Revue métaphysique. 1904, vol. 12, p. 921-930.
11. Beaufret, Jean. Lecții de filosofie. Vol. 2, Timișoara: Amarcord, 1989. 404 p.
12. Beneviste, E. Problèmes de linguistique générale. Paris, 1974. 347 p.
13. Artemidorus din Daldis. Oneirocritica. Iași: Polirom, 2001. 306 p.
14. The World's Writing Systems. New York: Univ. Press, 1996. 387 p.

Chișinăul de altă dată în cărți poștale prezente în Serviciul Carte Veche și Rară

Fondul Serviciului Carte Veche și Rară înserează valoroase colecții de documente-unicat de importanță locală, națională și internațională. Prin prisma lor putem urmări și restabili desfășurarea evenimentelor de altă dată, ele servind drept o fereastră, portal de trecere din prezent în trecut. Pornind de la acest gând, am încercat să redescopăr Chișinăul vechi prin puținele documente cartofilice care se păstrează în cadrul serviciului.

Începutul apariției primei cărți poștale se crede a fi în anul 1869, în Austria, inițial aceasta reprezentând o bucată de hârtie fără imagini care se mai numea și carte de corespondență. Însă Muzeul Britanic (Londra) păstrează o carte poștală dedicată sărbătorii Sf. Valentin, datată cu sec. XV, perioadă când în Europa începe a evolua tiparul.

Aspectul exterior al cărților poștale a cunoscut multiple modificări, în urma cărora a apărut necesitatea de a diviza evoluția cărților poștale în câteva etape. Printre cei care s-au ocupat de studierea periodizării documentelor cartofilice sunt: austriacul Hans-Peter Koschek, M. Ursac, M. Dan și D. Ș. Drăgușanu – de origine română, care evidențiază șase perioade în evoluția cărților poștale [5]:

Perioada de pionierat – de la începuturi până la 1900,

Clasică: 1901-1904,

Postclasică: 1904-1918,

Semimodernă: 1918-1948,

Modernă: 1948-1989,

Contemporană: după 1900.

Patrimoniul Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova include peste 96 000 exemplare. Unice și remarcabile sunt imaginile „Souvenir de Bessarabie”, care au circulat până la 1900 și reprezintă imagini valoroase ale Basarabiei cu viața rurală din trecut, datini, chipuri de locuitori, peisaje pitorești ale principalelor râuri Prut și Nistru, orașe și cetăți. Începând cu anul 1898 și până la 1918, cartea poștală a cunoscut o dezvoltare vertiginoasă, acest interval de timp fiind considerat epoca de aur a cartophiliei.

În urma studierii cărților poștale ilustrate din cadrul Serviciului Carte Veche, mi-au atras atenția documentele cartofilice (36 la număr) care prezintă orașul Chișinău și, pe lângă funcția principală de efect poștal, mai au și funcție documentară, majori-

Veronica COSOVAN,
specialist principal
Serviciul Carte Veche și Rară

Abstract: *The National Library of Moldova has got a heritage of over 96 000 copies. Among them there are the cards “Souvenir of Bessarabia” which are unique and remarkable. They were in circulation up to 1900 and represented valuable images of Bessarabia: rural life, traditions, people, spectacular scenery of the main rivers Prut and Nistru, towns and cities, etc. From 1898 until 1918, the postcard industry developed rapidly; this period was considered the golden age of cartophily. Studying the postcards in the Department of rare books, I have found some cartophilic documents (36 in number) that drew my attention. They represent the city of Chișinău in the 19th century, and, in addition to their primary function as postcards, they have also a documentary function – the majority of them depict Chișinău’s streets, architecture, historical monuments, etc. of the 19th and 20th centuries.*

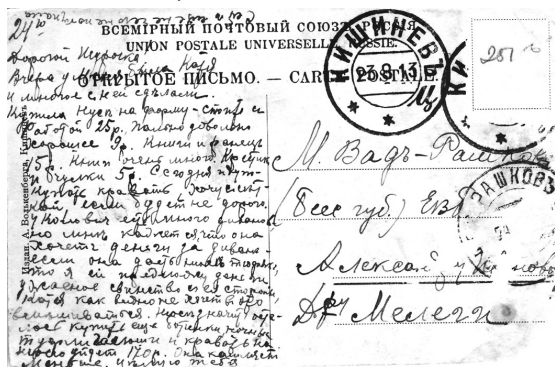
tatea reprezentând imagini cu vederi, străzi, arhitectură, monumente istorice, instituții emblematice ale orașului Chișinău din secolul XIX-XX.

Cărțile poștale au fost editate după clișee fotografice, apariția fotografiei contribuind esențial la „înveșnicirea” evenimentelor istorice ale Basarabiei în general. La capitolul editori o pondere mare a cunoscut Casa Editorială Wolkenberg, care deținea întâietatea la emiterea cărților poștale cu imagini ale Basarabiei și Chișinăului. A. Wolkenberg a locuit și a activat în Chișinău, avându-și firma editorială la parterul Hotelului „Suisse”. Cărțile poștale lansate de Wolkenberg au fost folosite de mulți autori în lucrările lor, de exemplu, N. Iorga în „Neamul românesc în Basarabia”, ediția din 1905 [5], precum și de revistele locale de la acea vreme: „Viața Basarabiei”, „Din trecutul nostru”. De altfel, cărțile poștale din perioada de pionierat „Souvenir de Bessarabie” au fost publicate anume la editura sa. Cele mai vechi ilustrate referitor la Chișinău, păstrate în Serviciul Carte Veche și Rară, emise de Wolkenberg, coincid cu perioada clasică și reprezintă: Casa antreprenorului Pronin, Casa Catargi și Biserica Gimnaziului nr. 2 de băieți. Caracteristic acestei perioade este fața verso lăsată doar pentru adresă, pe când textul se scria pe spațiul liber al feței recto unde era imprimată și imaginea.

O altă editură particulară care a editat cărți poștale este Casa de Comerț „Schlechter și Fiii”. Aceasta a desfășurat o activitate editorială foarte fructuoasă în domeniul dat.

Clișeele cărților poștale erau executate în Germania, acest fapt îl putem urmări pe recto în colțul drept de jos al cărților poștale în baza inscripției Graph. Ges., Berlin.

Cartea poștală basarabeană a evoluat în contextul celei rusești, deoarece Basarabia din punct de vedere poștal era încadrată în Imperiul Rus în urma încheierii păcii de la București [8]. Cum Rusia, în 1886, a devenit membră a U.P.U. (Uniunea Poștală Universală, înființată în 1878) pe versoul cărților poștale stă inscripția în limba rusă și franceză: „Всемирный почтовый союз = Union Postale Universelle. Russie”. Dimensiunile cărților poștale păstrate în serviciu corespund standardelor internaționale aprobate în 1886 (de U.P.U.): 140 mm pe 90 mm, până la 1886 mărimea cărților poștale varia de la 125-127 mm și 90-95 mm [5].

Din cele 36 de imagini ale Chișinăului pe care le deține Serviciul Carte Veche și Rară, 11 sunt circula-

te. Fără doar și poate, cartea poștală interesează mai mult ca imagine, însă nu poate fi trecută cu vederea și geografia circulației cărților poștale care este foarte variată: Chișinău, Craiova, Chilia Nouă, Napoli, Austria, Sankt Petersburg și Podolsk. La fel și limbile în care au fost scrise: rusă, română, germană.

Studierea mai în de aproape a vederilor orașului Chișinău m-a determinat să le clasific în următorul mod:

- Case și străzi,
- Instituții de învățământ,
- Monumente istorice,
- Instituții emblematice,
- Vederi generale,
- Locuri de agrement.

Majoritatea cărților poștale sunt poze prelucrate și tipărite pe hârtie specială. Până la apariția filmului color pozele erau alb-negru, fiind colorate manual în vederea imprimării de cărți poștale color. Procesul de litografiere a cărților poștale își are începutul în a doua jumătate a anului 1890 și se realizează în baza unei matrițe din piatră calcaroasă, iar pentru fixarea culorilor se foloseau uleiuri speciale sau apă. Serviciul Carte Veche și Rară păstrează câteva poze colorate cu imaginea Seminarului și Liceului de Fete. Deoarece pe imagine se disting câteva culori, exemplarele menționate pot fi clasificate ca cromolitografii. Cromolitografia, în comparație cu litografia, folosește mai multe plăci de calcar, pentru fiecare culoare aparte [12].

Aceste cărți poștale pot fi considerate mici opere de artă multiplicată, care, pe lângă rolul de a trimite mesaje, mai sunt și o formă de răspândire a artei, artei litografice în cazul dat.

Chișinăul a prins a se moderniza abia la începutul sec. XIX. La calitatea înaltă a edificiilor din oraș a contribuit marele arhitect A. Bernardazzi, care, în decurs de 30 de ani a fost principalul arhitect al orașului [2]. Dumnealui a proiectat și dirijat construcția celor mai importante clădiri din oraș cum ar fi: Pasajul – actuala primărie (1902), Biserica grecească „Sf. Pantelimon”, Palatul de Justiție (anii 80 ai sec. XIX), Liceul de Fete (1900) [3] etc., care până în prezent sunt mândria urbei. Alți arhitecți, construcțiile cărora le putem admira în cărțile poștale sunt: Sorocinski, Mazirov, Zaușkevici, Elladi, Șeidevan.

Imobilele reflectate în cărți poștale sunt monumente de arhitectură atât națională, cât și locală, fiind incluse în „Registruul monumentelor de importanță națională și municipală”, un proiect realizat de Asociația Obștească Centrul SITE [11].

Reflectări ale imaginilor vechi, în deosebi ale orașului Chișinău, putem găsi și în internet accesând anumite site-uri. Muzeul Național de Arheologie și Istorie a Moldovei are alcătuit un catalog de carte poștală în baza fondului propriu care se arată a fi foarte bogat și variat. Biblioteca Națională a lansat proiectul TEL pentru Biblioteca Europeană, proiect ce prevede numerizarea cărților poștale la care vor avea acces, cu ajutorul tehnologiilor noi, utilizatori din teritoriu și din țările care fac parte din sistemul Biblioteca Electronică Europeană.

Bibliografie:

1. Bezviconi, Gh. Semimileniul Chișinăului: scrieri despre Chișinău. Ch.: Museum, 1996. 96 p.
2. Colesnic, Iu. Chișinău. Enciclopedie. Ch.: Museum, 1997. 568 p.
3. Ciobanu, Ștefan. Chișinăul. Ch.: Ed. Comisiunii Monumentelor Istorice, Secția din Basarabia, 1925. 119 p.
4. Din trecutul nostru: rev. istorică, 1935, nr. 17-20, p. 59-74; 1936, nr. 35, p. 28-48; nr. 36-39, p. 107-126.
5. Grițco, Ana. Popas în timp: catalog de carte poștală ilustrată. Chișinău: Casa Editorial-Poligrafică Bons Offices, 2006. 256 p.
6. Poștarencu, Dinu. Poșta Moldovei. File de istorie. Ch., 2000, p. 29-75.
7. Халиппа, И. Город Кишинев времён жизни в нём Александра Сергеевича Пушкина 1820-23 гг. Кишинев, 1899. 72 с.
8. Юбилейный сборник Кишинева 1812-1912. Кишинев, 1914. 231 с.
9. <http://basarabia.cartofilie.ro>
10. <http://sit.md>.
11. <http://monument.sit.md>
12. <http://cartofilie.ro>

Lista cărților poștale cu imagini ale Chișinăului vechi, depozitate în Serviciul Carte Veche și Rară al Bibliotecii Naționale

Case și străzi

Casa noastră din Chișinău / fot. Zemșan. – S.I., s.a. – necirculată.

Кишинёвъ. Домъ Шварцмана / А. Wolkenberg. – Kichineff, [1901-1904]. – necirculată.

Кишиневъ. Александровская ул. Городские часы / Издание Т/Д К. Шехтеръ и Сыновья. – S.I., s.a. – necirculată.

Кишиневъ. Домъ Пронина / Papetărie A. Wolkenberg. – Kichineff, [1901-1904]. – necirculată.

Кишиневъ. Домъ Катаржи / Papetărie A. Wolkenberg. – Kichineff, [1900]. – circulată.

Кишиневъ. Пушкинская улица. – S.I., s.a. – necirculată.

Кишиневъ. Серафимскій Епархіялн. Домъ / Изд. А. Волькенберга. – Кишиневъ, s.a. – necirculată.

Instituții de învățământ

Chișinău. Liceul de Băieți nr. 3 (Sfatul Țării). – Chișinău: Sfatul Țării, [1923]. – circulată.

Кишинёвъ. Женская гимназія. – S.I., [1910]. – circulată.

Кишинёвъ. Женск. земск. гимназія / Papetărie A. Wolkenberg. – Kichineff, s.a. – necirculată.

Кишиневъ. 1-ая Мужск. Гимназія / Papetărie A. Wolkenberg. – Kichineff, [1909]. – necirculată.

Кишиневъ. 2-ая Мужск. Гимназія / Изд. Межебовского. – S.I., [1912]. – necirculată.

[Кишиневъ. 2-ая Мужск. Гимназія / Papetărie A. Wolkenberg. – Kichineff]. – identificată după Catalogul de carte poștală ilustrată „Popas în timp”.

Кишиневъ. Семинарія. – S.I., [1910]. – circulată.

Кишиневъ. Реальное училище / Изд. А. Волькенберга. – Кишиневъ, s.a. – necirculată.

Кишинёвъ. Детскій садъ Ю. П. фонъ-Грейкинъ / фот. Г. Шлаинъ. – S.I., s.a. – necirculată.

Monumente istorice

Кишиневъ. Греческ. Церковь / Papetărie A. Wolkenberg. – Kichineff, s.a. – necirculată.

Кишиневъ. Костёлъ / Изд. А. Волькенберга. – Кишиневъ, s.a. – necirculată.

Кишинёвъ. Церковь 2-ой Муж. Гимназіи / Papetărie A. Wolkenberg. – Kichineff, [1901-1904]. – necirculată.

Кишиневъ. Пассаждъ / Изд. А. Волькенберга. – Кишиневъ, s.a. – necirculată.

Кишиневъ. Гербовецкая Община Красн. Креста / Изд. А. Волькенберга. – Кишиневъ, s.a. – necirculată.

Кишиневъ. Земск. Музей / Papetărie A. Wolkenberg. – Kichineff, [1912]. – circulată.

[Кишиневъ. Ворота въ соборный скверъ]. – S.I., s.a. – necirculată.

Instituții emblematică

Кишинёвъ. Городск. Банкъ / Изд. А. Волькенберга. – Кишиневъ, [1914]. – circulată.

Кишиневъ. Благородное Собрание / Изд. Межебовского. – S.I., [1912]. – necirculată.

Chișinău. Ministerul Delegatului în Basarabia. – S.I., s.a. – necirculată.

Chișinău. Palatul de Justiție. – S.L., [s.a.] – circulantă.

Кишинёвъ. [Închisoarea] / Папетărie А. Волкенберг. – Кичинефф, [1901-1904]. – necirculantă

Гара – Chișinău. – S.L., [1926]. – circulantă.

Кичинефф. Hospital „Regina Maria” / Libr. „Kniga”, edit. – S.L., s.a. – necirculantă.

Vederi generale

Кишинёвъ. Пансионатъ-Костюжны / Издание Т/Д К. Шехтеръ и Сыновья. – S.L., s.a. – necirculantă.

Кишинёвъ. Пред. Боюканы / Издание Т/Д К. Шехтеръ и Сыновья. – S.L., s.a. – circulantă.

Кишинёвъ. Дача Л. С. Черкеса. – S.L., [1911]. – circulantă.

Costiujeni. Chișinău. – S.L., s.a. – circulantă.

Сercul Militar – Chișinău : Vedere generală. – S.L., s.a. – necirculantă.

Locuri de agrement

Expoziția Chișinău, 1925. Vedere cu clădirea „Sfatul Țării” și restaurantul „Londra”. – S.L., s.a. – necirculantă.

Scurt istoric

Liceul nr. 1 a fost deschis în 1833 cu numele de Liceu Regional din Chișinău. Primul liceu din Basarabia și-a avut sediul în clădirea care până la 1861 a fost spital militar, în urma unui incendiu este refăcut. Coloanele în stil Empire din fața liceului dispar

și clădirea ia înfățișarea pe care o vedem pe cartea poștală. Poseda o bogată bibliotecă de cărți și reviste vechi rusești. După 1918 poartă numele lui B.P. Hasdeu. Primul episcop de onoare a fost Alexandru Sturza, ilustrul apologet și scriitor.

În 1835, pe lângă liceul regional, a fost deschis un pension pentru copii dotați din familiile boierilor locali.

Liceul nr. 2 de băieți, înființat la 1871 de prof. D. Slavinschi, inițial a fost gimnaziu cu 4 clase, abia la 1884 a devenit liceu. Deoarece clasele primare din liceul nr. 1 erau supraaglomerate, s-a hotărât deschiderea acestei instituții.

Liceul nr. 3 s-a deschis în 1908, în monumentala clădire a pensionatului nobilimii, ridicată la 1905. Aici s-a votat Unirea, iar în timpul revoluției (1917-1918) și-a ținut ședințele Parlamentul Basarabiei (Sfatul Țării). Pe un perete avea gravat pe o placă de marmoră actul Unirii de la 1918. Concepția inițială ca pension-azil pentru copii nobili din gubernie.

Liceul Real, deschis la 1884, renumit prin bogata colecție de tablouri, un cabinet bogat pentru științele fizico-chimice, cu stație meteorologică și observator astronomic.

Școala Eparhială – construită pe o regiune a satului Hrusca, unul din cele șase sate pe moșiile cărora a fost înființat Chișinăul modern. Deschisă la 1864 pentru copilele de preoți cu un program special. La început școala a existat doar datorită entuziasmului unor cetățeni care organizau donații și profesorilor care activau fără salariu. Printre directoarele instituției a fost și renumita Elena Alistar-Romanescu (1873-1955) unica femeie deputat în Sfatul Țării. În 1871, programul a fost modificat și la studii erau primite și fetele funcționarilor din teritoriu, prin acest pas s-a urmărit încadrarea femeilor în activitatea intelectuală.

Seminarul a fost înființat la 1813 (inițial a fost stabilit chiar în palatul Mitropoliei). Clădirea a fost ridicată în 1817, refăcută în 1868; în anii 1900-1901 s-a construit o nouă clădire a seminarului, avându-l ca prim-rector pe P. Cunițchi la recomandarea prietenului său G. Bănulescu-Bodoni. În 1818, Seminarul a fost vizitat de împăratul Alexandru I, care era în trecere prin Chișinău, pentru întâlnirea sa cu suveranul austriac la Odesa. Organizarea procesului de instruire era asemănătoare celui de la Academia Kievo-Moghileană.

Penitenciarul – clădire în stil genovez, castel pseudoroman de o rară originalitate ca arhitectură, ale cărui vestigii s-au păstrat până în zilele noastre, despre care vestitul geograf E. Reclus scria: „Clădirea principală a orașului este o uriașă pușcărie cu patru turnuri cu dinți, care se înalță deasupra casei joase”. Clădirea veche a fost construită în 1813 și i se spunea „ostrog”. Fiind neîncăpătoare cu 6 camere (150 locuri), în 1843 s-a purces la construcția unei noi clădiri mai mari.

Primăria Chișinău – clădirea a fost construită în 1902 în stil neoclasic cu elemente de stil gotic, autorii proiectului: M. Elladi și A. Bernardazzi. La primul etaj – magazine frumoase, o bibliotecă, apartamentele administrației comunale, deasupra încununată de un orologiu tradițional. Până a se construi primăria, pe acest loc se afla un turn de observare.

În 1870 se încep lucrările pentru construirea căii ferate Chișinău-Odesa care s-a terminat cu puțin înaintea războiului din anii 1877-1878, când Chișinăul a fost vizitat de către împăratul Alexandru al II-lea.

Saca - Chișinău.

Str. Alexandru cel Bun (1877-1924) era partea cea mai frumoasă a orașului. La înc. sec. XIX se numea str. Millionaia; în anii 40 ai sec. XIX-1877 – str. Moskovskaia; 1924-1944 – bd. Alexandru cel Bun; 1944-1952 – str. Lenin; 1952 până la 1990 – bd. Lenin; actualmente bd. Ștefan cel Mare și Sfânt. Principala arteră a orașului a avut cele mai importante obiective ale vieții sociale și politice, economice și culturale orașenești cu aspect european și plin de viață. Mijlocul străzii peste ceva timp a fost plantat cu copaci, ceea ce îi conferea bulevardului o imagine de o frumusețe rară, asemănătoare străzilor orașelor caucaziene.

Banca orașului, o clădire străjuită alegoric de doi lei de piatră, este înființată la 1903. Până la 1922 – casă de împrumut a preoțimii, transferată ulterior în banca clerului ortodox din Basarabia. Veniturile băncii erau utilizate pentru scopuri culturale și de binefacere potrivit Adunării Generale a Uniunii Clericilor. Actualmente aici se află Sala cu Orgă.

„Casa Noastră”, în timpul revoluției, a adăpostit sediul consiliului de miniștri al Republicii Moldovenești.

Muzeul Național de Etnografie și Istorie Naturală în stil mauritan este instituit de Zemstva Gubernială. Datorită primului custode al Muzeului, Franz Osterman, a fost creată cea mai bogată colecție a muzeului „Flora și fauna Basarabiei”.

Comunitatea luterano-evangelică s-a înființat la 1825 de nemți veniți din regiunile rusești. În 1838, au zidit Biserica Luterană cu un turn original în stil gotic.

Comunitatea romano-catolică s-a format pe la anul 1830, ca la 1840 să construiască o biserică pentru enoriașii săi care erau polonezi și, fiind sub stăpânirea rusă, depindeau de episcopia din Tiraspol.

În Casa lui Pronin și-a avut reședința Comandamentul Corpului III de armată. Construită la 1823-1825, casa aparținea sărdarului Iordache Varfolomei. În 1877, aici a găzduit împăratul Alexandru al II-lea.

Antreprenorul Pronin a construit mai târziu un palat din piatră în speranța de a-l vinde reginei Serbiei, Natalia, ultima reprezentantă a familiei Keșco. Până la urmă, după multe peripeții, acest palat a fost donat M. S. Regelui Carol II, care îl pune la dispoziția Fundațiilor Regale.

Casa arhiepiscopală dată în exploatare la 1911 pe actualul bd. Ștefan cel Mare, după un proiect al arhitectului Gh. Cupcea. Se mai numea casa lui Serafim, în memoria arhiepiscopului Chișinăului și al Hotinului Serafim. Construcție în stil neoclasic, cu elemente eclectice, în anii 1920-1939 fiind numită și Casa Eparhială. În 1917, în sala acestei case și-a ținut lucrările Congresul I al Militarilor.

Blagorodnoe sobranie – casa întrunirilor nobilimii basarabene, construită la 1888, pe locul clubului englez, distrus în 1886 de incendiu. Executată în stil clasic cu elemente de baroc, la intrare având un foișor original, iar pe fațadă sculpturi – cariatide. Aici aveau loc serate literare, iar în 1918 Sadoveanu și-a prezentat opera. În 1952, pe fundamentul păstrat după război, s-a construit Cinematograful „Patria”.

Casa lui Hertza, actualul Muzeu Național de Arte Plastice de pe bd. Ștefan cel Mare. Construit în sec. XIX-XX în stil baroc vienez. Atrage atenția prin garnitura decorativă bogată a fațadei principale, prin basoreliefurile și ornamentele moderne, prin sculpturile de pe fronton. Friza clădirii este decorată cu cartușe volute și ornamente vegetale. Inițial a fost construită ca o casă de locuit. Aparținea lui Vladimir Hertza, care își trăgea originea din coloniști germani, primar al Chișinăului și fondatorul Ligii Românești din Basarabia în 1919.

Casa Catargi, construită prin 1853-1854, pe vremea căminarului Iordache Catargi, devine renumită când intră în posesia lui Ion Catargi, mareșal al nobilimii. În 1881-1897, se afla în spatele Soborului. În 1876, aici s-a oprit marele duce Nicolae, comandantul armatei ruse, împreună cu fiul său Nicolae (cel tânăr), iar în 1877 Alexandru II a întâmpinat parada oștirilor care plecau pe frontul bulgar. O

notă referitoare la acest boier și la casa lui găsim în revista Din trecutul nostru: „Un boier mare (Ivan Egorovici Catargi) darnic, binefăcător și fire impozantă, știa să dețină cea mai frumoasă casă din Chișinău, unde tot ce era mai select în Basarabia găsea o primire convenită...”. De altfel, acest boier a fost primul basarabean care a absolvit cu brio Colegiul Juridic din Petersburg.

Porțile Sfinte, monument de arhitectură de la mij. sec. XIX, construit în 1841, de formă pătrată cu 2 nivele. Nivelul superior este decorat în stil clasic, pe partea frontală se află un orologiu mecanic, iar în interiorul aceluiași nivel este montat cel mai mare clopot din oraș. Construit, între fostele case Catargi și Krupenski, din banii donați de boieri, meșteșugari și vânzători, este unica poartă păstrată din cele 3 existente și cea mai impunătoare ca mărime și mai măreață ca arhitectură. Monumentul a fost construit în cinstea împărătesei Maria Alexandrovna care în 1867 a vizitat Chișinăul împreună cu ai săi copii.

Comunitatea Hârbovăț a surorilor de caritate a fost înființată în 1905. A contribuit la construirea unui spital din Chișinău în 1910, un preventoriu și un cămin pentru surorile de caritate.

În 1916, la Chișinău a fost înființată o Asociație de binefacere „În numele lui Hristos” pentru populația nevoiașă din teritoriu. Asociația și-a dezvoltat activitatea în trei domenii: religios-bisericesc; social-filantropic și cultural-religios. Activitatea culturală agricolă se propaga la ferma „Maciuca”, produsele acestei ferme, sprijinită de P. Cardaș și îngrijită de agronomul Bahtalovschi, au fost expuse la expozițiile agricole din Chișinău (1921-1925), la care au obținut o medalie de aur și una de argint. Asociația în cauză s-a dezvoltat și a activat sub tutela lui V. Guma, iar în 1923 a obținut tutela M. S. regina Maria.

Cronica Simpozionului Științific Anul Bibliologic

Ideea acestei cronici mi-a venit cu patru ani în urmă, când împreună cu colegii mei începeam pregătirile pentru cea de-a 175-a aniversare a Bibliotecii Naționale. Poate că este bine că n-am dus ideea la bun sfârșit, atunci, pentru că ar fi lipsit patru ani până la rotunjimea acestei aniversări. Douăzeci de ani ! Ce vârstă poate fi mai frumoasă ? Mai ales că această numărătoare a pornit din start cu un potențial puțin spus de invidiat. Greu de numărat câți dintre colegii mei au avut norocul să participe la toate cele douăzeci de ediții ale Simpozionului Științific Anul Bibliologic. Eu l-am avut și nu cred că aș putea scrie acum mai frumos, despre această activitate, decât am scris în « Gânduri la un jubileu » (Magazin Bibliologic, 2007, nr.2, p.111) « Printre multele manifestări organizate de-a lungul anilor cea mai dragă sufletului rămâne Anul Bibliologic. În șaisprezece ediții câte au fost organizate, până în prezent, (până în anul 2007-n.a.) s-au întâmpnat atâtea lucruri frumoase, atâtea întâlniri și experiențe, atâtea comunicări care au făcut onoare bibliotecii, dar și celora veniți să ne cunoască, din alte părți. Din an în an această manifestare a luat amploare, ajungând să devină nu numai o întrunire profesională și o manifestare de referință a Bibliotecii Naționale, dar și o sărbătoare de suflet, așteptată de toată lumea... »

În anul 2007, când făceam prima tentativă de-a înjgheba Cronica, știind cât de mare a fost implicația dlui Alexe Rău în organizarea tuturor celor 16 ediții ale Anului Bibliologic și că însăși elaborarea concepției Anului Bibliologic îi aparține, i-am trimis prin email prima variantă a materialului, „la judecată”. Mesajul de răspuns al dlui director a întrecut așteptările mele, pentru că am descoperit în el lucruri pe care nu le-am cunoscut niciodată și sunt sigură ca nu le-au cunoscut nici colegii mei. Alexe Rău îmi scria, între altele:

„... Să-ți spun câteva cuvinte despre cum a fost începutul. După ce comisia formată din cei 28 de experți a elaborat modelul strategic al SNB și el a fost aprobat la colegiu, la o ședință operativă dl Ungureanu și dl Andrievski, viceministrul, au pus problema găsirii unor părghii care să ne ajute să realizăm modelul cu adevărat, să nu lă-

Vera OSOIANU

Abstract: *This article represents an overview of the twenty editions of the Scientific Symposium. Bibliological Year. Via the proposed topics the evolution of library in the Republic of Moldova can be traced in the years that followed the declaration of state independence. The first edition of Bibliological Year 1991 totaled the activity of the National Library System in the first year of library reform. The following editions have been considering various aspects of librarianship field, contributing to the development of library activity, the promotion of advanced experiences and of quality practices tested in the libraries both in the country and abroad. The chronicle highlights the key moments of those twenty editions of Bibliological Year, and serves as a proof of the consistency, dedication and devotion invested by the staff of the National Library of Moldova in the maintenance and development of this tradition, which has meant a lot to the development of libraries and the affirmation of the librarianship profession.*

săm să împărtășească soarta multor planuri de perspectivă, cum se numeau ele atunci, care au rămas să zacă prin sertare și nu au mai fost realizate. **La sfârșitul săptămânii, după ce am discutat în direcție mai multe propuneri, dl Colac (pe atunci, conform concepției noi a SNB și ordinului ministrului, eu mă numeam director general al bibliotecilor din Moldova, cu reședință la BNRM; activitatea căreia era și ea sub diriguirea mea) a ales propunerea mea care se reducea la următoarele: Pentru a face ca modelul strategic al SNB să se realizeze, e nevoie de o asigurare managerială specială pentru asta, planificarea, informarea și darea de seamă anuală fiind întotdeauna verigile forte ale unui sistem de management. Managementul modelului prevedea și el aceste funcții, numai că eu cu Eugen ne-am gândit să le dăm o alură necazonă. Pivotalul aceluia impact managerial trebuia să-l constituie două componente manageriale de bază (planificarea și raportatul de îndeplinire), dar în forme noi, europene. Aceste două elemente eu am propus să le concepem și să le numim Seminarul Național al managerilor de bibliotecă (planificarea) și simpozionul științific „Anul bibliologic”, care se vedea ca un fel de trecere în revistă a ceea ce se realiza din modelul strategic în fiecare an. Ne-am ținut de această idee cam vreo zece ani. Și trebuie să spun că datorită anume acestui fapt, Modelul strategic al SNB a fost, cum au constatat toți, primul program strategic care se realiza pas cu pas. Cam de pe la a zecea ediție noi ne-am cam abătut de la această sarcină primordială a acestor două forme de activitate. În primul rând, noi nu mai deținem informația exactă, ca atunci, ce se face anual în planul reformei (al îndeplinirii Modelului). Din care cauză ne-am refugiat, dezarmați, în teme așa zis actuale (deși unele din ele au fost fertile). Tot din**

această cauză nu mai corespunde, conținutul, Seminarul cu Simpozionul. Căci, așa cum a fost concepția inițială, comunicările la Simpozion trebuiau să se țină pe teme și în jurul sarcinilor (orientărilor) abordate la Seminar.

Seminarele și Simpoziioanele tematice sunt eficiente atunci când se trece la managementul de proiecte naționale anuale, ca în SUA. Dacă am fi mers pe această cale, am fi fost prezentat la Seminare conceptul și sarcinile proiectului național pe anul viitor, iar la Simpozion am fi făcut schimb de opinii, dezbateri, prezentări etc. relative la proiectul național respectiv. Așa se face ca, deși Simpoziioanele sunt pompoase, mai ales când chemăm mai multă lume să uimim mai întâi cu numărul de participanți, acum noi nu suntem nici acasă nici plecați, nici pe drum nici pe cărare, nici în Moldova nici în SUA sau în altă parte.

În acest sens ar trebui să avem o concepție de cercetare și dezvoltare bazată pe Modelul strategic și pe documentele foarte importante de mai dincoace ca să putem proiecta anual pași iar la Simpozion să ne uităm cum am pășit, ce urmă am urmat. Acest lucru nu ne împiedică să avem invitați și conferințe tematice, dar acestea din urmă trebuie să fie complementare, nu de bază.

Așa vad eu evoluția acestor două forme-gemene de activitate științifico-metodică”...

Printre manifestările care au luat naștere chiar odată cu începutul reformei bibliotecare, Simpozionul Științific Anul Bibliologic va ocupa întotdeauna un loc distinct. Această activitate științifică s-a transformat într-o frumoasă tradiție și a fost organizată an de an, fără a fi întreruptă chiar și în anii deosebit de grei din punct de vedere financiar pentru instituție. Pe parcursul celor douăzeci de ediții, de la tribuna Anului Bibliologic, comunității bibliotecare

i-au fost prezentate peste 360 de comunicări, în care au fost luate în dezbateri cele mai actuale probleme și cele mai reușite experiențe ale domeniului, atât la nivel național, cât și internațional, mișcarea de idei în biblioteconomie și știința informării, prioritățile de perspectivă, schimbarea în toate aspectele ei, în felul acesta Simpozionul, aducând un aport incontestabil în dezvoltarea profesională, instruirea continuă și perfecționarea calificării bibliotecarilor din toate rețelele de bibliotecă.

Pentru a scoate în relief gradul de implicare a profesioniștilor domeniului în această manifestare științifică de anvergură, Departamentul Cercetare și Dezvoltare în Biblioteconomie a făcut **Topul celor mai activi participanți cu comunicări**. Rezultatele nu surprind, demonstrează doar o cunoscută stare de lucruri. Iată cum arată ierarhia cantitativă: Alexe Rău – 15 comunicări, Lidia Kulikovski și Ludmila Corghenici – câte 14 comunicări, Vera Osoianu – 13 comunicări, Nina Negru și Eugenia Bejan – câte 10 comunicări, Claudia Balaban și Petru Racu – câte 9 comunicări, Larisa Gologan și Tatiana Costiuc – câte 8 comunicări. Tot câte 8 comunicări au prezentat Traian Brad și Ion Madan, care de mai multă vreme veghează și această manifestare doar ca îngeri păzitori. Foarte mulți sunt cei care au prezentat între 6 și 2 comunicări, iar 109 colegi au prezentat câte o comunicare. Socoteala cantitativă este simplă, cunoscând însă valoarea celor nominalizați, nu vom pune la îndoială, nici pentru o clipă, nici calitatea prezentărilor, în care cei care de-a lungul anilor s-au perindat la tribună, au concentrat tot ce-au știut și au avut mai bun.

Axată, în primul an, pe totalurile și realizările anului precedent și prioritățile de activitate ale anului următor, manifestarea a evoluat în timp spre dezbateri de probleme de mare actualitate pentru perioa-

da sau anul respectiv.

Prima ediție a Anului Bibliologic a fost organizată, cu mare pompă, la 3 aprilie 1992 la Palatul Republicii, pe atunci Centrul Republican de Cultură și Artă, având un singur organizator – Biblioteca Națională.

Chiar de la prima ediție la lucrări participă, inclusiv cu comunicări, reprezentanți ai tuturor rețelelor de biblioteci: publice, specializate, din învățământ, sindicale, precum și ai Catedrei de Biblioteconomie, Camerei Naționale a Cărții, Societății Prietenilor Cărții, Centrului de Istorie Literară și Muzeografie „M. Kogălniceanu” – toate instituțiile care au tangențe cu bibliotecă, cartea, bibliotecarul și desigur, utilizatorul.

Printre protagoniștii primului An Bibliologic au fost: Alexe Rău, care a și prezentat raportul principal „Anul bibliologic 1991”, publicat în revista Magazin Bibliologic nr.1, 1992 cu titlul „Schimbarea la față a bibliotecilor basarabene (Anul bibliologic 1991)”, Ludmila Corghenci, Vera Osoianu, Clăudia Balaban, Elena Corotenco, Petru Racu, Lidia Kulikovski, Tamara Baghici, Nelly Turcanu, etc. Cu câteva excepții aceste nume se vor perinda din ediție în ediție ca dovadă a unei fidelități de necrezut și a unei dăruiri profesionale totale. Numărul doi al revistei Magazin bibliologic din 1992 publica un material cu titlul „Un început ce se vrea tradiție” în care se făcea o trecere în revistă a lucrărilor simpozionului Anul bibliologic 1991, acest început, care după cum ne-au demonstrat edițiile care au urmat, chiar a devenit o tradiție frumoasă, care merită să fie continuată. În cuvântul de inaugurare a simpozionului „Anul bibliologic 1991”, domnul Tudor Colac, pe atunci șeful Direcției Creație Populară, Centre de Cultură, Biblioteci și Muzeu menționa că „simpozionul, pe lângă faptul că este primul de acest fel la noi, în republică, comportă o semnificație aparte și prin aceea că are în sarcină

totalizarea unui an de cotitură pentru bibliotecile basarabene. Anul 1991 va intra, dacă nu în istoria mare a noastră, atunci, cu siguranță, în istoria biblioteconomiei noastre, ca un an când s-a încercat și într-o anumită măsură a reușit, trecerea bibliotecilor basarabene la principiile bibliologiei europene”.

Simpozionul Anul Bibliologic 1991 a avut un răsunet enorm în rândurile comunității bibliotecare și era clar că manifestarea nu va încăpea prea multă vreme în formula inițială.

Anului Bibliologic 1992 are loc în perioada 2-3 martie, 2003 sub egida Bibliotecii Naționale, Bibliotecii Municipale „B. P. Hasdeu”, Asociației Bibliotecarilor din Republica Moldova și Societății Bibliofililor. Pentru prima dată la o manifestare de acest fel, de rând cu ședința în plen, sunt organizate și ședințe pe secțiuni: Bibliologie. Informare; Documentare și Bibliofilie; Istoria Cărții. Divizarea participanților pe secțiuni a permis prezentarea mai multor comunicări și folosirea mai eficientă a timpului. Pe parcursul a două zile au fost prezentate patruzeci de comunicări, reprezentând tot spectrul de probleme ale domeniului bibliotecar și domeniilor adiacente. De rând cu colegii noștri bibliotecari – reprezentanți ai tuturor tipurilor de biblioteci, au prezentat comunicări și specialiști de la Academia de Științe, Muzeul Național de Istorie, Muzeul Național de Etnografie și Istorie Naturală, etc.

Această ediție a Anului Bibliologic a constituit un pas important în stabilirea relațiilor de colaborare între bibliotecile de la noi și cele din România. La lucrările Simpozionului au participat bibliotecari din bibliotecile publice din România, precum și reprezentanți de la Ministerul Culturii din București: Traian Brad, directorul Bibliotecii Județene „Octavian Goga” din Cluj-Napoca; Dimitrie Poptâmaș, directorul Bibliotecii Județene Mureș; Nedelcu Oprea, directorul Bibliotecii

Județene „V. A. Urechia” Galați; Marius Dobrescu, directorul adjunct al Bibliotecii Naționale a României; Gheorghe Buluță, directorul Bibliotecii Municipale „M. Sadoveanu”, București; Ion Mărunțelu, șef serviciu Bibliotecii de la Ministerul Culturii, București. Astăzi este greu de imaginat cum reușeam să primim atâția oaspeți, în condițiile în care la anul respectiv deja începea declinul financiar, care ulterior a afectat atât de mult Biblioteca și activitatea ei.

Anul Bibliologic 1993 are loc la 2-3 martie, 1994 aproape în aceeași formulă, cu ședințe în plen și trei secțiuni: Istoria Culturii, Cărții, Bibliotecii; Informare. Documentare și Biblioteconomie; Sociologia Cărții și a Lecturii. De rând cu temele tradiționale, la această ediție a Anului Bibliologic, sunt prezentate, pentru prima dată, și aspecte privind informatizarea activității bibliotecare. De remarcat prezentarea domnului Eugen Turuta, pe atunci șeful serviciului Automatizare al Bibliotecii Naționale, „Aspectul sistemotehnic al informatizării bibliotecilor” și „Prezentarea proiectului de informatizare a bibliotecilor publice din România”, propusă auditorului de Marius Dobrescu, directorul adjunct al Bibliotecii Naționale a României.

Anul bibliologic 1995 are loc la 28 februarie 1996 sub egida Ministerului Culturii al Republicii Moldova, Ministerului Culturii al României, Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova și Bibliotecii Naționale a României. Genericul simpozionului este „Bibliothèques – une nouvelle génération”. La această ediție a Anului Bibliologic au predominat discuțiile în jurul problemelor actuale ale biblioteconomiei. Pe fondalul acestor discuții s-a evidențiat însă foarte pronunțat comunicarea „Pledoarie pentru o nouă filozofie a biblioteconomiei”, prezentată de domnul Alexe Rău.

Pentru prima dată sunt prezentate rezultatele **Concur-**

sului republican „Cea mai reușită lucrare în domeniul bibliologiei” și are loc premiarea câștigătorilor concursului. Regulamentul Concursului Republican pentru cea mai reușită lucrare în domeniul bibliologiei (biblioteconomie, bibliografie, bibliofilie, istoria cărții și tiparului) fusese aprobat prin ordinul nr.12 din 16.01.95 al Ministerului Culturii al Republicii Moldova.

Manifestările din cadrul Anului Bibliologic 1996 s-au ținut în zilele de 4-5 martie 1997. Pentru folosirea mai eficientă a timpului sunt organizate trei secțiuni: Biblioteconomie; Informare. Documentare; Bibliofilie. Istorie literară. În prima zi a lucrărilor, în ședința plenară, domnul Traian Brad și doamna Lidia Kulikovski au susținut conferința „Programul PHARE. Inițiativele Consiliului Europei pentru bibliotecile publice”. Marea surpriză a acestei ediții a Anului Bibliologic a fost **Topul bibliotecarilor** și premiarea celor mai buni 10 bibliotecari din țară. Criteriile pentru selectarea bibliotecarilor de top au fost elaborate de domnul Alexe Rău și cu unele modificări nesemnificative au rămas în vigoare pe parcursul mai multor ani. Pentru a doua oară are loc premiarea câștigătorilor Concursului republican pentru cea mai reușită lucrare în domeniul bibliologiei.

Începând cu această ediție Topul bibliotecarilor și Concursul republican nu vor mai lipsi din program pe parcursul mai multor ani și vor constitui atracția principală a mai multor ediții ale Anului Bibliologic, așteptată cu mult interes de comunitatea bibliotecară.

Anul Bibliologic 1997 are loc la 4-5 martie 1998. Simpozionul propriu-zis are loc pe parcursul unei zile. Ziua de 5 martie a fost consacrată Conferinței generale a Asociației Bibliotecarilor din Republica Moldova. Domnul Alexe Rău, președintele de atunci al ABRM a prezentat raportul, privind

activitatea ABRM în perioada 1996-1998. De asemenea, a fost aprobat Programul de activitate al ABRM pentru anii 1998-2000.

Marea revelație a acestei ediții a fost David Case, Biblioteca Universității Ohio (SUA) care a prezentat comunicarea „Zece principii ale bibliotecilor americane”. David Case se afla în perioada respectivă în Moldova, fiind antrenat în susținerea, pe parcursul a patru luni, a cursurilor de management pentru bibliotecari, proiect realizat de Biblioteca Națională cu sprijinul financiar al Fundației SOROS Moldova, Ambasadei Statelor Unite ale Americii în Moldova și Asociației Bibliotecarilor Americani.

Anul bibliologic 1998, care a avut loc la 3-4 martie 1999 a fost primul care și-a axat lucrările pe o temă concretă și anume „Drepturile omului: probleme de acces la informație și la colecții în Republica Moldova”.

Anul bibliologic 1999, 1-2 martie 2000 are ca generic „Profesiunea de bibliotecar în societatea de tranziție” și ca implicare activă, de rând cu organizatorii tradiționali, Catedra de Biblioteconomie și Asistență Informațională a USM. Manifestările cheie în cadrul acestei ediții au fost: conferința domnului Alexe Rău „Biblioteca Națională a Franței – un proiect și un model pentru mileniul III” însoțită de demonstrarea filmului „Biblioteca Națională a Franței – istoria imediată a unui proiect” și masa rotundă „Învățământul biblioteconomic superior în Republica Moldova la 40 de ani” unde au fost luate în dezbateri probleme de mare actualitate pentru activitatea bibliotecară, în special formarea profesională a bibliotecarilor.

Tot la această ediție a avut loc și ședința Clubului biblioteconomiștilor unde s-a vorbit despre „Fundația SOROS-Moldova și impactul ei asupra bibliotecarilor și bibliotecilor din Moldova”.

O noutate absolută pentru

o manifestare de acest gen a fost lansarea cărților „Cumpăna cu două ciuturi” și „Plânsul demurgului” de academicianul Mihai Cimpoi.

În șirul simpoziunilor un loc cu totul deosebit ocupă Anul bibliologic 2000 cu genericul „Reforma bibliotecară după 10 ani: bilanțuri și strategii de viitor”, care a avut loc la 1-2 martie 2001. În comunicarea „Un deceniu sub semnul reformei” au fost trecute în revistă cele mai importante momente care au marcat reforma bibliotecară în Moldova și au pus bazele biblioteconomiei naționale.

Printre oaspeții Bibliotecii s-au aflat Ghenadie Ciobanu, Ministrul Culturii de atunci și Robert R.Newlen, Biblioteca Congresului, SUA.

În cadrul Anului bibliologic 2000 a apărut și un element nou, au fost organizate două workshopuri: Utilizarea indicatorilor de performanță și Actualizarea descrierii bibliografice și a clasificării documentelor.

La ediția Anului Bibliologic 2001, care are loc la 1 martie 2002, pentru prima dată, de rând cu premiarea câștigătorilor Concursului republican pentru cea mai reușită lucrare în domeniul bibliologiei și premiarea bibliotecarilor de top sunt acordate și **Premiile „Gazetei bibliotecarului”**.

Manifestările din cadrul Anului bibliologic 2002, organizate la 4 martie au loc sub genericul „Bibliologia Moldovei la începutul mileniului III”. Organizarea simpozionului a fost susținută financiar de Ambasada SUA în Republica Moldova. Pentru prima dată de la începutul organizării Anului Bibliologic în 1992, moderatul simpozionului a fost altcineva decât directorul general al Bibliotecii Naționale, și anume academicianul Petru Soltan, președintele Consiliului Științific al BNRM. Director general al BNRM domnul Alexei Rău și-a rezervat dreptul de a prezenta eseul introductiv.

Oaspetele Anului bibliolo-

gic 2002 a fost domnul Bernard Margolis, Președintele Bibliotecii Publice Boston, care a prezentat comunicarea „Managementul schimbării în bibliotecă”. Un mesaj de salut a prezentat Aleisha Woodward, atașatul cultural al Ambasadei SUA în Republica Moldova. Două comunicări de excepție au prezentat protoiereul Ioan Ciuntul „Preocupări de biblică în Basarabia” și respectiv pictorul Gheorghe Vrabie „Ex-librisul și grafica de carte în câmpul schimbărilor”.

Anul bibliologic 2003 a avut loc la 12 martie 2004 și a avut ca temă principală „Bibliotecile, colaborarea și cooperarea din perspectiva globalizării”. Au fost prezentate teme de mare actualitate și mare interes pentru cei prezenți. De remarcat „Vechea noua bibliotecă în contextul vechii noii globalizări” de Alexei Rău, „Bibliotecile și societatea informațională globală” de Lidia Kulikovski, „Internet-comunicarea în bibliotecile din Republica Moldova” de Vlad Dunduc, „Rețele globale de referințe virtuale – o nouă generație de cooperare” de subsemnata, etc.

Anul bibliologic 2004, 11 martie 2005 a avut printre organizatori și Biroul de Informare al Consiliului Europei în Moldova și s-a axat pe „Biblioteca – centru strategic în democratizarea societății”. Comunicarea de bază „A învăța și a trăi democrația” a fost prezentată de Lilia Snegureac, directorul Biroului de Informare al Consiliului Europei în Moldova.

Anul bibliologic 2005 a avut loc la 16 martie 2006 sub genericul: „Bibliotecile Moldovei în contextul trecerii de la Societatea Informațională la Societatea Cunoașterii”. În cadrul acestei ediții a Anului Bibliologic, domnul Alexe Rau a susținut conferința „De la Societatea Informațională la Societatea Cunoașterii: constituirea unei concepții noi asupra civilizației umane și asupra rosturilor contextuale ale institutului de bibliotecă”.

În contextul acestei conferințe s-au înscris perfect comunicările care au urmat: „Perspectiva bibliotecii virtuale a Moldovei: tehnologie, arhitectură, accesibilitate, conexiune internațională”, „Probleme ale promovării limbii și culturii naționale în mediul virtual, în lumina reglementărilor UNESCO și ale CE”, „Problemele lecturii în cadrul Societății Cunoașterii”, „Rolul bibliotecii pentru copii în promovarea valorilor Societății Cunoașterii” și toată suita de comunicări, privind activitatea bibliotecilor universitare, publice, școlare, etc. prezentate sub genericul „Modelul de activitate al bibliotecilor în contextul Societății Informaționale”.

La această ediție a Anului Bibliologic, de rând, cu rezultatele concursurilor și premiilor tradiționale au fost prezentate și rezultatele **Concursului republican „Biblioteca publică – partener în promovarea proprietății intelectuale”**, precum și premiile câștigătorilor.

Tot în cadrul acestei ediții a avut loc și Conferința extraordinară a Asociației Bibliotecarilor din Republica Moldova.

Anul bibliologic 2006 și-a desfășurat lucrările la 28 martie 2007 sub genericul „Situția actuală și proiectele de perspectivă ale domeniului bibliotecar”. Și la această ediție au fost luate în dezbateri probleme de mare actualitate pentru comunitatea bibliotecară, precum „Vectorii, problemele și proiectele Bibliotecii Europene”, „Competențele profesionale ale specialiștilor în informare și documentare și procesul de la Bologna”, „Biblioteca electronică”, etc. O temă de mare interes la această ediție a fost cea prezentată de Dan Marinescu, directorul IME, România „Revoluția TINREAD – tehnologii de ultimă oră aplicate în biblioteconomie”.

Simpozionul Științific Anul Bibliologic 2007 a avut ca temă „Implementarea tehnologiilor informaționale în bibliotecile Moldovei: situația la zi”. Comunicările au fost axate în special

pe relația de corespondență în paradigma destinație echipament – resurse informaționale – servicii informaționale. În calitate de keynote speaker, Laura Kasari Hahmann, responsabil de resursele informaționale la Ambasada SUA în Varșovia, a prezentat comunicarea „Blogs. Social bookmarking and tagging”, temă încă destul de nouă pentru comunitatea profesională din Moldova la acea vreme.

La Seminarul Național din toamna anului 2007, anul 2008 fusese declarat Anul Lecturii, deci simpozionul care a avut loc la 4 martie 2009 a avut ca temă „Anul Bibliologic 2008 – Anul promovării lecturii”. Au fost făcute publice rezultatele concursurilor „Raionul, municipiul cu cele mai eficiente aplicări ale cuantumului guvernamental la completarea bibliotecilor” și „Biblioteca cu cel mai mare indice mediu de lectură”. Premiile de încurajare au fost oferite de către Ministerul Culturii. Este prima ediție la care participă doar bibliotecile publice. Anul Bibliologic 2009, care își desfășoară lucrările la 31 martie 2010 are loc în aceeași formulă, având ca temă „Anul bibliologic 2009 – anul promovării imaginii bibliotecii publice în comunitate”. Au fost făcute totalurile activității bibliotecilor publice pe parcursul anului 2009 – an conceput drept o campanie națională de imagine, care să scoată în prim plan acest aspect al activității atât de important pentru prezentul, dar mai ales pentru viitorul bibliotecii. Învingătorii etapei republicane a concursului **Promovarea imaginii bibliotecii publice în comunitate** au cules roadele muncii unui an în care au dat tot ce-au avut mai bun, convingând colegii, că imaginea pozitivă nu se face printr-o campanie de un an, dar se realizează sistematic, zi de zi, an de an, folosind toate posibilitățile, cunoștințele, creativitatea și competențele profesionale.

Urmărind temele puse în discuție la cele 20 de ediții ale Simpozionului Științific Anul Bi-

bibliologic putem, practic, urmări evoluția activității bibliotecare în țară, pe această întindere de timp, iar așa cum fiecare vorbitor, pregătindu-și comunicarea, încearcă să exploreze la maximum și experiența altor țări, și

evoluția activității bibliotecare și informaționale la nivel internațional.

Iată o manifestare care va rămâne în istoria Bibliotecii Naționale, în istoria activității

bibliotecare naționale și va face cinste generației noastre de bibliotecari, dar mai ales celor care au conceput-o și au trudit asiduu pentru a-i spori importanța și eficiența.

Bibliografie:

1. Biblioteca 2.0 – o nouă generație de biblioteci: (Materialele Seminarului Naș. al Managerilor de Biblioteci Publice 2009) / resp. ed.: Vera Osoianu. – Ch.: BNRM, 2010. – 80 p.
2. Imaginea bibliotecii publice în comunitate / Biblioteca Națională a Republicii Moldova. – Chișinău: BNRM, 2009. – 68 p.
3. Kulikovski, Lidia. Anul Bibliologic 2001: Analize și sinteze / L. Kulikovski // Gazeta bibliotecarului. – 2002. – Nr. 4. – P. 1-3.
4. Osoianu, Vera. Anul Bibliologic 2007 / V. Osoianu // Gazeta bibliotecarului. – 2008. – Nr. 3. – P. 2.
5. Osoianu, Vera. Gânduri la un jubileu / V. Osoianu // Magazin Bibliologic. – 2007. – Nr. 2. – P. 111.
6. Rău, Alexe. Schimbarea la față a bibliotecilor basarabene (Anul biblioteconomic 1991) / A. Rău // Magazin Bibliologi. – 1992. – Nr. 1. – P. 109-118.
7. Sistemul Național de Biblioteci al Republicii Moldova: Model strategic (Aprobat prin Horărârea din 24 decembrie 1991 al Colegiului Ministerului Culturii și Cultelor al Republicii Moldova) // Biblioteconomia Moldovei: Cadru de reglementare. – 1993. – P. 6-49.

MEDICUL CARE A CONDUS GUVERNUL REPUBLICII MOLDOVENEȘTI

În toate timpurile, medicii au fost partea cea mai revoluționară a societății. Aveau această deschidere pentru schimbarea regimului izvorâtă, probabil, dintr-o profundă reminiscență profesională. Medicina are nevoie permanent de progres, deoarece calitatea medicinei este direct proporțională cu progresul științific, iar pentru progres este nevoie de schimbare, este nevoie de un echilibru social perfect. Și aici găsim explicația pentru această dorință de a se manifesta nu numai ca profesioniști, dar ca și revoluționari.

Medic a fost Zamfir Arbore, medic a fost Petru Cazacu, medic a fost Victor Crășescu ș.a. Toți aceștia au făcut parte dintre primele echipe de poporaniști basarabeni care au suferit prigoana țarismului, s-au refugiat în România, au făcut studii medicale sau au profesat medicina. Și tot aici este cazul să remarcăm că, dincolo de marele devotament pentru profesie, a existat o mare deschidere pentru cultură, pentru actul cultural, pus pe același cântar cu gestul profesional. Dincolo de medic, dincolo de omul politic a stat scriitorul. Sunt celebre cărțile lui Zamfir Arbore, Victor Crășescu, Petru Cazacu. Aici este modelul pentru medicii de astăzi. Medicina poate vindeca trupul, dar fără lecuirea sufletului omul tot bolnav rămâne.

Din acest șir de personalități îl desprindem pe doctorul Petru Cazacu. La un depozit de maculatură am găsit volumul *Un secol de învățământ medical superior la Iași*, editat de Facultatea de Medicină, autor C. Romanescu, fără indicarea anului de ediție. Este curios lucru că această ediție jubiliară, întocmită foarte riguros, bogat ilustrată cu imagini și documente nu are indicat locul și anul ediției.

Printre imaginile prezentate, una ne-a atras cea mai mare atenție, fiindcă îl reprezintă pe doctorul Petru Cazacu, basarabeianul care, stabilit în România încă până la 1900, a fost un colaborator

Iurie COLESNIC

Abstract: *What really surprises in politicians of the twentieth century is the fact that being well-known professionals in their core activities – industrialists, economists, doctors – they all persevered and demonstrated a high level of culture. Most of them left for posterity extremely interesting memories, fine publicistic works and outstanding specialty studies. Among those prominent figures we could mention Dr. Petru Cazacu, a Bessarabian who had established residence in Romania before 1900, and was an active collaborator of the famous magazine “Viața românească” (Romanian Life). He was Constantin Stere’s close friend, and in hard times of the year 1918 he was head of the Government of the Moldavian Republic.*

activ al celebrei reviste *Viața românească*, un prieten apropiat al lui Constantin Stere, iar în momentele grele ale anului 1918 a fost chiar șeful Guvernului Republicii Moldovenești.

Ceea ce impresionează foarte mult la oamenii politici ai secolului XX, este faptul că, fiind profesioniști recunoscuți în activitățile lor de bază: industriași, economiști, medici, toți au perseverat și au demonstrat că au un înalt nivel de cultură. Marea lor majoritate a lăsat posterității memorii extrem de interesante, pagini frumoase de publicistică și studii de specialitate remarcabile.

Biografia doctorului Petru Cazacu am prezentat-o în Enciclopedia *Chișinău* și poate că ar fi bine s-o readucem în atenția cititorilor.

S-a născut la Chișinău la 6 octombrie 1871. Și-a făcut studiile la Seminarul Teologic din Chișinău. Urmărit de poliția țaristă pentru activitate revoluționară, a trecut Prutul. În 1900, a absolvit Facultatea de Medicină a Universității din București și a fost numit medic de plasă în Moldova de peste Prut. A urmat toate etapele carierei profesionale: medic de plasă, oraș și județ. Printre primele realizări publicistice – articolul *O sută de ani de robie* (*Viața românească*, 1912), care în același an a apărut în ediție separată la Editura "Dacia" din Iași. La 2 aprilie 1918, a fost cooptat ca membru în Sfatul Țării. A fost director la Finanțe și președinte al Consiliului Directorilor Generali ai Basarabiei. După Unire, a fost director general al Serviciului Sanitar din Iași și secretar general în Ministerul Sănătății. În 1931 și 1933, a fost deputat de Bălți în Parlamentul României. Autor a peste 15 titluri de carte, dintre care 6 pe teme medicale. Pentru *Istoria farmaciilor din România* a primit premiul Academiei Române.

Opera: *Moldova dintre Prut și Nistru, 1812-1918*, Iași; *Zece ani de la Unire: Moldova dintre Prut și Nistru, 1918-1928*, București, 1928; *Medicul rural*, București, 1906; *Cum trebuie să ne păzim de pelagră*, 1908; *Asigurările muncitorești*, 1912; *Pelagra*, 1913; *Stațiunea sanitară de la Clazomene*, București, 1914; *Chișinău*, Iași, 1921; *Instituția publică Zemstva*, 1921; *Leninism și troțkism*, 1924; *Câteva date din istoria Basarabiei*, București, 1925; *Notes sur la Bessarabie*, 1926; *The truth about the question of Bessarabia*, 1926; *La verita storica sulla questione della Bessarabia*, 1926; *Din Rusia sovietică*, Iași, 1927; *A XV-a aniversare a unirii Basarabiei*, 1933; *Cuvântare*, București, 1934 ș.a.

În 1940, a scos o carte intitulată aproape profetic: *Vine vremea de apoi*, povestire istorică din trecutul Basarabiei, iar, în 1992, una din cele mai bune cărți ale lui Petru Cazacu *Moldova dintre Prut și Nistru, 1812-1918* a fost reeditată la Chișinău.

Interesul lui pentru istorie nu s-a limitat doar

la problemele basarabene și chiar istoria românilor el a reflectat-o din timpurile cele mai vechi. Spre exemplu, în 1935, a publicat în revista *Viața Basarabiei* un studiu intitulat *Note pe marginea campaniei de pe Prut din 1711*, studiu în care el meditează pe marginea a două destine istorice: Dimitrie Cantemir și Petru cel Mare.

Atunci când s-a retras din politică, a revenit la medicină, dar totuși n-a ezitat să-și expună crezul, adică ceea ce l-a făcut pe un medic să se implice în politică, să facă mare politică. Și în revista *Viața Basarabiei*, nr. 4-5, 1933, când se serba 15 ani de la Marea Unire, el a publicat un material intitulat *Pagini din istoria Unirii Basarabiei*. Erau mărturiile unui participant la marele eveniment, erau mărturiile unui personaj implicat direct în acest eveniment:

„Nu este ușor să deznaționalizezi o masă compactă a unui popor autohton pe teritoriul lui; chiar un popor mic și primitiv ca ostiicii, vogulii și ceremișii au rezistat. Cu atât mai puțin s-a putut reuși asupra românilor din Basarabia, popor de rasă arică cu tradiții occidentale și cu limbă romanică.

Cu toate eforturile: școlii, bisericii, armatei, instituțiilor și organizațiilor locale, cu toate forțele economice, financiare, industriale, cu tot timpul îndelungat de o sută de ani, cu toată lipsirea moldovenilor de mijloace materiale, intelectuale și artistice, pentru a-și dezvolta cultura lor națională aici, cu toată schilodirea până la o măsură a limbii, prin introducerea de cuvinte rusești, cu toată sărăcia lor, retrași la sate, izolați, rezistând

pasiv, ținând la pământul, via, codrul, păpușoiul, boii și oile lor, au trăit și și-au păstrat graiul lor din comorile vechi sufletești, din tradiții și obiceiuri transmise verbal din generație în generație, fără să se reușească, prin tratamentul care li s-a aplicat, să fie degenerați, imbecilizați, sălbăticiți. Desigur că erau în urmă cu știința de carte și cultura; s-au ivit între ei și manifestații sociale patologice, ca inochentismul, izvorâte din ignoranță și bună credință înșelată. Dar aceste fenomene au fost locale și reduse.

Așadar, înainte de 27 martie 1918, imperiul rus a dus aici în Basarabia, ca și în toate regiunile de periferie ale imperiului, în Finlanda, Estonia, Letonia, Lituania, Polonia, Ucraina etc., o politică de cuceritori, care disprețuiesc pe autohtonii alogeni și tindea cu toate puterile să-i distrugă, fie rusificându-i, fie anihilându-i prin opresiune și oprirea oricărei culturi naționale. Politica aceasta

era îndreptată în special contra demnității naționale și contra sufletului național – care trebuiau cu orice preț micșorate și apoi nimicite, dacă nu se supuneau.

În ziua de 27 martie 1918, această întocmire s-a prăbușit.”

I-a fost dat să vadă calvarul basarabenilor din 1940 de la 28 iunie, calvarul României la începutul lui august 1944 și a murit, probabil, cu gândul la roata istoriei care trebuia să mai facă un cerc...

S-a stins din viață la București, în luna august a anului 1956 și a fost înmormântat la Cimitirul *Sfânta Vineri*, unde și-au găsit odihna de veci mai mulți basarabeni de vază: Vasile Stroescu, Zamfir Arbore, Ion Codreanu ș.a.

Alegerea acestui loc n-a fost întâmplătoare. Lupta de-o viață a cimentat prietenia și a înveșnicit-o până dincolo de moarte.

UN POET ADOPTAT PE VECI DE BASARABIA

Astăzi o știm cu toții că scriitorii Basarabiei interbelice au avut parcă două vieți. Prima și cea mai importantă trecere prin târâmurile miraculoase ale literaturii, pentru mulți dintre ei, s-a încheiat la 1944. Ceea ce a fost după 1944 se potrivește mai mult pentru descrierea existenței lor fizice.

Octav Sargețiu, autorul *Cântecelor în singurătate*, satisfacția apariției în volum a avut-o ultima oară în 1945. De atunci încoace a continuat să versifice slovele limbii materne, știind prea bine că ele vor rămâne în manuscrise. Cincisprezece titluri de carte care puteau să aibă și aveau tot dreptul să pretindă la o circulație literară, la un destin aparte, așa și nu și-au mai găsit cititorul! Deși la apariția primei ediții a *Cântecelor în singurătate* criticul Perpessicius semnaliza, într-o cronică literară la radio, apariția unui autor interesant: „*Cântecele în singurătate*, eleganta plachetă a dlui Octav Sargețiu, cuprinde 10 poeme închinatăe Basarabiei, al cărui fiu adoptiv a fost și pentru care a pătimit exilul temporar de care au avut parte mai toți rapsozii provinciilor recâștigate. *Iarăși te revăd, Basarabie; Chișinău; Frumoșii, anii mei basarabeni...*; *Cătuțul meu, basarabean; Văd basarabean; Adio la Orhei; Nistrul* sunt câteva din titlurile acestor poeme și ele spun îndeajuns despre natura evocatoare a acestei poezii. Dimpreună cu dnii D. Iov și Nicolae Coban, dl Octav Sargețiu a dus mai departe făclia aceluia lirism basarabean, pe care l-a aprins cu un sfert de veac în urmă poetul și preotul Alexie Mateevici”.

Aici se impune parcă o descifrare biografică a rândurilor de mai sus. Precizarea este absolut necesară, deoarece „fiul adoptiv” al Basarabiei s-a născut la 23 octombrie 1908, în inima Bărganului, comuna Vlad Țepeș, județul Lăpușna. La Mărzaci, județul Orhei, a nimerit întâmplător, prin dispoziția Ministerului Instrucțiunii din 1 septembrie 1937. Această întâmplare, acest „exil” pentru trei ani a răsturnat ideile preconceptuate ale tânărului profesor, a remodelat în sentimente acele clipe de aflare pe plaiurile orheiene. Poezia *Frumoșii, anii mei basarabeni...* a devenit un motto pentru destinul poetului:

Iurie COLESNIC

Abstract: *There remained something special in Octav Sargetiu's soul that attached him for ever to Bessarabia. Like D. Iov, Gheorghe Dorul-Dumitrescu, N. Dunareanu and others, Octav Sargetiu belonged to Bessarabia by adoption, and he could never forget this country. He praised it not only in verse, but also in prose. He liked it as much as all of us like it. The destiny of this province seems to have something of our destiny and of our unrest. His desire to visit Bessarabia once again remained unfulfilled. The Anthology of Bessarabian poetry, which he had been compiling for a long time, remained unfinished. As a true poet, he described his fate in a long poem entitled "Autumn flowers in the woods of Orhei", and left this world ...*

Viața, – ca un chiot de podgorii, –
Privighetori, în frunza cruda-a verii,
Și aurul din cearcănul pus serii,
Îți urmăresc și-acuma ochișorii...

Plutim prin anii dulci, basarabeni...
Miresmele de stepă ne-amețesc,
E limpede tot traiul câmpenesc
Și luna adormită prin poieni.

Pe-aici, mi-am pârguit, în febră, visul
Sub freamătul și fructele de soi,
De mă tot trage dorul înapoi
Precum o apă-și trage-n fund ucisul.

Mă tot visez în car cu moldoveni
Și codrii mi se zbućiumă în piept;
Din sanctuar toți anii mi-i deștept
Frumoșii, anii mei basarabeni...

Pășind timid pe calea vrăjită a literaturii, profesorul Octav Sargețiu pare să fi uitat de existența timpului real. Colaborarea în presă ia amploare. Este ispitit să frecventeze șezătorile literare. Dar toate aceste preocupări sunt întrerupte la 28 iunie 1940. Se vede nevoit să treacă Prutul, să părăsească Basarabia lui îndrăgită...

În *Viața Basarabiei* nr. 8-9, din 1942, Octav Sargețiu descrie dramaticul moment al revederii cu Basarabia, întâlnirea cu Chișinăul, care într-un fel îi devenise capitala de inimă:

„Părăsită la invazie, am revăzut Basarabia abia în iulie curent. Cu sufletul și gândul am fost mereu prezent însă pe meleagurile ei, care, oricum se vor revărsa apele destinului, rămân cu aceeași inefabilă melancolie și unică poezie. Clișeele din ziare și manuscrisele celor care trecuseră Prutul în primele zile după recucerire mi-au creat o stare de spaimă specială, de durere sugrumătoare, convingându-mă că paradisul este definitiv pierdut. Prea mă îmbătasem de miresmele colinelor orheiene, de murmurul Nistrului, al clopotelor și al codrilor ca să-mi fi putut smulge brusc, să-mi fi putut pulveriza legăturile cu acest pământ...”

Cu amurgul am căzut pe drumuri basarabene. Feericul Chișinău de odinioară e acum abia un pâlć de resfirate lumini electrice... Capitala Basarabiei este o efigie a durerii mute. Un fel de Hercularem și Pompei, în care oamenii n-au încremenit, ci aleargă pe piață după zarzavat, iar arborii bulevardului răsfață o vegetație abundentă. Seara însă vine cu tristețea unui corn de lună, vărându-se ca un hanger în inimă, prin orbitele ferestrelor și ușilor de la casele arse”.

Dar revederea cu plaiurile scumpe sufletului este de scurtă durată, căci în 1944 iar se schimbă stăpânirea...”

Dorința de a se întoarce pe meleagurile orheiene devine un fel de idee fixă: „Am avut nenumărate ocazii să vizitez anul acesta Basarabia cu niște excursii organizate, dar costau prea scump:

3000-4000 de lei și am renunțat, așteptând deschiderea graniței, care nu s-a mai produs...”

Deși a scris și a publicat mult, în memoria publicului cititor s-a reținut un singur titlu – *Cântece în singurătate* (1942, *Viața Basarabiei*). Recenziile elogioase ca dintr-un corn al abundenței au inundat publicațiile. Într-un moment ai impresia că cronicarii de la reviste parcă și-au epuizat rezervele de epitete și te învârți într-o roată fermecată în care cadrele ce se perindă prin față se repetă. Totuși două nume le-am reținut pentru motivul că B. Jordan era un basarabean din sud, un foarte interesant prozator, iar prestigiosul poet N. Crevedia, pe lângă faptul că era prietenul lui Octav Sargețiu, a fost și omul care l-a îndemnat să scrie: „Risipit cu dărnicie în diverse publicații de provincie, unde fremătau suflete ca și al său și unde ne-am întâlnit adeseori fără să ne cunoaștem, dar scriindu-ne ca niște îndrăgostiți, Octav Sargețiu a făcut salturi mari, pătrunzând în coloanele revistelor de prestigiu și lăsând pe mulți în urmă.

L-a relevat atenției publice înfioratul poet N. Crevedia, care a scris pe vremuri rânduri calde despre poetul proaspăt țâșnit de pe meleagurile basarabene, care-l adăpostiseră. A rămas ceva în sufletul lui Sargețiu care-l va lega pentru totdeauna de Basarabia. Ca și D. Iov, ca și Gheorghe Dorul-Dumitrescu, N. Dunăreanu și alții, Octav Sargețiu aparține Basarabiei prin adopțiune și niciodată n-a putut-o uita. A cântat-o nu numai în versuri, ci și în proză. I-a plăcut nespuse de mult așa cum ne-a plăcut nouă tuturor. Destinul acestei provincii pare să aibă ceva din destinul nostru, din frământarea noastră. Drumul ei a fost multă vreme incert, din cauza vitregiei soartei, ca și drumul nostru în căutarea adevăratului orizont”.

Așa scria B. Jordan în *Viața Basarabiei* din 1942, luna iulie.

În *Marginaliile...* sale tipărite în aceeași revistă, în 1943, nr. 3-4, și subintitulate *Poetul Octav Sargețiu*, N. Crevedia merge și mai departe. Prin succesul lui Sargețiu el nu numai că demonstrează valoarea unui poet, ci chiar riscă și demonstrează că prin volumul *Cântece în singurătate* s-a produs o reabilitare a poeziei: „Volumul de poezii al dlui O. Sargețiu este, fără îndoială, un binemeritat succes. Reabilitarea poeziei nu se poate face decât de adevărații poeți. Câștigarea publicului cititor, reeditarea lui și readucerea lui pe drumul înțelegerii și savurării frumosului în artă, se poate face cu rezultate numai de către ei, adevărații poeți. Domnul O. Sargețiu e unul dintre aceștia. O spun, de altfel, răspicat și definitiv, cele 30 de recenzii mai mult decât favorabile, scrise de condeiele cele mai autorizate ale criticii românești și mai mult chiar decât verdictul criticilor, o spune întreaga ediție epuizată, fiind necesară tipărirea unei altei noi. O ediție a unui volum de poezii epuizată! E într-adevăr un eveniment în literatura noastră. Lumea citește poezie... Lumea s-a schimbat sau mai bine spus, a fost schimbată... Lumea e animată și ahtiată după frumos!”

La București, în plin război, se pomenește invitat de Pan Halippa să redacteze revista *Viața Basarabiei*, care nu vroia să se împace cu moartea și urma să apară în urbea de pe malurile Dâmboviței. Octav Sargețiu a slujit cu credință cauza Basarabiei prin mijloacele care îi erau la îndemână unui redactor și unui secretar de redacție. Fire comunicativă, suflet blând, a știut să păstreze nu numai pe vechii colaboratori ai prestigioasei publicații, ci a făcut totul ca atmosfera revistei să fie aceeași, așa ca la Chișinău.

L-am rugat în câteva rânduri să-mi scrie despre revistă și despre romanticii care o editau, să-mi descrie viața sa de după 1944. Dar parcă o tângă veche nu-i permitea să treacă de pragul aceluia răboj de cifre și de fiecare dată revenea cu amintirile la anii din timpul războiului.

Ne-am cunoscut la București, în decembrie 1990. Ne-am întâlnit într-un loc unde nu puteai

să nu te împrietenești, în casa lui Pantelimon Halippa de pe str. Donici 32. Adunați în jurul unei mese: Nicolae P. Halippa, Nicolae Lupan, C. Popescu-Ulmu, ascultam versurile lui Octav Sargețiu și constatam cu uimire că toți acești peste patruzeci de ani poetul trăiește cu sufletul alături de noi, aici, între Prut și Nistru...

La 11 martie 1991 s-a stins din viață. Dorința de a mai vizita o dată Basarabia a rămas neîmplinită. Antologia poeziei basarabene pe care o aduna de mai multă vreme a rămas pe masa de lucru, iar el ca un veritabil poet și-a descris destinul într-o poezie de demult *Flori de toamnă în codrii Oheului* și a plecat...

Alunecă-ntomnarea spre declin
Cu freamăte prelungi, aeriene,
Cu funigei ce lunecă și vin
Peste dumbrăvi, în legănări, alene.

Cerc iar, fără nădejzii, să te cer
Pustiului în juru-mi împietrit,
Dar simt în mine-același osândit,
Împovărat de taine și stingher.

De atâtea vinuri curge violet,
Pe coame dorm podgorii îmbătate;
Aș vrea un cântec vechi să mai repet...
Și-n amintiri nu-i cine să mi-l cate...

Mi-oi duce-ngândurat tristețea mea,
Schițând un gest, șoptind un dulce nume,
Tu n-ai să simți nici stingerea de stea,
Nici clipa când n-am să mai fiu pe lume.

Dar freamătul de ploi, gemând în aer
Când luna-n nori și-arată fața plânsă,
Cu glas de vânt șoptit prelung, cu vaier,
Și spune dezlegarea vieții-mi însă...

Cu funigei ce lunecă și vin
Peste dumbrăvi, în legănări de spumă,
Alunecă-ntomnarea spre declin
Și parc-o roată inima-mi sugrumă...

TABLE OF CONTENTS

3-4	AGORA Leonard Kniffel. Twelve traits that make libraries relevant to the country
6-14	THE GUEST OF THE BIBLIOLOGICAL MAGAZINE “Zagreb, the city which is situated at the end of the alphabet...” (A conversation with Mr. Tihomil Maštrović, Ph D., Professor, Director general of the National Library and Univesrsitary Library of Croatia)
15-24	THE EUROPEAN LIBRARY Strategic Plan 2011-2015
25-32	GALLERY OF BM Dr. Ștefan Lupan. Count Alexander Sturdza’s Library (a historical and bibliographical research)
33-46	THEORY AND PRACTICE Alla Panic. Consolidated ISBD – a justified opportunity in the context of the evolution of progressive information technology
47-50	STONES FOR THE BIBLIOLOGY TEMPLE Matei Calinescu. Re-reading as a norm. Tensions concerning reading and rereading
51-58	SYMPOZION Dr. Maria Danilov. Old Romanian books in the public collections of St. Petersburg, 1508-1688
59-62	BIBLIOSOPHY Dr. Alexe Rau. Writing as an overordered system. 1. Freud’s analogies
63-68	CARTOFILIE Veronica Cosovan. Old Chisinau in the postcards of the Department of old and rare books of NLRM (National Library of the Republic of Moldova)
69-74	WHAT REMAINS Vera Osoianu. Chronicle of the Scientific Symposium Bibliological Year
75-77	REMEMBER FROM IURIE COLESNIC’S WORKS Dr. H.C. Iurie Colesnic. The doctor who was head of the Government of the Moldavian Republic
78-80	A poet adopted for ever by Bessarabia

СОДЕРЖАНИЕ

- 3-6 АГОРА
10 Причин по которым Интернет не может заменить библиотеку
- 7-16 ГОСТЬ ЖУРНАЛА МБ
«Идентичность Национальной Библиотеки основывается на ее всемирной ответственности...» (Диалог с господином Патриком Лефевр, генеральным директором Королевской библиотеки Бельгии)
- 17-30 ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА
Нелли Цуркан. Электронные ресурсы в помощь науке и исследованию в Республике Молдова
- 31-36 **Зинаида Сокиркэ, Людмила Коргенч, Вероника Гецу.** Информационно-библиотековедческий департамент – учреждение успеха
- 37-40 **Алла Панич.** Эволюция современных информационных технологий. Интеграция библиотек в электронную Молдову
- 41-50 НАУЧНЫЕ ИССЛЕДОВАНИЯ
Нина Негру. От Нямец до Нового Нямец: секуляризация как мотив для отчуждения от румынских патримониальных ценностей
- 51-58 **Джордже Енаке.** Епископ Антим Ника и его отношение к тандему государство-церковь
- 59-63 СИМПОЗИУМ
Вера Осояну. «Являемся ли и мы читающей нацией?»
- 64-72 **Юрий Колесник.** Посмертное признание
- 73-79 КАМНИ ДЛЯ ХРАМА БИБЛИОЛОГИИ
Матей Кэлинеску. Читать, перечитывать: образцы чтения
- 80-86 ONTOS EPISTEMES
Дана Жалобяну. Лондон – город где родилась современная наука
- 87-90 БИБЛИОСОФИЯ
Алексе Рэу. Научный подход к письменности
- 91-97 КЛИО И БИБЛОН
Мария Данилов. Дань жертве и свету (к столетию выхода журнала „Луминэторул”)
- 98-102 **Юрий Колесник.** Зачинатель литературного самосожжения
- 103-105 ЗНАМЕНАТЕЛЬНЫЕ ДАТЫ
Рубрику подготовил Юрий Колесник
Неизвестность для него было бы слишком жестоким наказанием...
106-107 По поводу его смерти скорбила вся Бессарабия
108-109 Страна в которой нет поэтов сравнима разве что с картой без рек
110-111 Тяжесть забвенья
- 112-116 ИНФОРМАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ
Алексе Рэу. Гипер(кибер)письменность